

ЩО НАСПРАВДІ КРИЄТЬСЯ
ЗА «АМЕРИКАНСЬКИМИ» ТЕЗАМИ
ЯНУКОВИЧА

ЧОМУ КИЇВ НЕ ГОТОВИЙ ПРИЙНЯТИ
ІНОЗЕМЦІВ, ЯКІ ПРИЇДУТЬ
НА ЄВРО-2012

МОВНІ ІНІЦІАТИВИ ВЛАДИ
ЗАГРОЖУЮТЬ
КОНСТИТУЦІЙНОМУ ЛАДУ

Тиждень
український www.ut.net.ua

КШИШТОФ
ЗАНУССІ
ПРО СПЕЦСЛУЖБИ
І НЮАНСИ
ДЕМОКРАТІЇ

№ 40 (153) 1-7 ЖОВТНЯ 2010 р.

«ЛЮБІ ДРУЗІ» ПРЕЗИДЕНТА

Чому Янукович вперто тримає біля себе людей,
які підривають його владу

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

 HYUNDAI

Elantra

Яскрава індивідуальність

www.hyundai.com.ua

Стара ціна від 137 500 грн.*

Нова ціна від **133 990** грн.*

Гарантія 5 років**

* Ціна дійсна з 13 вересня по 31 жовтня 2010 року.

** 3 роки гарантії та 2 роки безкоштовного усунення заводських дефектів. Детальні умови вказані в сервісній документації.

УМОВИ ТА НАЙБЛИЖЧИЙ
ДИЛЕР ЗА ТЕЛЕФОНОМ:

Безкоштовно в межах України зі стаціонарних телефонів. Дзвінки з мобільних телефонів згідно з тарифами операторів.

0 800 50 75 55

ОФІЦІЙНИЙ ДИСТРИБ'ЮТОР ТОВ «ХЮНДАЙ МОТОРС УКРАЇНА»
ГОЛОВНИЙ ОФІС: КИЇВ, ВУЛ. НОВОКОСТЯНТИНІВСЬКА, 1-А

ТЕЛЕФОН: (044) 207 50 00

Фото
тижня
Врятувати
Калуш

Пейзаж після битки
Юрій Макаров про
побиття учасників
фестивалю
«Гайдамака.UA»

6

Синдром Ніксона
У спілкуванні
з Заходом
Януковича
переслідують
тіні минулого

8

12

В'ячеслав
Лихачов
про кремлівських
провокаторів

16

Випробувачі терпіння
Чому заслані козацьки
у вищому ешелоні
української влади
користуються режимом
недоторканності

18

Олександр
Ярмола
про відрижку
епохи КДБ

20

Експертний висновок
щодо законопроекту
«Про мови в Україні»:
мовні ініціативи влади
підривають конституційний
лад країни

22

Освітні граблі
Міністерство освіти
змінює правила
вступної кампанії,
незважаючи на опір
громадськості

26

ВПРИТУЛ

Кернеса на царство
На місцевих
виборах регіонали
визьмуть Харків
голими руками

28

Пригоди іноземців у Києві
Експеримент *Тижня*: наскільки
комфортно англійськомовний
турист почувається в Києві, який
приймає Євро-2012

32

Кінець «білоруського дива»
Логічний підсумок
господарювання за
радянськими лекалами

36

Кава з молоком
Бразилія впевнено
й демократично прямує
до процвітання, попри
тривалі історичні періоди
диктатур та криз

38

Приручене козацтво
Після ліквідації Січі імперія
за допомогою політики
батога й пряника
перетворила козаків
на простих грецькоців

42

НАВІГАТОР

Гарматне м'ясо для імперії
У безславній обороні
Севастополя поклали голови
тисячі українців

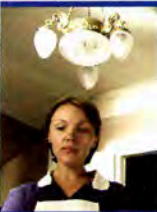

46

Культурний емпат
Маріуш Щигел
про чеський
менталітет і польську
журналістику

50

Фільтр для марень
Новий фільм Ігоря Подольчака
«Деліріум» має дві мети:
дослідити проблематику
часу й устигнути на конкурс
«Берлінале»

54

Persona Grata
Кшиштоф Зануссі
про спецслужби
і невідписання листів
на захист Андрія Сахарова
та Романа Поланського

58

Відгуки/анонси
Вистави, фільми,
виставки, книжки,
записи

60

Сіль землі
Підземна соляна шахта на
Донбасі – рекреаційний і
туристичний об'єкт, подібних
якому в Європі небагато

62

Кілька слів
від
журналістів
Тижня

66

Обкладинка

Колаж:
Андрій
Єрмоленко

*Життя
має сенс!*

ПЕРЕДПЛАТИТЬ ТА ОТРИМУЙТЕ
ЩОП'ЯТНИЦІ
передплатний індекс – 99319

Юрій
В сучасній
Україні,
дивлячись
на останні
тенденції,
скоріше
спрацює
формула
від дво-

мовності до дводержавності, й
плювати, що ми один народ..

Тарас

Пока украинское правитель-
ство и президент только
усутужают первородный (по
вашему мнению) грех не-
уважением к Конституции в
особо циничной форме. Не-
важно, какие нормы законов
и конституции они игнориро-
вали в своих действиях. По их
логике, главное, чтобы была
стабильность. Как на кладби-
ще или зоне.

Позатематика...

а може, й ні?

От йо! Щойно дізналася, що
Дмитро Стус працює у «гуманітарній сфері» в Яника!...
так засмутилася, що капець.
Що ж це за закономірність
така, що діти великих людей
стають повною протилежністю?
Спочатку син Чорновола,
тепер – Стуса.
Дмитро Стус ще й у своє «ви-
правдання» в інтерв'ю живив
сталінський вислів «син за
батька не відповідає». То він
і батька ладен відцуратися,
щоб жити безпечно? То й жив
би звичайним життям, як усі,
навіщо ж пертися в анти-
український табір? Певно, як
усі, жити все ж небезпечно за
такої влади. Але невже думає,
що відтепер його спокій че-
кає? Аж ніяк!

Найбільш
дискусійні
матеріали
№ 39 (152),
24–30 вересня
2010 року

Від двомов-
ності до двона-
рідності

Авторська ко-
лонка Кирила
Галушка

Принципи та
спокуси

Юрій Макаров
про зовнішньо-
політичні
виклики для
Польщі, що мо-
жуть загрожувати
Україні

Кітч, цирк і
псевдоопти-
мізм

Як вітчизняне
ТБ формує
нову «націо-
нальну матри-
цю» – «укра-
їнську» веселу
дійсність

Кінець аме-
риканської
могутності?

Едвард Лукас
заперечує факт
невтручання
США у європей-
ську політику

Андрій
Стецюк,
м. Черка-
си

Ну про
худобу то
Ви пере-
більшили,
сподіва-
юсь?!) Адже

це тільки їм так здається, що
ми всі на межі Оруелівського та
КенКізівського зриву: тварин-
но/модифікаційного та пси-
хіатрично/шизофренічного.
Насправді весь цей медійний
екзібіціонізм цікавий лише
самим його творцям.
Мені шкода тих людей, які за
кадром аплодують, кричать
«браво», а режисер каже: «біль-
ше емоцій...», справді шкода)))

Анатолій

В неті є все. У мене навіть теле-
візора немає, і почуваю себе
добре. В курсі останніх тен-
денцій новин і кінематографії.
Люди, які вірять телевізору як
істині в останній інстанції, не-
далекі й обмежені.

VJ

Зникнуть натяжки – тим краще.
Значить все менше і менше лю-
дей дивитиметься зомбо-ящик.
Створення України – справа
майбутнього, тому треба не тяг-
нути в це майбутнє відмираючі
види передачі інформації типу
телебачення чи, прости боже,
радіо, а вже зараз створювати
проукраїнський інформаційний
простір в інтернеті.
Через десять років кожен
другий телевизор буде до нього
підключений – і ми маємо вже
бути там, а не постійно наздо-
ганяти прогрес, витрачаючи
дорогоцінний час на поліру-
вання меча в атомну еру.

Янкельшмок

Панове, ви тут всі такі круті,
все викабелюєтеся – інтернет,
торенти... Та не знають люди
ваших торентів! Ними корист-
ється лише 1/3 інтернетни-
ків. А хто в укр. селах (40%
населення) «ходить» в інтер-
нет. Максимум – це дебільні
дітки, що розваг там шука-
ють на зароблені татусями-
заробітчанами, а не новин.
Та за те, що наша влада зро-
била з ТБ, її варто підвісити до
сучка за срамне місце і водити
туди на екскурсії школярів.

Орфографія дописувачів зберігається

ОПИТУВАННЯ ТИЖНЯ
UT.NET.UA

Що робить
Служба безпеки України?

Обслуговує владу та олігархів 42,14% (402)	Перетворюється на каральний орган на кшталт КДБ 15,83% (151)	Стіє анти-українською структурою 19,18% (183)
Мені байдуже 1,26% (12)	Захищає інтереси громадян та держави 1,99% (19)	Діє як філіал ФСБ 19,60% (187)

Свої зауваги та коментарі до статей ви можете залишати в блозі Тижня – ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

Тиждень

№40 (153) 1–7.10.2010
Засновник ЕСЕМ Медіа ГімбХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Оглядач Юрій Макаров
Редактори Анатолій Астаф'єв,
Жанна Безп'ячук, Вікторія Герасимчук,
Дмитро Губенко, В'ячеслав Дарпінянц,
Роман Кабачий, Ігор Кручик,
Андрій Лаврик, Наталія Петринська
Журналісти Богдан Буткевич, Інна Завгородня,
Валентина Кузик, Аліна Пастухова, Олена Чекан

Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Ермоленко
Дизайнери Ганна Ермакова,
Тимотій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чекменев,
Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкоплас
Літературні редактори Олександр Григор'єв,
Лариса Мінченко
Коректори Марина Петрова, Ірина Павленко
Контент-редактор сайту Таня Овчар
Генеральний директор Микола Шейко

Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
В.о. директора з реклами Олена Андреева
e-mail: andreeva@ut.net.ua
тел.: 067 407-10-89
Відділ пром. та маркетингу Ганна Кашеїда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2
Адреса редакції та видавця
03067, Київ, Машинобудівна, 37

E-mail: office@ut.net.ua
Тел.: (044) 351-13-00
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК»,
Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 106002
Наклад 31 100
Номер підписано до друку 29.09.2010 р.
Виходить щоп'ятниці.
Розповсюджується в роздрібній торгівлі
та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на літредагування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. Редакція може не поділяти думку авторів. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», від рубрики «Трибуна» та на зворотному тлі, публікуються на комерційній основі

Ліцензія МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ УКРАЇНИ АБ № 108910 від 19.07.2005

HARARUK

www.hararuk.com

Врятувати Калуш

На Івано-Франківщині розпочалася реалізація масштабного проекту з утилізації токсичних відходів. Поблизу міста Калуш ліквідують найбільший у Європі полігон небезпечних відходів. Тридцять років гексахлорбензол у металевих бочках зберігався у землі. З часом корозія роз'їла бочки і високотоксична речовина почала потрапляти у ґрунтові води. Витік отрути загрожував не лише місцевій екології, а й узагалі всьому регіону. Нині гексахлорбензол викопують і доправляють до Одеського порту. Звідти канцєроген, що після потрапляння до людського організму спричиняє ракові захворювання, попрямує до Великої Британії. Там його утилізуватимуть на спеціальному підприємстві компанії Tradebe. До кінця 2010 року планується вивезти 8,5 тис. т гексахлорбензолу. Всього ж під Калушем «поховано» 11,4 тис. т небезпечної речовини. На реалізацію проекту виділено 298 млн грн із резервного фонду держбюджету.

Фото: PHL

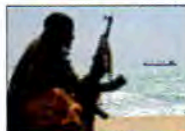
23 вересня

КСУ почав розгляд справи про скасування політичної реформи 2004 року

24 вересня

Міськрада Сімферополя відмовилася виділити землю УПЦ Київського патріархату для будівництва собору

25 вересня

Сомалійські пірати невдало напали на судно Lugela: український екіпаж їх перехитрів

Пейзаж після

Автор:
Юрій
Макаров,
Тиждень

Виявляється, в Україні грають у бейсбол. Є власна федерація. Особливо сильні команди в Кіровограді, Рівному, Чернівцях, вони навіть беруть участь у міжнародних змаганнях. Можливо, тому в кожному українському магазині спортивних товарів можна придбати бейсбольну битку за майже символічною ціною 75–85 гривень. Щоправда, грати такими битками, як кажуть самі спортсмени, неможливо. Вони для іншого. Все пояснює реклама: «Дерев'яна бейсбольна битка – чудовий подарунок кожному чоловікові. Це необхідна річ у домі та незамінний елемент у автомобілі... Зрозуміло, чи треба розжувати? У неділю в Ірпені побили учасників фестивалю «Гайдамака.UA». За різними свідченнями, нападників, озброєних бейсбольними битками та палицями, було «від 15 до 20». Фестиваль патріотичної пісні проводило мистецьке об'єднання «Остання барикада» народного депутата Олеса Донія. Я, відверто кажучи, від самого початку не в захваті від цієї назви: як на мене, барикада, тим більше остання, – це для маргіналів, а не для сучасної успішної нації, якою я хотів би бачити українців. Що ж стосується звинувачень на адресу фестивалю в ксенофобії з боку іншого народного депутата, Вадима Колесниченка, то тут я готовий приєднатися до Олеса: з такими підозрами краще до психіатра. Так, «лента за лентою набіть подавай» – це не коліскова, але патріотичні пісні рідко мають вегетаріанський зміст. Хай колишній секретар Володимир-Волинського міськкому ВЛКСМ Ко-

лесниченко згадає, які пісні він співав на своїх комсомольських посиденьках, там теж із гуманізмом були проблеми: «Горячая пуля, лети... етапы большого пути...». Але мені важко уявити, щоби хтось із «агресивних націоналістів» накинувся б із кийками на любителів радянської ностальгії.

Дмитро Табачник днями заявив: «Зараз наші опоненти вдаються до політичного тероризму та хуліганства». Це що, з хворої голови чи... обмовка? Повторюю знову своє постійне запитання: давно комусь із російськомовних в Україні зарядили в

писок за його російськомовність? Мені ось жодного разу не траплялося ані самому отримати, ані навіть бачити. Натомість, схоже, відтепер українську в Україні зустрічатимуть биткою.

Акція в Ірпені була чітко організованою. Місцева міліція розгубилася. МВС довго думало, перш ніж визнати сам факт інциденту, й нарешті оприлюднило реліз. Я прошу,

КОЛИ ВОНИ ВВАЖАЮТЬ ПРИПУСТИМИМ ВИСЛОВЛЮВАТИ СВОЇ АНТИПАТІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ БИТКИ, А ОПОНЕНТІВ ВИЗНАЧАЮТЬ ЗА ОЗНАКОЮ МОВИ, ПОЧИНАЄТЬСЯ ЮГОСЛАВІЯ ЧИ НАВІТЬ РУАНДА

вслухайтесь в музику цих слів, озвучених кошлатою мовою протоколу: «на неодноразові вимоги міліціонера припинити протиправні дії невідомі не реагували». Мої очі наливаються слізьми. Я так і бачу зашуганого сержанта з місцевого відділку, який звертається до гопника з биткою: «Шановний добродію, чи не будете ви ласкаві відмовитися від вашої протиправної поведінки?»

Тепер міністерство обіцяє розшукати винних. Авжеж, це вам не студентів колоти на зізнання. Гарзд, даю підказку: запитайте в будь-якій охоронній агенції, там швидко спрямують, куди далі звертатися. Ринок послуг процвітає,

Тиждень в історії

1 жовтня 1929 року

2 жовтня 1870 року

3 жовтня 1925 року

За сфабрикованою справою відбулися численні арешти «членів» неіснуючої Спілки визволення України

Рим став столицею об'єднаної Італії

Відкрито Українську державну столичну оперу, нині Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. Лисенка

26 вересня

Вболівальники «Металіста» (Харків) розгромили три автобуси донецького «Шахтаря»

27 вересня

В Україні почали висувати кандидатів у депутати місцевих рад

28 вересня

Зсув ґрунту в місті Оахака (Мексика): близько тисячі загиблих

29 вересня

Кабмін запустив процедуру приватизації Укртелекому

БИТКИ

оскільки процвітає силовий спосіб вирішення бізнесових проблем: рейдерські захоплення підприємств та нерухомості, розгін мітингів проти незаконної забудови тощо – скрізь потрібні міцні молодики, звиклі до рукопашного бою. А битка... Так, кажуть, це зручно та ефективно. Але недешево. Мій родич, який мав справи з охоронним бізнесом і знається на специфіці, стверджує, що одна подібна акція коштує від кільканадцяти тисяч доларів. Постійним замовникам знижка.

У кого зараз стане грошей на таке замовлення й у кого вистачить фантазії? Треба тільки подивитися, хто з нинішніх фігурантів має звичку вирішувати конфлікти у схожий спосіб. За Донієм я щось такого не спостерігав. А ось дехто з його опонентів у минулому не гребував. До речі, місяць тому подібний інцидент стався на рок-фестивалі в Росії під Челябінськом. Схоже, переймаємо братній досвід. Ні, не кажіть, побиття в Ірпені – не просто новий рівень переконання політичних супротивників, це саме знак переходу до іншої, нової реальності, про що наші українофоби, хлопці здебільшого не надто складно влаштовані, навіть не замислилися, коли розміщували замовлення.

Життя в суспільстві – будь-якому суспільстві – сума домовленостей щодо того, що можна робити, а що ні. Коли люди домовляються, що можна плювати на землю й кидати пивні пляшки повз урну, через певний час уся країна перетворюється на смітник. Коли вони вважають припустимим висловлювати свої антипатії за допомогою бейсбольної битки, а своїх опонентів визначають за ознакою мови, починається Югославія чи навіть Руанда.

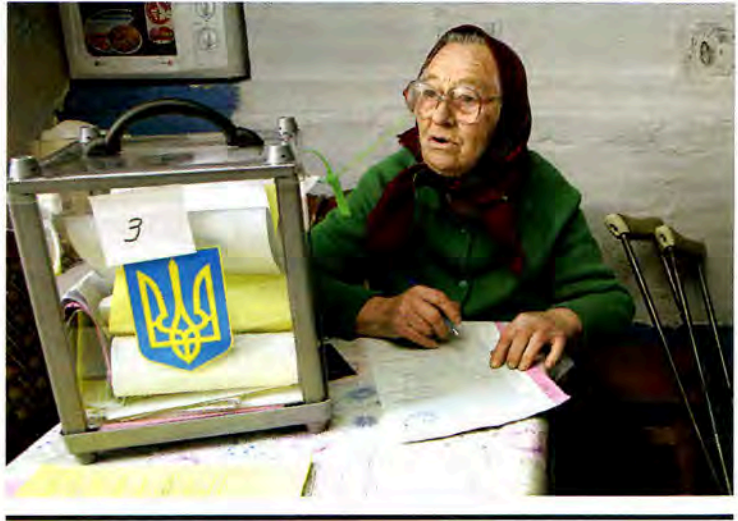
То хто тут, панове Колесниченку й Табачнику, агресивні націоналісти? ■

Продовження теми на стор. 20

Фальсифікації будуть

Опозиційні партії звернулися зі спільним листом до світових лідерів, у якому закликають звернути увагу на загрозу фальсифікації місцевих виборів в Україні. За словами депутата Анатолія Гриценка, в листі наведені 7 механізмів, які влада хоче використати для цього. Зокрема, йдеться про домінування провладної більшості в складі ЦВК, територіальних та дільничних комісій, «клонування» місцевих осередків опозиційних партій тощо. Водночас экс-міністр внутрішніх справ Юрій Луценко заявив, що має інформацію про втягування МВС у фальсифікації: «Всі генеральські звання будуть видавати начальникам обласних управлінь лише за наявності (в тому чи іншому регіоні – Ред.) щонайменше 50% підтримки Партії регіонів на місцевих виборах».

Хто замовив Гонгадзе?

Дружина покійного міністра внутрішніх справ Юрія Кравченка, якого Генпрокуратура назвала замовником убивства журналіста Георгія Гонгадзе, наполягає на проведенні повноцінного розслідування справи, а також на тому, щоб суд ухвалив рішення, винен їй чоловік чи ні. «Я впевнена, що мій чоловік не винен», – заявляє Тетяна Кравченко. Сумніви в провині Кравченка вже висловив Володимир Мельников, колишній начальник экс-генерала МВС Олексія Пукача, звинуваченого в убивстві Гонгадзе, а також голова АП Сергій Львовичкін. Отже, під час суду над Пукачем цілком можна очікувати великих несподіванок – аж до повернення справи на додаткове розслідування. Адже єдиним доказом провини Кравченка є свідчення колишнього міліцейського генерала, а той може передумати брати на себе всю провину.

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕРНЕНЬОВ, АНДРІЙ ЛОМАКІН, ПАВЛО ХАЙМО, ШАХТАР.COM

4 жовтня 1890 року

У Львові створено першу українську політичну партію – Русько-українську радикальну партію

Португалію проголошено республікою

6 жовтня 1975 року

«Динамо» (Київ) стало володарем Суперкубка Європи

7 жовтня 1885 року

Народився Нільс Бор, данський фізик-теоретик, творець першої квантової теорії будови атома, лауреат Нобелівської премії

3,4 млрд грн

виділив уряд Нафтогазу для компенсації різниці між цінами закупівлі імпортованого природного газу і його реалізації в Україні, зокрема населенню

660 млн грн

благодійних пожертвувань неефективно витратили українські правоохоронні органи за останні 2,5 року, – Рахункова палата

8,5 млн грн

додатково виділено на проведення місцевих виборів. Загалом ці вибори коштують державі 1,32 млрд грн

5 ОБЛИЧ

ЮРІЙ ЛУЖКОВ втратив довіру

Одіозного мера Москви, який не раз ставав в Україні персоною нон-грата, Дмитрій Медведєв відправив у відставку з формулюванням «через втрату довіри президента».

ІГОР ЛУБЧЕНКО пішов у міліцію

Голову Національної спілки журналістів України призначили чільником Інформаційної ради МВС. Недарма всі почали дивуватися, що Лубченко все менше критикує владу.

МИРОСЛАВ МАМЧАК втратив посаду

Головного редактора ТРК ВМС України «Бриз» Мирослава Мамчака звільнили з посади. Він відомий проукраїнськими поглядами і критикою Харківських угод.

МИКОЛА АЗАРОВ поплатив ціни

«Асортимент є, ціни лише не ті», – заявив прем'єр-міністр України, побачивши в супермаркеті картоплю за 5,5 грн за кг. Він досі думає, що картопля коштує 3,5 грн.

ПЕТРО СИМОНЕНКО написів на Грача

Голова КПУ назвав свого соратника Леоніда Грача «політичним штрейкбрехером», бо той виступає у «буржуазних друкованих виданнях» і на «олігархічних телеканалах».

МІСЦЕВІ ВИБОРИ

До місцевих виборів українці ставляться зі стриманим оптимізмом

Процес пішов: політичні партії почали висувати кандидатів у депутати місцевих рад і на посади селищних та міських голів. За кожен отриманий голос виборця вони обіцяють світле майбутнє якщо не сьогодні, то вже завтра чи післязавтра. Люди їм вірять не надто, але більшість із них голосувати піде, все ще сподіваючись – вибори хоча б щось змінять на краще.

Найбільші проблеми регіонів**

**Респонденти мали можливість обрати кілька варіантів відповіді

Підуть голосувати

Рейтинг політсил*

*Рейтинг партій станом на вересень

понад 160 тис. людей

які потребують лікування від ВІЛ-СНІД, не отримують в Україні належної медичної допомоги

3 млн га

орних земель втратила Україна починаючи з 1990-х років, – Аграрна палата

Хто переможе

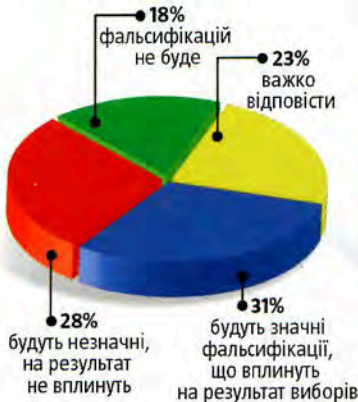
Чиї позиції посиляться внаслідок виборів?

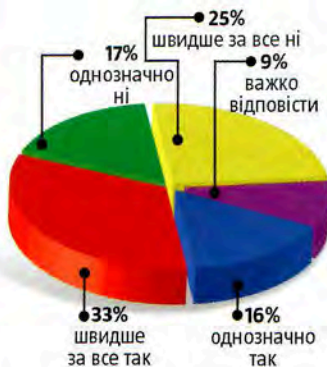
Посилення чиїх позицій було б кращим для країни?

Очікування фальсифікацій

Чи призведуть вибори до змін на краще?

КОРОТКО

Москва підгодовує сепаратистів

Росія й далі неприховано підтримує сепаратистські рухи в Україні, всупереч проросійському, здавалось би, вектору української влади. Так, генконсул Росії у Львові Євгеній Гузєєв відкрито закликав Москву фінансово підтримувати підкарпатських русинів як націю, «яка визнана Європою». Одного ж із лідерів русинського руху отця Димитрія Сидора, якого звинувачують у сепаратизмі, російський дипломат назвав пророком: «Він – як Мойсей, працює для свого роду і буде пророком». У 2008 році організація «Сейм підкарпатських русинів», яку очолює Сидор, звернулася до Росії з проханням визнати незалежність так званої Підкарпатської Русі від України. Тоді СБУ порушило кримінальну справу за фактом посягання на територіальну цілісність України.

Вакцинація дійшла до суду

Держпідприємство «Укрвакцина» подало позов до суду Портленда (США) на американську компанію Olden Group та українську Інтерфарм, у якому звинувачує їх у фінансових махінаціях із поставками вакцин у 2008–2009 роках. Позивач стверджує: Інтерфарм, із яким був укладений договір про закупівлю вакцин як із ексклюзивним дистрибутором французької компанії Sanofi Pasteur, штучно завищував ціни на закуплені препарати. Закупки проводилися через ще одного дистрибутора – компанію Olden Group. «Якщо Інтерфарм платив Sanofi по \$3 за дозу вакцини, то в митній декларації зазначалося, що він купив їх у Sanofi вже по \$8», – ідеться в позовній заяві.

Маски-шоу повертаються

Бійкою та стріляниною закінчилася спроба податківців обшукати підприємство в Бердянську. Співробітники ДПА, прибувши на об'єкт «Бердянський райагропромснаб», де орендувала приміщення потрібна їм фірма «Емікс-плюс», заблокували загальну прохідну, внаслідок чого на свої робочі місця не змогли потрапити щонайменше 500 людей. Під час сутички з працівниками фірм, які не мали стосунку до підозрюваної установи і які спробували прорватися через прохідну, міліціонери використали зброю. Гумовими кулями поранено трьох цивільних. За інформацією ДПА, в сутичці травмовані й двоє її службовців.

У ПР завелися свої «тушки»

11 депутатів Красноармійської міської ради в Донецькій області вийшли з фракції Партії регіонів та вступили в партію «Батьківщина». «Ці люди, які вийшли, вони ніколи не були по розуму членами партії, – заявив губернатор Донецчини та голова обласного осередку Партії регіонів Анатолій Близнюк. – Вони мали членський квиток, тому що це було вигідно на цій хвилі його мати. Вони давно співпрацювали з Тимошенко, і будуть балотуватися від «Батьківщини». Вони були і залишаться пристосуванцями».

ФОТО: УНИК, РНБ, ОЛЕКСАНДР ЧЕКМЕНЬОВ, АНДРІЙ ЛОМАХІН, ІНФОРМАЦІЯ, АНДРІЙ ЄРМОЛЕНКО

За результатами дослідження соціологічної групи «Рейтинг». Можлива похибка – +/-3-1,8%

Синдром Ніксона

У спілкуванні із Заходом Януковича переслідують тіні минулого

Автор:
Вільям Шрайбер, США

Генрі Кіссінджер не говорив довго, представляючи українського президента Віктора Януковича на круглому столі, що відбувся 23 вересня у Нью-Йорку в офісі юридичної компанії Chadbourne and Parke. 87-річний экс-держсекретар США просто пояснив, що Україна «дивиться у двох напрямках: на Схід та на Захід», і сів на своє місце.

Насправді Кіссінджер і не мусив щось казати. Вже сама його присутність дуже багато про що говорила. Вона нагадала про політику зближення із СРСР, яку він розробив 40 років тому за президентства Річарда Ніксона.

ІСТОРІЯ ВЧИТЬ

Невдовзі після обрання Януковича західні науковці та інші оптимісти, згадуючи зовнішньополітичну еру Кіссінджера, поспішно порівняли українського очільника з колишнім американським президентом Річардом Ніксоном. Свого часу Ніксон відвідав КНР Мао та нормалізував відносини між двома країнами. Багато хто вирішив, що міцні зв'язки Януковича з Москвою дозволять йому бути достатньо гнучким, щоб рухати Україну на Захід, але при цьому не дратувати російських лідерів.

Чи прагне цього Янукович? У США більшість ще не може дати відповідь на це запитання. Та якщо він зацікавлений у поліпшенні відносин зі США й Заходом, йому треба багато чого виправити. Останній візит українського президента до Америки це чітко продемонстрував. Крім того, можливі й інші, менш приємні паралелі між Януковичем та Ніксоном.

Ніксон теж вважав, що в нього вкрали вибори. У 1960-му Джон Кеннеді – молодий новачок у політиці й католик – переміг його з найменшою перевагою в історії США. Багато хто вбачав

СЛОВОМ,
А НЕ ДІЛОМ.
«Я вважаю, вам
буде цікаво
дізнатися,
як я розумію
демократію...»

ФОТО: AP

причину програшу в перших телевізійних дебатах, а дехто уточнював, що президентської посади Ніксонові коштував піт на верхній губі.

Цього гіркого досвіду республіканець Ніксон не забув. Під час свого президентства (1969–1974) він використав адмінресурс, щоб зашкодити опозиції. У 1972 році п'ятох людей було заарештовано за злам штаб-квартири Демократичного національного комітету (головної керівної структури Демократичної партії США). Через Вотергейтський скандал Ніксон був змушений подати у відставку.

Віктор Янукович, говорячи про Помаранчеву революцію, почувається некомфортно. «Вона точно мала негативний вплив на мене та виборців, які мене підтримали», – заявив він на круглому столі. У своїй промові він, однак, визнав деякі позитивні аспекти помаранчевого руху, наприклад, новознайдену здатність українського народу до політичного самовираження без страху. Але зрештою Янукович сказав, що, на його думку, вибори 2004 року принесли більше поганого, ніж доброго.

ДІАСПОРА ПРОТЕСТУЄ

У Сполучених Штатах українська діаспора організовується під знаменами Українського конгресового комітету Америки

У Нью-Йорку Віктор Янукович брав участь у 65-й сесії Генеральної Асамблеї ООН. Це був, по суті, іміджевий візит

«ДУЖЕ ШКОДА, ЩО ЗАХІД НЕ ПРОТИ ВІДДАТИ ЩЕ ОДНЕ ПОКОЛІННЯ НА НЕСПРАВЕДЛИВІ УТИСКИ В ІМ'Я ПОЛІТИЧНОЇ ДОЦІЛЬНОСТІ»

Український конгресовий комітет Америки був заснований 1940 року. Об'єднує 20 організацій і має понад 70 відділень по всій країні

(УККА). Він відіграв центральну роль в історичних виборах 2004-го в Україні: його члени сформували найбільшу делегацію міжнародних спостерігачів. Голова організації Тамара Олексій каже, що 2408 американських українців майже на тисячу переважили кількість спостерігачів ОБСЄ.

Янукович знав, що американські українці стали йому на шляху 2004 року. І боявся, що вони можуть зіпсувати його поїздку до Нью-Йорка, де проживає понад 100 тис. громадян

українського походження. За повідомленнями преси, Олександр Моцик, посол України в США, обдзвонив відомих членів діаспори й запитав, що Янукович може зробити, щоб уникнути протестів. Сам президент написав листа УККА, запропонувавши особисто зустрітися з організацією для дискусії. Ні те, ні інше не допомогло.

Тамара Олексій каже, що у квітні комітет уже надсилав Яну-

ковичу листа, в якому висловив занепокоєння щодо наступу на громадянські свободи в Україні. Свою відповідь президент надіслав за добу до свого вильоту в США у вересні. «Ми вдячні президентові Януковичу за лист Українському конгресовому комітету Америки, та, на жаль, його слова не відповідають діям», – категорична Тамара Олексій. І додала, що організації діаспориан одностайно відмовилися зустрічатися з Януковичем.

Андрій Добрянський, віцепрезидент нью-йоркського відділення УККА, допоміг організувати протести під Українською місією в ООН. За його оцінками, прийшли 500 осіб різного фаху. Пан Добрянський каже, що був у захваті, побачивши єдність української громади: «[Там був] увесь спектр організацій – нових, старих, іммігрантських, зібралися літні дами у візках, студенти, молоді батьки разом із дітьми, яких вони привели, щоб показати, як треба відстоювати свої принципи, православні та католики». Він критично розцінює готовність Заходу погодитися на східну орієнтацію Януковича: «Дуже шкода, що Захід не проти віддати ще одне покоління на несправедливі утиски в ім'я політичної доцільності».

Щоправда, не всі погоджуються з рішенням української

ДЕШИФРОВКА

Про що мовчав Янукович

Виступ президента України перед представниками Атлантичної Ради США був просякнутий оптимістичним меседжами для Заходу: завдяки новій владі в Україні відбуваються реформи, зростає економіка, вже сьогодні поліпшується життя, і не тільки для придворних олігархів. Утім, президент свідомо багато чого недоговорював, а подеколи відверто вводив в оману західних експертів. А за деякими його тезами можна зробити висновок, як оточення Януковича збирається надалі аргументувати Заходу узурпацію влади, наступ на опозицію та свободу слова.

«[...] вперше в сучасній історії України президент, уряд і Верховна Рада, а точніше сформована коаліція (більшість), діють в одному стратегічному напрямі, а не в трьох, як це було раніше».

Сформовано силою, деформовано волевиявлення. Підконтрольність законодавчої, виконавчої та судової гілок влади президентові нівелює принцип стримувань і противаг трьох гілок влади. А він є основоположним для демократії. Таким чином, закладається фундамент політичної моделі російського зразка. У разі скасування політреформи 2004-го вона буде закріплена й де-юре.

«Я висунув жорсткі, але реальні вимоги: скоротити 90% дозволів та ліцензій, максимально обмежити кількість контролюючих органів, суттєво знизити податковий тиск».

«Дефіцит державного бюджету цього року буде зменшено з 12% до 5%». Для зменшення дефіциту, зокрема, треба хоча б частково вивести українську еконо-

міку з тіні – а це 60% потенційних доходів держбюджету. Так звана податкова реформа може дати якісь результати у вигляді додаткових надходжень до бюджету лише наступного року. Та й то не факт. Економісти прогнозують, що фактичне скасування спрощеної системи оподаткування змусить малий і середній бізнес піти в тінь. Єдині засоби для скорочення дефіциту в такі терміни – кредити МВФ і податковий тиск, що, зрештою, зараз і відбувається. Підприємці констатують повернення в Україну так званих маскишоу у виконанні податківців. Відтак реальне зменшення податкового тиску на малий і середній бізнес у найближчій перспективі неможливе.

Масштабне зменшення кількості ліцензій і дозволів має супроводжуватися серйозними скороченнями чиновників та подо-

громади в США проігнорувати Януковича й із тим, як вона характеризує ставлення США до його команди. Джон Г'юко з Фонду міжнародного миру Карнегі недавно опублікував звіт із закликом до Сполучених Штатів співпрацювати з Україною на всіх рівнях. За словами Г'юко, немає сумнівів, що демократія в Україні під загрозою. І все ж він переконує, що Америка й українська діаспора мають підтримувати зв'язки з Януковичем та його урядом. На думку аналітика, фундаментальною тут є можливість постійного тиску на українську владу.

Експерт також спростовує те, що американські достойники нібито так легко прийняли прагматичнішу політику Києва. Лідери США відкрито висловлюють Януковичу свою стурбованість. Це публічно, а приватно – ще різкішим тоном.

Але даючи коментарі в Нью-Йорку, Віктор Янукович зауважив, що звернувся до президента Обами з пропозицією «розширити географію наших контактів». Також він попросив американського президента продемонструвати, що стратегічні відносини між США та Україною «не залежать від коливань часу та обставин». Його формулювання видаються навмисне двознач-

ФОТО: УНАН

ВІЛЬНІ. Свобода слова, відставка Табачника, Голодомор як геноцид — ось на чому наголошує діаспора. Англомовні плакати не зуміє прочитати президент — зате зрозуміти зможе весь світ

ними, але під «коливанням обставин» може матися на увазі становище демократії в Україні. Янукович, імовірно, дає зрозуміти, що обурений закулісними повчаннями з адміністрації Барака Обами.

За словами Г'юко, одна з причин, чому він виступає за те, щоб американські українці йшли на співпрацю, у тому, що вони мають свободу й можливість висловлювати своє несхвалення. «На відміну від уряду США, діаспора може бути значно прямолінійнішою у критиці та комен-

тарях, — наголошує він. — Але не забуваймо, що діаспора не є монолітним блоком; певні її сегменти активно контактують із Януковичем і контактуватимуть далі». Г'юко має рацію.

Так, Аліна Хасабова народилася в Києві й залишається українською громадянкою. Вона приїхала до США на навчання. Каже, що голосувала за Януковича не як за ідеального кандидата, а тому що подумала: завдяки бізнес-зв'язкам із промисловим сходом він швидше витягне економіку України з кризи.

ДЕШИФРОВКА

ланням корупції в органах державної влади. І це принципово для оновлення держави. Чи наважиться уряд на такі кроки? Янукович про це нічого не сказав.

«Зараз ми вийшли на сталий економічний розвиток. Зростання ВВП – 6% за підсумками першого півріччя, зростання виробництва – 12%. Ми почали повертати довіру інвесторів».

Реальний вплив політики чинної влади на зростання ВВП можна буде оцінити лише наприкінці 2010-го. А найоб'єктивніше – у 2011-му. Зростання ВВП у перші місяці президентства Віктора Януковича – це насамперед наслідок змін у міжнародній економіці. Гіпотетично воно може бути й результатом роботи уряду Тимошенко. Довіру інвесторів неможливо буде повернути без справедливої та політично незалежної судової системи, якої в Україні немає.

«З усіх визначень (демократії) мені найближче таке: демократія – це стабільно

функціонуючі державні інститути, широкі громадянські свободи та справедливість».

Поняття «стабільність» та означення «стабільний» є такими, яких одностайно уникають у визначеннях демократії всі притомні політологи. Демократія – це насамперед некорумповані інституції, підкріплені інтелектом кваліфікованих кадрів, – на жаль, в Україні все навпаки. Справедливість – це теж занадто абстрактно. Є соціальна справедливість, а є незалежна судова система. Остання – осереддя демократії.

«...Україні ще треба немало зробити для реального забезпечення свободи слова. До речі, ще один важливий крок на цьому шляху ми нещодавно зробили: завершилося загальнонародне обговорення концепції громадського телебачення, створення якого я ініціював... Тому я категорично не згоден із твердженням, що в Україні згортається сво-

бода слова. Щодо окремих суперечок в медіа-сфері, які останнім часом набули широкого розголосу, то абсолютно відповідально стверджую: влада жодним чином до них не причетна. Йдеться про конфлікти бізнес-інтересів або конфлікти між менеджментом ЗМІ та колективами».

Це дуже небезпечні тези. Схоже, саме в такий спосіб українська влада аргументуватиме Заходу наступ на незалежні ЗМІ, тиск Служби безпеки на непідконтрольних владі істориків та громадські організації тощо. Небезпека полягає в тому, що Захід може проковтнути такі аргументи. Згадавши конфлікт бізнес-інтересів у медіа-сфері, президент не уточнив, що голова СБУ Валерій Хорошковський, а за сумісництвом найбільший медіа-магнат України, якраз має такі ось бізнес-інтереси. Щодо громадського телебачення, то наразі немає жодних гарантій, що воно буде незалежним від влади, яка зможе контролювати його через громад-

БІЗНЕС АНАЛІЗУЄ

Віктор Янукович, який називає себе доктором економіки, представив амбітний план урізати процедуру ліцензування на 90%, лібералізувати податкову систему та наполовину зменшити державний дефіцит. Під час свого останнього візиту до США він не раз наголошував, що його команда робить усе можливе задля поліпшення економіки та зміни економічної моделі «примітивного пострадянського капіталізму, що цілковито себе виснажив».

Проте американські інвестори не впевнені, що ранні та скромні успіхи в економіці, про які згадував український президент, означають стійкий підйом. «В уряді лишається надто багато людей, які знаються на бізнесі по-радянськи, але не розуміють сучасних міжнародних методів його ведення, – наголошує Морган Вільямс, голова Американсько-української ділової ради. – Багато хто в бізнес-середовищі все ще очікує конкретних доказів, що адміністрація президента Януковича цілком розуміє й справді хоче запровадити великі реформи, нагальні для України». Пан Вільямс зауважив, що провідним американським підприємцям було обіцяно зустріч із Януковичем, щоб обговорити

економічні питання. Обіцянка не матеріалізувалася.

ЧИ ПІДЕ ЯНУКОВИЧ ДАЛІ?

Янукович знає, чого хочуть американці. І раз у раз їм це обіцяє. У певних сферах, як-от ядерне роззброєння, його жести були позитивними. Та якщо він збирається налагодити відносини із Заходом, то має забути про психічні шрами Помаранчевої революції. Саме вони, схоже, визначають його ставлення до більшості американців. Він мусить припинити думати про українську діаспору, своїх політичних опонентів та американців загалом як про запеклих ворогів, які тільки й домагаються того, щоб усунути його від влади, як вони це нібито зробили в 2004-му. Дотепер він робив усе, щоб уникнути цього питання, щоб створити димову завісу та ховатися за нею. Але конструктивний міжнародний діалог не може ґрунтуватися на ніксонівській параної.

Якщо Янукович не змінить своїх уявлень, то його доля таки віддзеркалить долю Річарда Ніксона – президента, який запам'ятався не тим, що домовився про мирну співпрацю з Китаєм, а тим, як незабутньо лементував до американського народу, залишаючи посаду: «Я не шахрай!» ❏

ську раду, до якої ввійдуть її протеже.

«Я звернувся також до президента Барака Обами з пропозицією розширити географію наших контактів. Мені приємно відзначити, що у своїй відповіді президент США підтримав такий підхід».

Будь-хто, добре ознайомлений зі специфікою мурашника навколо-президентської бюрократії в США, визнає, що така відповідь Барака Обами не є гарантією розширення цієї географії. Для матеріалізації цієї домовленості потрібні неабиякі систематичні зусилля з боку посольства України в США, МЗС, лобістських структур. І тут не завадить, до речі, підтримка діаспори.

«Чи позначиться на наших відносинах коригування курсу України

щодо євроатлантичної інтеграції та визначення позаблоковості як головного орієнтира України у сфері безпеки? ...До речі, сам термін «позаблоковість», можливо, не є найбільш оптимальним, оскільки доба військових блоків відійшла в минуле разом із холодною війною, але принаймні він є коротким і зрозумілим».

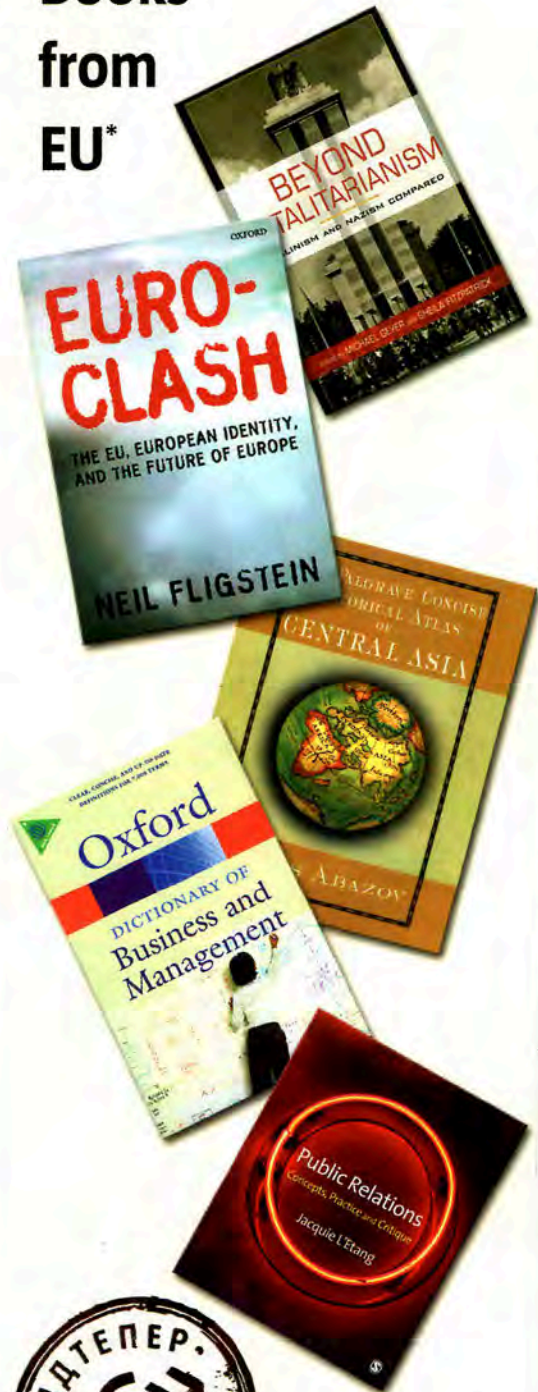
«Позаблоковість» – це не юридичний, а політичний термін. «Нейтралітет» – ось юридична категорія, що визначає міжнародно-правовий статус держави, однак її президент не використовує. Австрія, Швейцарія, Швеція – це всі країни нейтральні, а не позаблокові. Саме «нейтралітет» був би найрозумілішим для американської аудиторії. Але як його узгодити з наявністю російської військової бази в Криму?

І так з'являється позаблоковість. ❏

New Non Fiction Books from EU*

К Н И Г А Р Н Я

м. Київ
вул. Лисенка, 3
тел.: (044)235-88-54

www.book-ye.com.ua

* Нові нон-фікшн книжки з ЕС

Грузинський фронт кремлівських провокаторів

Автор:
В'ячеслав
Лихачов

Навряд чи новина про те, що ізраїльтянина Авігдора Ескіна не пустили на грузинську територію і відправили з тбіліського аеропорту додому, заслуговувала б на увагу українських читачів, якби не колоритна особа потерпілого від рук грузинських прикордонників і не політичний контекст цього справді незначного інциденту. Річ, зокрема, у тім, що в останні місяці цей «політолог», як він сам себе називає, часто бував і в Україні, й щоразу у вельми специфічному контексті.

Наприклад, 1 квітня Ескін у парі з ветераном КДБ Жоржом Дигасом намагався провести в Києві прес-конференцію від імені Міжнародної української спілки учасників війни, присвячену поданому цієї організацією кількома днями раніше позову до Окружного адміністративного суду Києва проти экс-президента країни у зв'язку з його указами щодо присвоєння Степанові Бандері й Романові Шухевичу звань Героїв України. Цікаво, що на прес-конференції від імені так званої організації ветеранів війни не було жодного... ветерана війни. Натомість організатори змогли залучити керівника Асоціації малолітніх в'язнів гетто й концтаборів та кількох ізраїльтян, які вижили під час голокості. Прес-конференцію зі скандалом зірвали радикали зі «Свободи», які лементами «КДБістам слова не давали» заглушили Дигаса. Завдяки скандалу захід став інформаційною подією. Заголовки в ізраїльській пресі репетували: «Український антисемітизм: єврейських старих прогнали в Ізраїль».

Це не єдиний приклад самовідданої участі Ескіна в боротьбі з «фашизмом» на українському ґрунті. Так, трохи раніше в Харкові з ініціативи про-російського панслов'янського руху відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Друга світова війна: уроки й значення для України». По суті, це була стандартна пропагандистська акція з дискредитації українського націоналістичного історичного дискурсу зі стандартними учасниками: від Дмитра Табачника й Миколи Азарова від української сторони до відомого православно-націоналістичного діяча Александра Крутова й історика від агітпропу «Александра Дюкова від російської. І хто б ви думали представляв на цьому заході Ізраїль? Правильно – Авігдор Ескін.

Під час президентської кампанії в Україні цей «політолог» був досить затребуваний на ізраїльському телебаченні зі страшилками про «небувале зростання антисемітизму в Україні» у зв'язку з фактом юдофобських висловлень кандидата в президенти Сергія Ратушняка. Неважливо, що електоральний урожай ужгородського антисеміта можна було роз-

дивитися тільки під мікроскопом. У свідомість багатьох ізраїльських телеглядачів завзято навіювалася думка, що п'ятирічна каденція Віктора Ющенка і його політика з «глюорифікації нацистських злочинців» довели до того, що антисеміти беруть участь у президентських виборах, а євреїв на вулицях розривають на клаптки «фашисти-бандерівці».

Знайомий дискурс, чи не так? Ми вже звикли сприймати його з російського телебачення та зі шпальт газети «2000». Тому, мабуть, нас не має дивувати те, що знайшлися охочі транслювати його і в Ізраїлі.

Однак у випадку з «правозахисником» та «мужнім борцем із фашизмом», як цілком серйозно іменують Ескіна апологети, не все так просто: у самому Ізраїлі він був засуджений за праворадикальну підбурливу діяльність; Ескін дружить із відвертими фашистами в Росії. Антисемітизм і профашистська ідеологія російських правих не заважають Ескіну товаришувати з ними, наприклад, з Александром Дугіним, членом Центрального штабу Націонал-патріотичного фронту «Пам'ять». Крім Дугіна є поміж російських друзів Ескіна і ще відвертіші наці. Але, як стверджує російсько-ізраїльський олігарх Леонід Невзлін (один із экс-керівників нафтової компанії «ЮКОС»; кілька років тому Ескін вимагав від Ізраїлю видати його Росії), саме через «маргінального російського політика Александра Дугіна» Ескін вийшов на представників російської влади, яким згодом надавав різні послуги.

Український фронт не єдиний у діяльності Ескіна та його команди. Коли Кремль каже «Фас», Ескіну не треба двічі повторювати: чи йдеться про Естонію, яку він закликав стерти з політичної карти, чи про Грузію, на вулицях якої він так бажав побачити російські танки. І якщо після цього Ескін їде до Тбілісі для участі в круглому столі про-російської організації, котру крім як п'ятою колоною у Грузії ніхто не називає, у діях прикордонників немає нічого дивного.

Усе це копірвання дрібних провокаторів не заслуговувало б на увагу, якби вони не були частиною системної роботи Кремля на пострадянському просторі. Очевидно, що скандал з Ескіним, а також із російськими учасниками того самого круглого столу (поміж яких був, наприклад, один із колишніх керівників відверто неонацистського руху «Російська національна єдність», який нині розпався), також не допущеними в Грузію, був частиною стратегії, спрямованої на зрив засідання ПАРЕ в Тбілісі. А про рівень координації всієї стратегії може свідчити те, що російська делегація справді за день до початку засідання ПАРЕ відмовилася брати в ньому участь. ■

**ВІДВЕРТИЙ АНТИСЕМІТИЗМ
І ПРОФАШИСТСЬКА
ІДЕОЛОГІЯ РОСІЙСЬКИХ
ПРАВИХ НЕ ЗАВАЖАЮТЬ
ЕСКІНУ ТОВАРИШУВАТИ
З АЛЕКСАНДРОМ ДУГІНИМ**

ПРО АВТОРА

Експерт
Конгресу
національних
громад
України,
дослідник
явища
ксенофобії
та шовінізму
в Росії та
в Україні

Кривська Русь

банківський банк

СПОЖИВЧІ КРЕДИТИ ЗА ПРОГРАМОЮ

АВТОМОБІЛЬ

У КРЕДИТ

Детальні умови:

8 800 500-54-60

(безкоштовні дзвінки зі стаціонарних телефонів у межах України)

www.kruss.kiev.ua

Випробувачі терпіння

Система залежностей позбавила Януковича можливості звільнити людей, які підривають його владу

Автор:
Самійло Ворс

Вісім місяців перебування регіоналів біля важелів держави продемонстрували неабиякі досягнення. В країні успішно вибудовується вертикаль влади, яка неминуче отримає своє завершення після місцевих виборів. На всіх ланках бюрократичної машини, особливо тих, що відповідають за господарську діяльність, спостерігається ротація чиновництва, покликана забезпечити максимальний контроль за грошовими потоками в країні: жодна копійка не піде на сторону. Відбувається масована рейдерська атака на більш-менш привабливі господарські об'єкти в інтересах «своїх» власників. Розробляється законодавство, що має перекласти податковий тягар із великого на середній та дрібний бізнес. Погіршення життя вже сьогодні, яке реалізується через подорожчання продовольчих товарів, зростання тарифів, сплеск злочинності на 25%, поки що ніяк не супроводжується масовими протестами населення. Янукович стоїть упевнено, немов скеля, яку може похитнути хіба що випадкове яйце чи вінок.

Якщо всередині владної команди є розбіжності та конфлікти інтересів, вони ніяк не прориваються назовні, тож спостерігачам залишається будувати хиткі умоглядні конструкції. Це ще один показник певного типу кваліфікації: за попередніх адміністрацій витоки інсайдерської інформації відбувалися значно частіше. Усе перераховане вище створює певну ілюзію монолітної потужності, незламності та автономності організму, який керує Україною.

Без достатнього фактажу будь-які висновки щодо конкретної політики цього утворення будуть неминуче спекулятивними та поверховими. Але тут уже нічого не вдієш: природа

не терпить порожнечі, й за браком прямих свідчень доводиться користуватися припущеннями та аналізом зовнішньої канви подій.

Перше, що не потребує особливих доказів, – це системна і послідовна здача національних інтересів, конкретні й нічим не виправдані зовнішньополітичні «подарунки» на користь східного сусіда. Можна трактувати їх як реалізацію ментальних слабкостей конкретних політиків, їхньої ідеологічної вторинності чи, скажімо, успадкованих комплексів. І таке пояснення можна визнати переконливим, але не вичерпним.

Деякі іноземні аналітики заспокоюють себе тим, що, мовляв, нинішні українські керманічі собі не вороги. Для українських політиків ставати призначеними Кремлем губернаторами, а для українських олігархів опинитися у хвості російського списку мільярдерів від Forbs – це нібито докорінно суперечить їхнім інтересам. У такому разі тим більше варто замислитися над причинами демонстративної залежності від російського фактору.

Символами, навіть, сказати б, іконами цієї залежності є два публічні політики. Саме вони постійно стають сумнівними ньюзмейкерами в низці постійних принижень України. Обидва очолюють ключові відомства. Обидва достатньо впізнавані, навіть яскраві, обидва здатні формулювати свої думки з поточних питань і, м'яко кажучи, не уникають камер та диктофонів. Дмитро Табачник. Валерій Хорошковський. Саме вони своїми останніми діями сконцентрували на собі значну частину негативу, який за такий короткий час встигла накопичити адміністрація регіоналів.

Дмитро Володимирович Табачник бере участь у «процесах» так давно, що можна заплута-

ЦИТАТА

«Действующая власть успела перекрыть не все краны незаконного финансирования националистических организаций (вроде «Прогресив») из бюджета – бурный поток стал тонким ручейком, готовым в любой момент пересохнуть»

Дмитро
Табачник

тися в його переконаннях і вчинках на різних етапах кар'єри. Тому варто зупинитися лише на останньому етапі його політичної біографії, а саме відколи йому довірили очолити Мін-освіти. Ось лише основні заходи міністерства під його орудою, що сколихнули українське суспільство:

– введення вступних іспитів до вишів, що неминуче призведе до повернення корупції у вищу освіту, «телефонного права», адміністративного тиску на приймальні комісії;

– дезорганізація вступу до вищих навчальних закладів улітку 2010 року;

– заміна курсу зарубіжної літератури на світову за рахунок

розширення списку російських творів;

– цензура підручників з історії на предмет вилучення згадок про Голодомор та борців за незалежність України, натомість вписування відомостей про діячів Російської імперії та СРСР;

– введення російської мови до переліку предметів ЗНО;

– скорочення державного замовлення у вишах, розширення категорій пільговиків та «блатних» абітурієнтів тощо.

Навіть якщо залишити за кадром ідеологічні висловлювання Дмитра Табачника на захист «єдиної канонічної церкви» та його звинувачення галичан у «недоукраїнськості», а відтак неповноцінності, маємо в сухому підсумку потужний провокативний подразник, що весь час розкидає суспільні настрої, так би мовити, стабільний центр нестабільності, й, у перспективі, джерело чималої небезпеки для чинного режиму.

Щойно Дмитра Табачника призначили міністром, лунали гіпотези, що це робиться на вмісно заради

ЦИТАТА

«СБУ ближче до російської ФСБ і КДБ Білорусі. Ми схожі в способах оперативної роботи, в інструментарії, який маємо, в методах аналізу»

Валерій
Хорошковський

того, щоби відволікти увагу громадськості від інших зловживань уряду, каналізувати суспільне незадоволення та врешт-решт «здати» Дмитра Володимировича як спокитну жертву. Цього не сталося. Дмитро Володимирович має потужну опозицію в таборі регіоналів, подекуди ці настрої виринають на поверхню в деяких висловлюваннях тамтешніх лідерів – чого варта хоча б його оцінка з боку Бориса Колесникова: «дешевий клоун».

Відомство пана Хорошковського за визначенням не таке публічне, тому список його досягнень вимушено буде коротшим:

РИТОРИЧНЕ ЗАПИТАННЯ: ЧИ Є У СКЛАДІ ЧИННОЇ ВЛАДИ ПРЯМІ АГЕНТИ ВПЛИВУ СУСІДНЬОЇ ДЕРЖАВИ?

– затримання в Бориспільському аеропорту й спроба екстрадиції Ніко Ланге, керівника київського відділення Фонду Конрада Аденауера (Німеччина);

– затримання історика Руслана Забілого, конфіскація наукових матеріалів стосовно злочинів радянського режиму під час окупації України, визнання таких матеріалів такими, що містять державну таємницю;

– «обробка» службістами ректора Українського католицького університету Бориса Гудзяка;

– гіпотетичні телефонні погрози на адресу лідерів опозиції (не доведено);

– вибіркові маски-шоу на підприємствах (чомусь у більшості випадків пов'язаних із неоязливими до влади людьми);

– фантастична вибірковість напрямів діяльності, концентрація на представниках Заходу й тотальне ігнорування агентів російського впливу, чия активність помітна неозброєним оком.

До цього слід додати конфлікт інтересів держслужбовця на одній із ключових посад у державі та бізнесмена, що має свої інтереси в різних стратегічних галузях, зокрема власника найпотужнішого медіа-ресурсу, який останнім часом, так уже випадково збіглося, суттєво по-

силив свої позиції на телевізійному ринку.

Хай там яку самовпевненість демонстрував би чинний гарант, він не може ігнорувати репутаційні втрати від активності своїх підлеглих, тим більше під час потужної, в певному сенсі вирішальної пропагандистської кампанії, що має остаточно забезпечити йому всю повноту влади. Як Дмитро Табачник компрометує президента всередині країни, так Валерій Хорошковський дискредитує його в очах решти світу. Будь-який міцний політик вже не раз мав нагоду позбутися дражливого баласту. То чому він цього не робить?

Доводиться припустити те, що старанно приховує Адміністрація президента, а саме: наявність системи залежностей, яка позбавляє номінального главу держави свободи рухів. Звучить екзотично, але ж запитаймо себе: чи є в самій країні такі центри впливу на президента, які були б гарантовано забезпечені від його гніву? Навряд чи. За цей час ми були свідками того, як регіоналі «кидали» найвідданіших соратників, найвпливовіших спонсорів. Кидали мимохідь, по дрібницях, зовсім не дбаючи про те, як це буде сприйнято у своєму таборі.

У такому разі залишається одне-єдине пояснення: пакет домовленостей із зовнішнім партнером, який, зокрема, передбачає певні кадрові компроміси, тобто збереження певних посад за певними постатями, з якими не виникне проблем прямої комунікації через кордон. Звісно, від цієї гіпотези тхне конспірологією, але поточна політика навчає нас не шукати складних пояснень там, де вистачить простих.

Отже, риторичне запитання... Підкреслимо, суто риторичне, в порядку політичного фентезі: чи є у складі чинної влади прямі агенти впливу сусідньої держави, збереження позицій яких безпосередньо зумовлене тиском із боку цієї держави? Чи заслуговує така влада називатися незалежною та суверенною?

Якщо хтось назве бодай одну переконливу причину, чому це неможливо в нинішній Україні, **Тиждень** готовий вибачитися.

Ви тільки назвіть. Дуже хочеться! ■

Відрижка епохи

Побити, знищити, посадити, залякати – це методи, що живуть у ментальності людей, вихованих у радянському концтаборі

Автор:
Олександр
Ярмола

Минулих вихідних в Ірпені відбувся фестиваль патріотичної пісні «Гайдамака.UA». Чомусь саме ця подія викликала потужну негативну реакцію всіх антиукраїнських кіл. Реакцію таку принципову й затяту, що метою її можна було вважати зрив фестивалю будь-якою ціною. Спочатку було оприлюднено текст відкритого листа депутата Партії регіонів В. Колісниченка керівникові Служби безпеки України В. Хорошковському з настійливою рекомендацією перевірити фестиваль на наявність пропаганди нацизму, фашизму, ксенофобії та інших ідеологій і термінів, якими так люблять маніпулювати вороги національного відродження. Добре, що не антикомунізму та міжнародного тероризму, бо чому б і ні? Я був на цьому фестивалі, брав у ньому участь, виступаючи у складі свого гурту. Можу, поклавши руку на серце, засвідчити: жодного з тих явищ там і близько не було. Чому панові Колісниченку було не додати до свого доносу ще торгівлю наркотиками та дитячу проституцію? Але виглядає, що для «пана та компанії» український патріотизм є набагато більшим злочином.

З великим задоволенням зустрів я на фестивалі багатьох прогресивно мислячих людей, яких давно вже не бачив разом. То, може, саме ця єдність українців та громадян, яким по-справжньому не байдуже майбуття країни, і є тим явищем, якого так боїться обрана бідним зневіреним народом група спільників господарчого дерібану, що бажає керувати народом, навіть мови якого не знає. Звичайно, підкоривши собі всі владні та юридичні структури, можна протягти будь-який абсурдний закон. Між іншим, який поставить іноземну мову на рівні державної. Який це матиме ефект на майбутнє країни, компанії байдуже. Щоб урвати свій шмат сьогодні, а там – хоч топ.

Політична сила, що вдається до маргінальних провокацій із використанням кримінальних елементів, не є новою в історії. Тим прийомом користувалися, йдучи до влади, і більшовики

в Росії, і фашисти в Італії, і націонал-соціалісти в Німеччині. Користуються і нині менш «розкручені» маргінальні партії. Така акція відбулася на фестивалі в Ірпені. Як нам повідомила преса, півтора десятка гопників, озброєних бітами та арматурою, вчинили напад на організаторів фестивалю, завдавши тяжких тілесних ушкоджень. Міліція, як властиво добре організованій структурі, діяла відповідно до традиції: організовано зникла з території в момент провокації і не поспішала затримувати гопників, захоплених у полон охороною фестивалю. Скажете, це випадковий інцидент? Не вірю. З огляду на типові дії представників правоохоронних органів напрошується висновок, що це організована провокація, справа рук тієї самої політичної сили, яка «наїжджала» на організаторів фестивалю раніше в пресі.

Чого домагалися цим тиском? Залякати організаторів і гостей фестивалю? Спровокувати до захисту, щоб потім інкримінувати злочин? Видно, що компанія, яка організувала акцію, очікує на реакцію, відповідну своєму типу менталітету. Людину, яка має віру та ідею, не лякають ці примітивні прийоми. А таких щонайменш півкраїни! Поки що розсіяних у різних сферах діяльності. Але у відповідь на агресію зберуться та організуються швидше і діятимуть не силовими, а цивілізованими методами.

Побити, знищити, посадити, залякати – це методи, що живуть у ментальності людей, вихованих у радянському концтаборі. Стукачів, слідчих, охоронців, катів та їхніх дітей, яким важко відчувати сором за дії бать-

**ПОЛІТИЧНА СИЛА,
ЩО ВДАЄТЬСЯ ДО
МАРГІНАЛЬНИХ
ПРОВОКАЦІЙ ІЗ
ВИКОРИСТАННЯМ
КРИМІНАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ,
НЕ Є НОВОЮ В ІСТОРІЇ**

ків. Еволюцію не можна зупинити. Її можна затримати на кілька років (а часом десятиліть), відкинувши народ назад у розвитку порівняно з іншими. А потім час неодмінно візьме своє, викинувши «гальма еволюції» на смітник історії.

Ось такі враження і такі думки після фестивалю патріотичної пісні «Гайдамака.UA». А могло би бути так чудово: без алкоголю, наркотиків, шансону, попси, маргінесу та агресії. І, звичайно, без усіх тих фантомів, що примарилися авторові оприлюдненого доносу. (Цікаво, чому оприлюдненого? Адже доноси мають бути таємними.) ■

Конкурс

«КОРОНАЦІЯ СЛОВА – 2011»

Коронація
слова

120 000 грн.

преміальний фонд конкурсу

Шоколад «КОРОНА» та телеканал «ІНТЕР» оголошують Всеукраїнський конкурс «КОРОНАЦІЯ СЛОВА – 2011»!

- На конкурс приймаються написані українською мовою: романи, пісенна лірика про кохання, кіносценарії та п'єси, які раніше не друкувалися, не виконувалися, не фільмувалися, та права на які не передані іншим (юридичним або фізичним) особам і не будуть передаватися до оголошення результатів конкурсу на церемонії нагородження у червні 2011 р. До участі в Конкурсі приймаються лише оригінальні твори (інсценізації, інсценування, адаптації для театру чи кіно творів інших авторів розглядатися не будуть).
- Твори надсилайте надрукованими на папері формату А4. Позначте на титульній сторінці тільки свій псевдонім, назву твору та номінацію. Вкладіть твір у папку разом із підписаним тим самим псевдонімом окремим заклесним конвертом, в якому має бути: справжнє прізвище, ім'я, домашня адреса, контактний телефон, електронна адреса (якщо є) та заява в довільній формі про участь у конкурсі. Папку з твором вкладіть у конверт та надішліть поштою з "повідомленням про вручення поштового повідомлення".
- У номінації «Пісенна лірика про кохання» приймаємо не більше 10 поетичних творів від одного автора. Твір не повинен бути більше, ніж 32 рядки (або 8 строф).

- Анонімність авторів зберігається до церемонії нагородження переможців, яких визначає авторитетне журі. Твори не рецензуються і не повертаються (залишайте у себе копію), листування з авторами не здійснюється.
- Усі автори, твори яких відзначені на конкурсі, зобов'язуються використовувати логотип «Коронація слова» при будь-якому оприлюдненні твору. Тобто: розмішувати знак на титульній сторінці, в афіші, титрах фільму, оголошувати про відзначення на конкурсі перед публічним виконанням твору, передачею в ефірі тощо.
- Конкурс розглядає всі подані твори, як такі, що захищені авторським правом.
- Реєстрація (або передача) авторських прав на твори є повноваженнями авторів творів та здійснюється авторами незалежно від конкурсу.
- Конкурс пропонує твори видавництвам, музичним продюсерам, кінопродюсерам, кіностудіям, театрам, з якими переможці особисто домовлятимуться про умови. Конкурс не спонсорує подальшу долю твору. Автор має право брати участь у конкурсі повторно до отримання першої премії у номінації.

Оргкомітет конкурсу

Номінація «РОМАНИ»:

- I премія — 20 000 грн,
- II премія — 10 000 грн,
- III премія — 5 000 грн,
- + 7 премій по 1 000 грн.

Номінація «П'ЄСИ»:

- I премія — 10 000 грн,
- II премія — 5 000 грн,
- III премія — 3 000 грн,
- + 5 премій по 1 000 грн.

Номінація «КІНОСЦЕНАРІЇ»:

- I премія — 15 000 грн,
- II премія — 7 000 грн,
- III премія — 3 000 грн,
- + 5 премій по 1 000 грн.

Номінація «ПІСЕННА ЛІРИКА ПРО КОХАННЯ»:

- I премія — 8 000 грн,
- II премія — 4 000 грн,
- III премія — 3 000 грн,
- + 5 премій по 1 000 грн.

Лауреати та дипломанти конкурсу несуть відповідальність за сплату податків.

Докладніше про конкурс: www.korona.ua www.inter.ua

Довідки за телефоном: 8 (067) 252 50 20

Твори надсилаються до 1 січня 2011 року за адресою: Конкурс «Коронація слова» абонентська скринька № 25, м. Київ-25, 01025

УВАГА!!!

Із цього року відзнака «За кращий дитячий твір» надається у кожній із номінацій за окремим конкурсним відбором. Найкращий роман для дітей, краща дитяча п'єса, кіносценарій фільму для дітей, дитяча пісенка будуть відібрані за окремим конкурсом та відзначені особливими преміями.

- + Спеціальна відзнака «За кращий романтичний твір»
- + Спеціальна відзнака «За кращий історично-патріотичний твір»
- + Спеціальна відзнака «За кращий гумористичний твір»
- + Спеціальна відзнака «За кращий гостросоціальний твір»
- + Спеціальна відзнака «За кращий економічний детектив»

ІНТЕР

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ СПОНСОР

Тиждень

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА

Ліцензія Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення НР №0494-М від 14.12.04 р. ТОВ «ТРК «ТРС»

СЬОГОДНІ

ПІДСУМКИ

З ВОЛОДИМИРОМ ПАВЛЮКОМ

ЩОНЕДІЛІ
20:30

ТВІ

ШУКАЙТЕ ТЕЛЕКАНАЛ ТВІ У ЕФІРІ, В КАБЕЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ТА У ВІЛЬНОМУ ДОСТУПІ НА СУПУТНИКУ АМОС

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК щодо законопроекту «Про мови в Україні»

Ухвала Вченої ради НаУКМА

1. Аналіз внесеного 7 вересня 2010 року на розгляд Верховної Ради України проекту Закону України «Про мови в Україні» свідчить, що і концепція даного законопроекту, і більшість його ключових норм суперечать Конституції України, рішенню Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року №10-рп/99 у справі про офіційне тлумачення положень ст. 10 Конституції України та ґрунтується на довільному тлумаченні Європейської хартії регіональних або міноритарних мов.

2. Частина 1 ст. 4 законопроекту передбачає, що «засади державної мовної політики визначаються Конституцією України», а порядок застосування мов в Україні – «виключно цим базовим законом». Проте даний законопроект кардинально ревізує засади державної мовної політики в Україні, вводячи у правове поле такі не передбачені

Конституцією України поняття, як «регіональна мова», «мовна група», «мовна меншина», «регіональна мовна група», «українсько-російська двомовність», «мовне самовизначення» (ст.ст. 1,3,7), і зобов'язуючи місцеві органи державної влади, органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян, установи, організації, підприємства, їх посадових і службових осіб, а також громадян – суб'єктів підприємницької діяльності та фізичних осіб – використовувати регіональну мову (частина 7 ст.8).

3. Весь зміст законопроекту дає підстави стверджувати, що в разі його прийняття як фактично закону російської мови (за змістом законопроекту), російській буде надано статус другої державної мови, що суперечить Конституції України.

Як визначено у згаданому рішенні Конституційного Суду України, положення про українську мову

як державну та гарантії вільного розвитку, використання і захисту російської, інших мов національних меншин України містяться у розділі I «Загальні засади Конституції України», який закріплює основи конституційного ладу в Україні. Поняття державної мови є складовою більш широкого за змістом та обсягом поняття «конституційний лад». Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить лише народові (частина 3 ст.5 Конституції України). Поняття і терміни ст.10, яка визначає основи мовної політики в Україні, як і інших статей розділу I Конституції України, можуть бути змінені тільки у спеціальному порядку, передбаченому ст.156 Конституції.

4. Запровадження в Україні статусу мов і порядку їх застосування, не передбачених ст.10 Конституції України, є порушенням Основного закону, яке слід кваліфікувати як

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА

Неофіційно державна

Микола Козюбра, экс-суддя Конституційного Суду України, один із найавторитетніших правознавців-конституціоналістів України, про реальний статус російської мови у разі прийняття мовних ініціатив влади

Спілкувалася
Жанна
Безп'ятчук

У.Т.: Є думка, що норми проекту закону «Про мови в Україні», який найближчим часом розглядатимуть у парламенті, становлять загрозу кон-

ституційному ладу країни. Яким чином зміна статусу мови на загальнонаціональному рівні юридично узгоджується з конституційним ладом?

– У розділі I Конституції України «Загальні засади» закладаються основи конституційного ладу, зокрема міститься ст. 10 про державну

зазіхання на засади конституційного ладу в Україні.

5. Законопроект спотворює суть Європейської хартії регіональних або міноритарних мов, покликаної захищати такі мови, а не встановлювати статус мов і порядок їх застосування.

6. Українсько-російська двомовність трактується у ст.7 законопроекту як «важливе надбання українського народу». При цьому ігноруються драматичні обставини XVIII–XX століть, коли українська мова та її носії зазнавали утисків і жорстоких репресій з боку урядів як царської, так і радянської імперій.

У цій статті також стверджується, що російська мова «є рідною, або такою, якою повсякденно користується більшість громадян України». Це не відповідає дійсності: згідно з результатами Всеукраїнського перепису 2001 року, рідною назвали російську мову 29,6% населення, а не «більшість громадян України». Що ж до кількості тих, хто «повсякденно користується» нею, то перепис не зафіксував таких даних.

7. Ключовою щодо використання регіональних мов є частина 3 ст. 8 законопроекту: вона передбачає, що «заходи, спрямовані на використання регіональних мов, або мов меншин», можуть застосовуватися «за умови, якщо кількість осіб носіїв регіональної мови, що проживають на території, на якій поширена ця мова, складає 10 відсотків і більше чисельності її населення».

Визначена кількість носіїв регіональної мови – 10 % і більше – є доволною (такого критерію немає в міжнародно-правових актах) і покликана забезпечити статус, рівнозначний статусу державної мови, лише для російської мови, »

мову. Ця мова є складовою конституційного ладу України. Відповідно до розділу XIII Основного Закону зміни статусу державної мови чи надання іншим мовам статусу, вищого за той, який їм наданий розділом I Конституції, передбачають, своєю чергою, внесення змін до Конституції України. Розділ I належить до тих розділів Конституції, внесення змін до яких має розглядатися на всеукраїнському референдумі після проходження відповідної процедури у Верховній Раді. Рішення Конституційного Суду від 14 грудня 1999 року №10-рп/99, в ухваленні якого я брав участь, містить положення, відповідно до якого дається визначення державної мови. Вона ототожнюється з офіційною мовою. І на цьому зроблено особливий акцент. Свого часу політики багато говорили про те, що державна мова – це щось відмінне від офіційної. Мовляв, державна мова одна, а офіційних може бути й кілька, тож поряд із державною офіційною можна визнати і російську, й інші.

У.Т.: І який статус отримує російська за цим законопроектом?

– Розділ II законопроекту «Про мови в Україні» робить російську мову в Україні офіційною. Відповідно до згаданого рішення Конституційного Суду, це означає, що їй, по суті, надано статус державної. Приміром, у ст. 11 цього розділу йдеться, що «акти вищих органів державної »

newoton®
ДИВОВИЖНИЙ СВІТ

Мережа магазинів дивовижних речей

Диво-аксесуари для комп'ютера

Домашні дрібниці

Мультимедія

Розваги та відпочинок

Предмети інтер'єру

Дивна канцелярія

В Інтернет-магазині
www.chudesa.com.ua

-5%

- ТРЦ «Караван»
- ТРЦ «Dream Town»
- ТВК «Глобус»
- ТРЦ «SKY MALL»
- ТЦ Галерея подарунків «Новий проїзд»

Корпоративні та оптові продажі (044) 585-97-29

оскільки «носіями регіональної мови», як це впливає з частини 5 ст. 8, слід вважати не тих, для кого вона є рідною, а тих, хто її «переважно вживає». Ця норма унеможлиблює виконання частини 4 Прикінцевих положень, згідно з якими Кабінет Міністрів України має доручити «спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади у галузі статистики в тримісячний термін забезпечити відповідні місцеві ради даними Всеукраїнського перепису населення про мовний склад населення адміністративно-територіальних одиниць», оскільки Всеукраїнський перепис 2001 року визначав мовний склад населення за критерієм саме рідної мови. Питання про мову, яку громадянин «переважно вживає», не ставилося.

8. Ст. 21 законопроекту цілковито руйнує освітню практику, що склалася в Україні після прийняття в 1989 році «Закону про мови в Українській РСР». Запровадження принципу вільного вибору мови навчання (та ще й «у будь-який час періоду навчання») провокує конфліктність на мовній основі всередині навчального закладу, серйозно ускладнює організацію навчального процесу, потребує бюджетних асигнувань для збільшення числа педагогічних кадрів та розширення матеріальної бази. У ряді випадків її буде неможливо виконати (якщо, скажімо, йдеться про реалізацію

прав кримських татар навчатися рідною мовою в школі чи в університеті, де навчання здійснюється російською мовою).

9. У частині 4 ст. 21 законопроекту неприйнятним через його невизначеність є критерій «достатньої кількості» заяв, необхідних для відкриття окремого класу, в якому навчання ведеться іншою мовою, ніж у навчальному закладі в цілому: розмитість норми створює умови довільного тлумачення її.

10. Ні Конституція України, ні міжнародно-правові акти, що визначають стандарти захисту прав людини, включно з рамковою конвенцією Ради Європи про захист національних меншин та Європейською хартією регіональних або міноритарних мов, не встановлюють принцип вільного мовного самовизначення в сфері застосування державної мови. В практиці європейських держав цей принцип також відсутній.

11. Законопроект не враховує принципової вимоги Європейської хартії регіональних або міноритарних мов стосовно того, що «охорона і розвиток регіональних мов або мов меншин не повинні зашкоджувати офіційним мовам і необхідності вивчати їх», і не передбачає заходів захисту щодо української мови як державної в тих місцевостях, де вона

менш поширена, відповідно до ст. 3 Європейської хартії.

12. У разі ухвалення і втілення пропонованого законопроекту «Про мови в Україні» неминуче відбудеться маргіналізація української мови, витіснення її з найважливіших сфер суспільного життя, що врешті-решт призведе до зникнення української нації як системотвірного чинника незалежної української державності. Відсутність мотивації щодо опанування української мови спричинить у найближчій перспективі мовну ізоляцію і відчуження регіонів України один від одного, що, своєю чергою, покладе початок «мовної федералізації» України та її дезінтеграції як держави.

Висновки:

1. Законопроект має бути знятий з розгляду у Верховній Раді як такий, що суперечить основоположним принципам Конституції України, вимогам Європейської хартії регіональних або міноритарних мов і становить загрозу цілісності української держави та самому її існуванню.

2. Необхідно розробити концептуально інший, новий законопроект за участі фахівців, а не представників окремих політичних сил.

22 вересня 2010 р.

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА

влади приймаються державною мовою і офіційно публікуються українською та російською мовами». При цьому «тексти обома мовами мають рівну юридичну силу». Згідно з рішенням Конституційного Суду, акти державних органів друкуються виключно державною мовою. Державна мова – це мова відповідних актів, що заперечується цим законопроектом, бо офіційне публікування дозволяється й російською. А в тих регіонах, де регіональна є іншою, ніж російська, дозволяється публікація і цією регіональною мовою. І таких прикладів можна навести безліч. Звідки й де кошти на його реалізацію? Фінансовий бік дуже важливий, але він практично не прописаний у цьому законопроекті.

У. Т.: Появу такого законопроекту його розробники аргументують необхідністю дотримання вимог Європейської хартії регіональних або міноритарних мов, яку ратифікувала Україна.

– Своєю часу Конституційний Суд визнавав закон про ратифікацію Європейської

хартії регіональних або міноритарних мов таким, що не відповідає Конституції, але на основі суто формального положення. Цей закон підписав не президент, а голова Верховної Ради. Конституція не проводить різниці між законами. Будь-який закон до внесення до Основного Закону змін 2004 року повинен підписувати президент. Але це рішення мало інший підтекст. Україна підписала Хартію без будь-яких застережень. Не було взято до уваги те, що реально Україна в змозі зробити в нинішніх історичних умовах для захисту таких мов із урахуванням її фінансових можливостей. Обов'язки з організації навчання, підготовки підручників іншими мовами має взяти на себе держава.

Крім того, до міноритарних зараховали близько десяти мов, на відміну від інших країн, що визнали такими дві-три, хоча там проживає також чимало меншин, які розмовляють окрім державної іншими мовами. До таких мов у нас зараховали, зокрема, і російську. Хартія робить акцент насамперед на захисті мов, що

зникають, а не на будь-яких мовах. Тобто з неї зовсім не впливає, що акцент в українському випадку треба робити саме на захисті російської. Звичайно, у нас є мови, що зникають, але російська до них не належить.

У. Т.: Які юридичні наслідки може мати двомовність, запропонована цим законопроектом?

– Так звана двомовність, коли вона закріплена законодавчо, потребує детального регулювання багатьох нюансів. Наприклад, публікація державних актів двома мовами, хай навіть і близькими, може спричинити різне тлумачення. Суди завалять справами, які з цього випливатимуть. В інших країнах, де є така двомовність, люди іноді змушені звертатися до Європейського суду з прав людини, тому що їхні права порушуються внаслідок різного тлумачення того самого акта. І я впевнений, що такі проблеми виникнуть і в нас, якщо закон буде ухвалено в тому вигляді, в якому його нині пропонують. ■

Польський Інститут у Києві
та Книгарня «Є»
у рамках спільного проекту
«Європейський досвід: Польща»
представляють дискусію:

К Н И Г А Р Н Я

**СОЛІДАРНІСТЬ Є:
ПОЛЬСЬКИЙ
ТА УКРАЇНСЬКИЙ
ДОСВІД СУСПІЛЬНИХ
РУХІВ ОПОРУ**

Учасники:

Богдан Ліс (PL) | Євген Сверстюк (UA)
Єжи Боровчак (PL) | Вахтанг Кіпіані (UA)

Solidarnosci

15 жовтня (п'ятниця), 2010

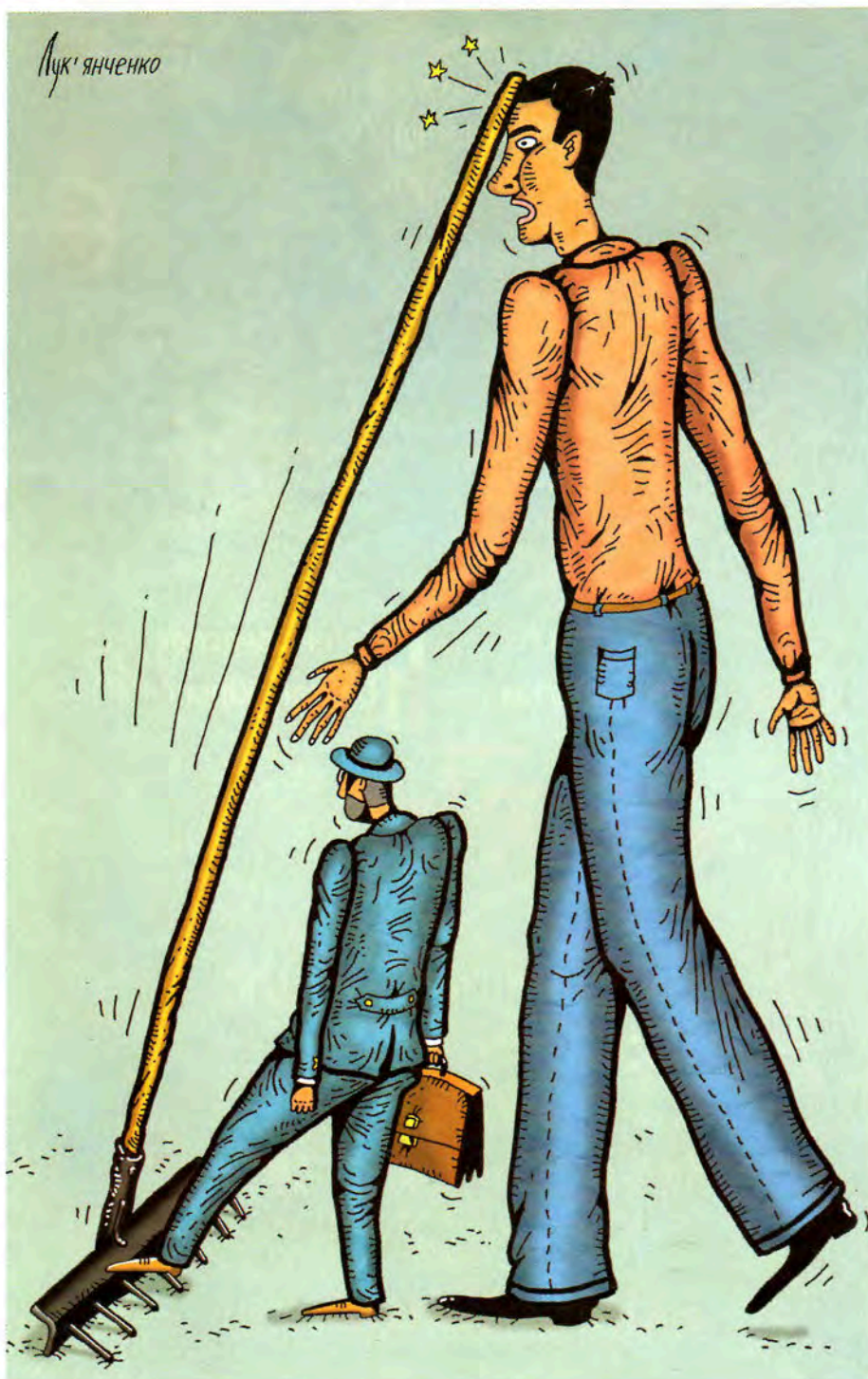
15:00

Книгарня «Є»:
Київ, вул. Лисенка, 3
(ст. м. «Золоті ворота»)

ВХІД ВІЛЬНИЙ

Освітні граблі

Міністерство освіти змінює правила вступної кампанії, незважаючи на опір громадськості

Автор:
Вікторія Герасимчук

Міністерство освіти підготувало проект нових умов вступу до вищих навчальних закладів. Проект наразі обговорюють, але з документа вже зрозуміло, наскільки міністерство налаштоване прислухатися до громадської думки – майже всі запропоновані нововведення були апробовані під час цьогорічної вступної кампанії, і проти них уже півроку протестують експерти та ЗМІ.

До проекту, зокрема, включили норми про врахування під час вступу середнього бала атестата за 200-бальною системою, додаткові іспити у вишах, можливість подавати до приймальних комісій сертифікати ЗНО минулих років. Крім того, якщо запропоновані зміни приймуть, на конкурсний бал абітурієнта також впливатимуть «видатні успіхи у навчанні з профільних предметів» (участь в олімпіадах та роботи в Малій академії наук) і навчання на підготовчих курсах при ВНЗ.

Таким чином, конкурсний бал залежатиме від суб'єктивних оцінок шкільних учителів, членів журі олімпіад та приймальної комісії, можливості оплатити навчання на підготовчих курсах і дати хабара тим-таки шкільним учителям, членам журі олімпіад та викладачам навчального закладу. Порівнювати між собою сертифікати ЗНО різних років взагалі абсурдно, оскільки бали ЗНО – рейтингові, вони демонструють успішність виконання завдань учасниками тестування порівняно з іншими учасниками тих самих тестів. Щороку складають нові тести і, відповідно, з'являється новий рейтинг учасників тестування.

Міністерство має кілька причин для того, щоб змінити умови прийому до вищих навчальних закладів саме таким чином. По-перше, виші зацікавлені в тому, щоб проводити додаткові вступні випробування. Не тільки з корупційних міркувань. Прагнення університетів самостійно обирати студентів можна зрозуміти, адже для міністра освіти Дмитра Табачника лояльність ректорів дуже важлива – саме вони під час «антитабачної кампанії» навесні цього року захистили новоспеченого міністра від ганебної відставки. Табачник не має міцних позицій ані в уряді, ані в народі, тож сваритися з університетами йому не вигідно.

По-друге, зменшення ролі ЗНО у вступній кампанії вписується в загальний пріоритет нової влади – знищити все, зроблене помаранчевими. Здається, в Партії регіонів, члени якої постійно критикують тестування, вже давно забули, що впроваджувати ЗНО почали ще за часів Кучми і воно не є помаранчевою реформою. Всеохопним зовнішнє тестування стало за міністра освіти Івана Вакарчука, і ця деталь, швидше за все, коштуватиме реформі існування. Хоча ЗНО можна назвати чи не єдиною успішною реформою останніх років. Замість того щоб покращувати зміст тестування, а разом із ним зміст шкільної освіти, міністерство вдалося до контрреформаторських дій.

Утім, проблема української освіти глобальніша за Партію регіонів, міністра Дмитра Табачника та президента Віктора Януковича. Скасування тестів чи 12-річного терміну навчання в школі – це лише продовження загальної тенденції в українській освіті, коли всю увагу приділяють формі за повного ігнорування змісту. Політики з чиновниками не мають бажання й ресурсу починати справжні реформи: підвищувати зарплату вчителям і вимагати від них віддачі в роботі, закуповувати обладнання для шкільних кабінетів хімії чи фізики, визначати стратегію змісту освіти: чи то зменшувати навантаження на дітей за західною системою,

чи то вирощувати вундеркіндів за радянською традицією. Країна не має відповіді на запитання: кого ж ми хочемо виростити, яка молодь має виходити зі школи – байдуже, з 10, 11 чи 12-го класу.

Те саме стосується університетів, які відірвані й від ринку праці, й від науки. Якщо філологів можна півстоліття возити на практику до

зацікавлені набирати до своїх лав найкращих студентів. Адже що з ними потім робити, з найкращими? Звідси й проблема корупції, і несприйняття зовнішнього тестування.

До речі, є ще одна причина, через яку зміни до умов вступу виглядають так недолуго. Керманіачам країни властива маніакальна ностальжі за радянськими часами. Фактично все, що вони роблять із освітою, – це повернення до форми, яка існувала в СРСР. Поступове, але невпинне повернення, навіть ідея знову запровадити 5-бальну систему оцінок у школи вже прозвучала. Все це зупиняє Україну в розвитку на досить тривалий час. Однак спроби встановити в країні порядки мерця рано чи пізно закінчатся розчаруванням у цих порядках. А ось тоді, можливо, в країні з'явиться нове бачення освітніх реформ. ■

СКАСУВАННЯ 12-РІЧКИ – ЦЕ ЛИШЕ ПРОДОВЖЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕНДЕНЦІЇ, КОЛИ ВСЮ УВАГУ ПРИДІЛЯЮТЬ ФОРМИ, АЛЕ ІГНОРУЮТЬ ЗМІСТ

Канева, то вірусологам інколи просто немає де проводити дослідження в рамках дипломних робіт. Природно, за таких умов українські виші часто не

ПРОГРАМА АКАДЕМІЧНИХ ОБМІНІВ ІМЕНІ ФУЛБРАЙТА В УКРАЇНІ Fulbright Scholar Program

Гуманітарні та точні науки.
Проведення досліджень в університетах до дев'яти місяців.
У конкурсі можуть брати участь кандидати та доктори наук, діячі культури, фахівці з бібліотечарства, журналісти та юристи, дослідники без наукового ступеня з досвідом роботи не менше 5 років.

Документи приймають до 15 жовтня

вул. Грушевського, 4, кімн. 305,
Київ, 01001
тел.: 044-279-18-50
факс: 044-230-20-60
scholar@fulbright.com.ua
nzalutska@fulbright.com.ua
www.fulbright.org.ua

Хід Кернесом

На місцевих виборах регіонали візьмуть Харків голими руками

Автор:
Андрій Карпінський

М'я майбутнього переможця на виборах міського голови Харкова можна назвати вже зараз – Геннадій Кернес. 27 вересня партія влади офіційно висунула цього політика у кандидати на посаду мера. На його перемогу працюють адміністративний ресурс, гроші громади міста й опозиція. Остання підіграє одіозному в. о. мера хоча б тим, що не здатна запропонувати харків'янам достойної альтернативи.

«НАШІ» В МІСТІ

Геннадій Кернес уже давно оселився в ефірі харківських телеекранів. Складається враження, що камери стежать за кожним кроком в. о. мера міста: ось він на посвяченні абітурієнтів у студенти, тут він оглядає станцію метро, що будується, ось відкриває дитячий майданчик, а ось на черговій зустрічі з мешканцями одного з районів Харкова в оточенні літніх жіночок та бабусь, які тішаться лише від присутності високого керівника – нарешті до них спустилася влада! Не так давно Геннадій Адольфович пішов ще далі: публічно озвучив номер свого мобільного телефону, мовляв, набірайте, якщо будуть проблеми. Звісно, слухавку бере помічник, але в пересічних харків'ян складається враження, що Геннадій Кернес, як Віктор Янукович із передвиборних білбордів, чує кожного.

Днями Харківська міськрада виступила з фундаментальною пропозицією – новою житловою програмою. Офіційно ідея виглядає так: 70% вартості житла сплачуватиме мешканець міста, 30% – міський бю-

джет. Неофіційно: всі голосуйте за Кернеса, інакше житлової халяви не буде. До речі, на Харків така «манна небесна» сплететься шовиборів. Зокрема, на попередніх харківська Партія регіонів обіцяла кожному харків'янині по земельній ділянці. Як і будь-який лохотрон, ця ініціатива закінчилася пшиком.

Містом зараз курсують троллейбуси в біло-блакитних тонах із написами «Любити Харків – працювати для людей», з-під яких тільки недавно прибрали підпис «Г. Кернес». Це дає підставу опозиційним до влади політикам та політологам заявляти, що в Харкові розкрутився маховик адміністративного ресурсу.

НА ЙОГО ПЕРЕМОГУ ПРАЦЮЮТЬ АДМІНІСТРАТИВНИЙ РЕСУРС, ГРОШІ ГРОМАДИ МІСТА Й ОПОЗИЦІЯ

«Адмінресурс у Харкові діє в повному обсязі, – впевнений політолог Валерій Дудко, заступник голови Харківської облорганізації партії «Батьківщина». – Використовуються службові повноваження, чиниться масовий тиск на держслужбовців, учителів, медиків». Дудко розповідає про випадок, коли в один із дитсадків Фрунзенського району прийшов представник штабу райосередку ПР і настійливо запропонував персоналу вступити до партійних лав, а щоб не гаяти часу з фотографуванням на партквиток, привів штабного фотографа. А в найбільшому театрі Харкова – опери та балету – зібрали батьків учнів шкіл Держжинського району міста, як стверджує

політолог-бютівець, для партійної агітації.

Голова обласної організації Комітету виборців України Михайло Камчатний стриманіше ставиться до піару представника регіоналів. «Зараз важко говорити про використання адмінресурсу, оскільки все, що відбувається в місті, робиться від імені міської влади, виконавчим органом якої є міськвиконком, котрим керує Геннадій Кернес, – розмірковує Камчатний. – Але все залежить від політичної культури виборців – вони мають розуміти, що все це робиться бюджетним коштом, будь-хто з керівників міста власних грошей не витрачає».

Близький до харківських регіоналів політолог Володимир Нікітін у використанні адмінресурсу, звісно, не бачить чогось надзвичайного: «Адмінресурс застосовується на будь-яких виборах та будь-якою владою». Не бачить політолог проблеми і в засиллі «прорегіональної» реклами на комунальному транспорті. «Вона виконує розпізнавальну функцію, мовляв, наші в місті, – пояснює Нікітін. – Головне ж у такій рекламі – показати керівництву свою роботу». Немає й жодної владної монополії у ЗМІ, стверджує політолог. Колишній Харківський губернатор Арсен Аваков, найпотужніший опонент Кернеса, і справді достатньо присутній у телепросторі Харкова, оскільки є власником двох місцевих каналів, на яких може виступати доскоду. Водночас немає й паритету, зізнається Нікітін, хоча пояснення політолога по-партійному прямолинійне: харків'яни висловилися на президентських виборах за певну політичну силу і підтримують її досі.

САМОТНІСТЬ КОНКУРЕНТА

Основною протипагою провладному кандидату стане екс-губернатор Харківської області, нині керівник обласної організації ВО «Батьківщина», успішний банкір і меценат Арсен Аваков. Саме його 27 вересня харківські білосердешні офіційно благословили позмагатися за посаду міського голови.

Хоч як дивно, але якихось шість років тому, наприкінці 2004-го, під час Помаранчевої революції Кернес і Аваков стояли поруч на одній сцені, буквально пліч-о-пліч, і вигукнули в один мікрофон: «Кушнарєва (тодішній губернатор Харківщини. – Авт.) геть!». Потім їхні стежки розійшлися. Арсен Аваков, який очолював передвиборчий штаб Віктора Ющенка у Харківській області, став губернатором. А Кернес згодом організував ефективну передвиборчу кампанію на посаду мера регіонала Михайла Дюбіна. Тим часом Аваков усе більше дистанціювався від Віктора Ющенка у бік Юлії Тимошенко, за що врешті-решт колишній патрон його звільнив із посади губернатора Харківщини. Незабаром Арсен Аваков очолив обласну організацію ВО «Батьківщина» замість ще одного місцевого бізнесмена-політика, власника відомого на всю країну ринку «Барабашово» Олександра Фельдмана, який свого часу виступав довіреною особою Віктора Януковича, потім перейшов до БЮТ, а коли політична кон'юнктура знову змінилася на користь Партії регіонів, перебіг до коаліції «тушок».

Зараз Арсен Аваков, на відміну від Геннадія Кернеса, не має такого ресурсу, щоб персонально чи за допомогою чужих ЗМІ «приходити в кожен дім». Тому йому залишається привертати увагу прес-конференціями, виступами на власних телеканалах та активністю в інтернеті. Та найбільша проблема опозиційного кандидата в тому, що він нічого нового наразі не озвучив. Білосердешний претендент на посаду харківського мера запропонував свою програму під гучною назвою «Вересневі тези Авакова». Але на

ФОТО: PHIL

відміну від тез Леніна, з якими перегукується назва програми, в Авакова не просто немає чогось нового, а навіть незрозуміло, що ж саме він втілюватиме у Харкові й, головне, яким чином робитиме це в разі своєї перемоги. У «Вересневих тезах» лише міркування, яким має бути політик і на що заслуговує місто Харків.

Утім, Арсен Аваков намагається грати роль інтелектуала: він започаткував і досі підтримує фестиваль фантастики «Зоряний міст», на губернаторській посаді виступав у ролі телеведучого й писав статті в підконтрольному інформаційному агентстві, а потім на персональному сайті. До речі, Аваков – один із небагатьох колишніх і нинішніх посадовців Харківщини зі справжньою, тобто не здобутою завдяки владі, вищою освітою. Його важко назвати завзятим та успішним оратором, але він хоча б може нормально скласти речення – осмислено і логічно, чого бракує Кернесу, який має великі проблеми з російською мовою, котру вважає рідною. Утім, це стосується ледь не кожного другого посадовця в Україні, але електорат, здається, це не надто турбує. Місцеві виборці, як діти, радіють лавці, що нарешті з'явилися біля під'їзду, ліхтарям, що засвітилися після років темряви, відремонтованим дорогам. І цим користується Геннадій Кернес.

Достойну конкуренцію йому міг би скласти Олександр Ярославський – мультимільйонер, власник гордості харків'ян – футбольного клубу «Металіст», головний підрядчик будівництва харківських об'єктів до Євро-2012. До Геннадія Кернеса від ставиться досить критично. «Номер телефону, концерти та обіцянки – це не те, що потрібно харків'янам, – заявив нещодавно Ярославський. – Тим більше не факт, що після виборів цей абонент не опиниться для городян поза зоною доступу. Чимало харків'ян висловлюють готовність голосувати за Ярославського. Їм імпонує те, що олігарх власним коштом відбудовує стадіон «Металіст» та аеропорт. Але наразі він дав зрозуміти, що крісло мера його не цікавить. ■

ДОСЬЄ

Знайомтеся: Геннадій Адольфович

Ким є основний претендент на крісло мера Харкова

Автор: **Аркадій Шульц**

Ім'я виконуючого обов'язки міського голови Харкова Геннадія Кернеса, в минулому кримінального авторитета на прізвисько «Гєпа», давно відоме за межами міста. Але про нього більше чуток, ніж знань. Хто ж він насправді, найімовірніший новий мер Харкова, звідки прийшов до влади?

Офіційна біографія Геннадія Адольфовича малоінформативна: не так давно розминяв 51-й рік, має дві вищі освіти: юридичну та економічну (щоправда, відсутні дані, коли їх здобув), член Партії регіонів, нагороджений орденом, медаллю та почесними грамотами. Про трудовий шлях також стисло: у 1977–1990 роках працював на підприємствах міста на різних посадах. Цікаво, на яких саме, ким, чим там займався?

У вільному доступі можна знайти копії протоколу допиту Кернеса у 1990-му, що відбувся в обласному СІЗО. З його слів записано, що після закінчення десятиріччя у 1976-му Геннадій Адольфович пішов працювати на завод «Світ шахтаря». Наступного року вступив до ПТУ № 14, де опанував професію кресляр-конструктора, був направлений до ВНДІ «Електроапарат», знову пішов на «Світ шахтаря» слюсарем. Потім Кернес працював зливальником-розливальником молока, навчився ремонтувати годинники, відкрив свою точку, тобто майстерню. Та в 1984 році полишив і цю роботу, оскільки не задовольняла, як знімався слідчому, зарплата.

Мабуть, саме злидні штовхнули молодого Кернеса на слизький шлях. Як записано у протоколі допиту, він зайнявся тим, що називалося «ламати чеки»: видурював за номіналом чеки (таку собі внутрішню радянську валюту) мережі магазинів «Берізка», де продавалися дефіцитні речі, й збував їх на чорному ринку. Потім із подільниками влаштував «кидалово» з автомобілями, брав участь у кримінальних розбірках, одне слово, займався тим, що мовою Кримінального кодексу називається шахрайством та хуліганством. Саме за шахрайство він отримав у 1992-му три роки позбавлення волі з конфіскацією. Але наш герой, перебуваючи під слідством, уже провів за ґратами більш ніж половину терміну, в скоєному розкався, тому його звільнили. Щодо гри в «наперстки», яку особливо закидають політичні противники Геннадія Адольфовича, то в протоколі допиту записано: видурюванням грошей у такий спосіб він займався щонайбільше місяць-півтора.

Важку молодість в. о. мера Харкова згадувати не любить, якось навіть виставив рахунок у 1 млн грн місцевій телекомпанії, що розголосила цю інформацію. І зовсім не за її неправдивість, а начебто за те, що завдала шкоди його репутації. Зараз Кернес намагається уникати в інтерв'ю подробиць біографії, а на запитання, якщо вони виникають, відповідає, мовляв, зробив належні висновки з помилок молодості. До того ж судимість із нього давно зняли, а відтак Кернес чистий перед законом.

Що було після виходу із СІЗО? Якщо вірити відкритим джерелам, Геннадій Кернес розбудував бізнес-імперію: став власником НПК-банку, приватизував низку торгових об'єктів, очолював комерційні структури, відкрив юридичну фірму. До обрання секретарем міської ради був президентом АТ «НПК-Холдинг». Кернес є власником нерухомості та великих підприємств у Харкові.

У владу Геннадій Адольфович пішов 1998 року – тоді вперше став депутатом міськради. Показово, що саме в ті часи він одружився на Оксані Гайсинській, доньці колишнього заступника генерального прокурора України. За чотири роки, після чергових місцевих виборів, Геннадія Кернеса харківські депутати обрали секретарем міськради, але вже на наступній сесії жорсткий та безкомпромисний мер Володимир Шумілін домігся зняття Кернеса з посади секретаря за те, що той намагався позбавити міського голову надмірної роботи та перетягнути частину повноважень на себе. На посаду секретаря міськради Геннадій Адольфович повернувся 2006-го, коли вибори мера виграв його нерозлучний друг Михайло Добкін. І ось тепер він за крок від того, щоб узяти Харків остаточно і цілковито.

УВАГА! РОЗПОЧИНАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА 2011 рік

на 2011 рік	на 2010 рік
1 місяць – 30 грн;	1 місяць – 20 грн;
6 місяців – 180 грн;	2 місяці – 40 грн
12 місяців – 360 грн	

- Оформити передплату на 2011 рік Ви можете:
1. У редакції
 2. У будь-якому відділенні зв'язку "Укрпошта". Передплатний індекс – 99319.
 3. У передплатних агенціях (Див. на сайті www.ut.net.ua в Розділі «Передплата»)
 4. В он-лайн режимі на сайті www.portnone.com.

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.
 Менеджер з передплати Семьяновська Каріна
K.sem@ut.net.ua

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку	Печерське відділення ПАТ «УКРСОЦБАНК»		322012
				МФО банку
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
	Адреса платника, телефон			
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
	період:			
				сума, грн
	касир	платник (підпис)		

квитанція	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку	Печерське відділення ПАТ «УКРСОЦБАНК»		322012
				МФО банку
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
	Адреса платника, телефон			
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
	період:			
				сума, грн
	касир	платник (підпис)		

III міжнародна спеціалізована виставка

Вища освіта за кордоном

За участі представників закордонних університетів та українських бізнес-шкіл

www.dec-edu.com
 (044) 390-76-24

Донецьк
8 жовтня
 готель «Донбас Палац»

Київ
10 жовтня
 готель «Прем'єр Палац»
 Вхід вільний
 Години роботи 12.00 - 18.00

ТОВ ДЕС ліцензія на публіцистичну діяльність серія А/В № 467253 ДСТУ, дата 02.06.09

За підтримки: BRITISH COUNCIL, CAMPUS FRANCE, AMERICAN COUNCILS

Освітні партнери: THE ROYAL ACADEMY

Ексклюзивні медіа-партнери: ДЕНЬГИ, АРГУМЕНТИ, ENGLISH 4U, ТОВАРИШ

Генеральні Радіо-партнери: iFM, KISS FM, Радио Свобода

Молодіжні медіа-партнери: UNUTUB

Генеральний Інтернет-партнер: PIZZA.net

Інтерактивний партнер: tochiu.net

Ексклюзивний медіа-партнер в Донецьку: СА.ІОН

Медіа: Кампус

Пригоди іноземців у Києві

Столиця України абсолютно не готова прийняти десятки тисяч іноземних уболівальників, які приїдуть на Євро-2012

Автори:
**Матільда Гоанек,
Камій Маньяр**

Фото:
Жан Купер

Менш ніж за два роки Україна прийматиме Євро-2012. Тисячі фанів з усіх кінців Європи прибудуть до чотирьох українських міст, де відбуватимуться матчі чемпіонату. Як наша країна прийняла б цю людську хвилю, якби турнір почався цього місяця? Два іноземні журналісти, які працюють в Україні, на прохання *Тижня* провели експеримент: випробували на собі один день із життя пересічного англomовного туриста у Києві.

З ЛІТАКА ДО ГОТЕЛЮ

«Таксі, таксі, таксі!» – перші слова, які чує турист, виходячи з автоматичних дверей митної зони аеропорту «Бориспіль» у залу очікування, звучать звично. А далі все буде значно важче... Оточений некомфортною зграєю водіїв таксі, гість столиці має розпочати важкі переговори, щоб дістатися до свого готелю в центрі Києва. Інакше буде змушений заплатити вдвічі-втричі більше за звичайну ціну проїзду.

Перемовини починаються з щедрої пропозиції довести до готелю «Либідь», що на площі Перемоги, за... €40! І хоч англomовного водія таксі, здається, знайти досить легко, переговори зводяться до простого та автоматичного діалогу: «куди?» та «за скільки?». Бориспільські таксистки, мабуть, ніколи не погодяться встановити у своїх авто таксометри, але принаймні вони змогли вивчити базові англійські речення, тож ціну можна швидко збити до 300 чи 250 грн.

Пошук дешевшого способу дістатися до Києва – це ще більша пригода. Якщо не бути дуже настирливим, отримати інформацію про автобусне сполу-

Пані за стійкою служби таксі в аеропорту «Бориспіль»: «Женя! Как сказать полулюкс по-английски?»

Водій таксі англійською переконує, що дістатися з аеропорту до міста автобусом – марна справа: «The bus ride costs 40 grivnias! And from the train station, you will have to walk 6 kilometers to Lybid hotel... So, take a taxi!»

Купуючи мапу, краще покладатися на мову жестів, аніж шукати продавця, який міг би говорити англійською

чення з Центральним залізничним вокзалом практично неможливо. Водії автобусів «Політ» переважно не знають англійської, а інформаційна табличка компанії, розташована поруч з аеровокзалом, взагалі не перекладена. Для гостя із Західної Європи ще більшим сюрпризом

є те, що жодним іншим громадським транспортом, окрім як приватними таксі чи автобусами, дістатися до міста не можна. Тож для звичайного англomовного туриста єдиним виходом виявляється дороге таксі.

До речі, конторки служб таксі є єдиними місцями у фойє «Бо-»

рисполя», де надають послуги англійською. Та коли ми запитуємо в одній із них про можливість проживання у Києві, агент спочатку намагається якось допомогти своєю непевною англійською, але, зрештою, втрачає терпіння і скеровує нас до головного інформаційного кіоску аеропорту. Невеличка кабінка з усім відомим знаком із літерою «і» виглядає як острівець надії для самотнього англомовного туриста. Але одразу настає розчарування. Хоча молодий службовець з усмішкою відповідає «yes» (так) на наше «do you speak English?» («чи ви говорите англійською?»), її старша колега швидко бере ініціативу на себе. Навіть не намагаючись порозумітися англійською, вона виходить із кіоску й веде нас через фойє... знову до конторки приватної служби таксі!

З ГОТЕЛЮ ДО СТАДІОНУ

Після поселення в готель перед туристом чи футбольним фаном може постати ще одна серйозна проблема: як дістатися до Олімпійського стадіону, однієї з найважливіших арен Євро-2012. Більшість адміністраторів київських готелів добре володіють англійською і можуть підказати своїм клієнтам шлях або викликати таксі. Але для тих, хто вважає, що міста відкриваєш не через вікно автомобіля, а гуляючи їхніми вулицями, першим кроком буде знайти карту міста. Зазвичай у Європі її можна отримати в міському інформаційному центрі, якого в Києві немає. Що ж, тоді купимо її! Ця проста покупка відкриває ще одну перешкоду: пересічний

київський продавець чи кіоскер не вміє говорити англійською. Але за допомогою маленької пантоміми, усмішки, терпіння та калькулятора (щоб повідомити ціну) обидві сторони завжди досягають порозуміння, навіть якщо не зрозуміли жодного слова.

Тепер треба визначити, яким видом транспорту добиратися до місця призначення. Київське метро у путівниках часто описують як цікавинку для туристів, але вона теж, виявляється, не дружить з англійською. У касах інформації англійською немає, касири не знають нею жодного слова й зберігають у собі стару радянську неввічливість, що може відштовхнути навіть найрішучішого туриста. На станціях метро пошук потрібної лінії, на-

Нарешті, за стійкою ресепшен дорогого готелю ми таки знайшли людину, яка могла вільно спілкуватися англійською

прямку руху потягів та зупинки можуть запросто перетворитися на кошмар для тих, хто не знайомий із кирилицею. Транслітерація там, де вона є, на різних табличках відрізняється, що теж може стати пасткою. Та все ж метро залишається найкращим вибором порівняно з іншими альтернативами (крім таксі): маршрутками, автобусами, трамваями та троллейбусами.

Від площі Перемоги ми намагалися знайти шлях до Олімпійського стадіону, спілкуючись тільки англійською. На автобусній зупинці почерпнути якусь інформацію було неможливо, як і на табличках автобусів. Там були просто номери, без будь-якої логічної організації: карти маршрутів чи їхнього переліку. Запитавши шлях у дюжини водіїв, ми врешті-решт зрозуміли, що нам потрібна маршрутка four-one-one (411). Вже потрапивши до правильного мікроавтобуса, ми були змушені покластися на допомогу пасажирів, щоб дізнатися, де ж нам виходити.

«Which bus goes to the Olympic stadium, please?»
«Four, one, one...»
Якщо потрібно з'ясувати якусь просту річ, як-от номер автобуса, кияни можуть допомогти

Міністр внутрішніх справ України Анатолій Могильов нещодавно заявив, що знання мови не є пріоритетом для українських мільйонерів. Він мав рацію. Йдучи від майдану Незалежності до стадіону, ми спитали дорогу в групи мільйонерів. Двоє молодших справді намагалися допомогти, але з їхнім словником із трьох слів спромо-

глися просто показати нам напрямом Хрещатиком. У підземному переході інший міліціонер, який чекав на чашку кави біля кіоску, привітав нас іронічним «And you, do you speak Ukrainian? Too bad...» («А ви говорите українською? Погано...»). Врешті-решт він махнув рукою на південь, пояснюючи дорогу... чудовою російською.

З МІСТА ДО МІСТА

Змін потребує і залізничний вокзал. Окрім великого електронного табло з інформацією про потяги, інші інформаційні таблички так і не перекладені англійською. Побачивши лого залізничного квитка, ми стаємо в чергу до однієї з кас на Південному вокзалі. Після звичних 20 хвилин очікування просимо англійською два квитки на Харків (місто, яке прийматиме матчі Євро-2012) на наступний день. Касирка не робить жодних зусиль, щоб зрозуміти наше прохання, намагається відповісти нам українською і врешті-решт менш ніж за хвилину починає ігнорувати нас зі зневажливим «Дальше, пожалуйста!».

Отже, єдиним виходом залишається прямувати до інформаційного кіоску на центральному вокзалі під звичним лого «і». Там службовець, здається, має більше бажання порозумітися з нами. Нарешті за допомогою аркуша-словника з базовими словами, що причеплений перед нею, вона розуміє слова «Kharkiv» (Харків), «tomorrow» (завтра) і «time» (час). Але інші її вказівки українською не допомагають – нам доводиться знову покладатися на допомогу одного з пасажирів, які стоять позаду в черзі. Він повідомляє нам про дві каси міжнародного сполучення, номер 8 і 9. Найсмішніше ж те, що ці каси, де працюють єдині англомовні співробітники вокзалу, іноземним туристам знайти неможливо, тому що їхні назви подано тільки українською! Отже, після виснажливих 40-хвилинних пошуків туристи нарешті отримують можливість скористатися послугами Укрзалізниці.

Звісно, 2010-й – це не 2012-й, і Україна має трохи менше ніж два роки, щоб покращити ситуацію. Але наш сьогоднішній досвід доводить, що практично

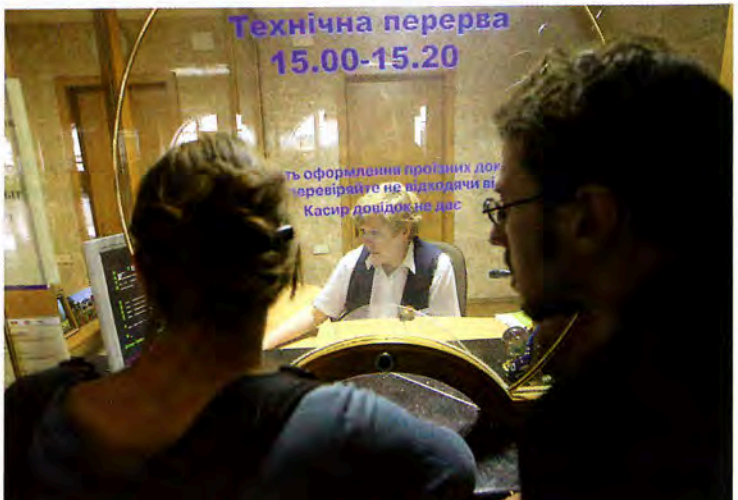
І тролейбус незручний, і водій зовсім не в змозі допомогти...

А ось нам допомагає міліціонер: «And then you go прямо, прямо, прямо...»

Із щирим подивом не втаємничених у премудрості українських потягів іноземців ми запитуємо: «Platskart?», «Kupe?». У касі нам пояснюють: «Плацкарт – six people sleep and купе – only four people!»

нічого не зроблено, щоб забезпечити надання послуг англомовним туристам, а надто для небагатих та молодих футбольних фанів. Позитивом є те, що майже щоразу українці, які хоч трохи володіють англійською, спонтанно пропонували допо-

могу у вирішенні кафкіанських, здавалося б, безвихідних ситуацій. Питанням залишається, чи цієї особистої доброти буде достатньо, щоб як слід привітати десятки тисяч мандрівників з усієї Європи, які відвідають Україну 2012 року. ■

Кінець «білоруського дива»

Логічний підсумок господарювання за радянськими лекалами

Автор:
Дмитро
Вовнянко

Просто в центрі Європи є держава, опис якої нагадує середньовічну пастораль. Там рівні гладенькі сільські дороги й газифіковані будинки навіть у селах. Там чисті, привітні й цілком безпечні міста. Там немає численних етнічних злочинних угруповань. Там міліціонери не беруть хабарів.

Не складно здогадатися, що мова йде про останню диктатуру Європи – Білорусь. Перебічні українські громадяни часто висловлюють тихий захват від побаченого в Білорусі. Щоправда, бажання переїхати туди на ПМП висловлюють одиниці. Водночас молоді амбітні білоруси чомусь реалізувати себе бажають не в Мінську, а переважно в Москві та

Києві. Певно – це одна з причин того, що нині «білоруське диво» приречене на зникнення.

ЕКОНОМІЧНИЙ АРМАГЕДДОН

Кажуть, що демократія ставиться до своїх громадян як до дорослих, авторитаризм – як до підлітків, а диктатура – як до дітлахів. Безмежну владу президента Лукашенка пересічним громадянам компенсує казкова ідилія повсякденного життя. Може, і не надто заможного – проте ситого й стабільного. Й уже це одне робить «білоруське диво» вкрай непевним.

Мінський політолог Юрій Шевцов стверджує, що наразі в Білорусі альтернативи Лукашенкові немає й бути не може. Саме на цій людині тримається і

вся система влади всередині країни, і контракти, угоди та надії на інвестиції ззовні. Моторошно навіть уявити долю Білорусі без Лукашенка. На жаль, людина смертна. І як казав булгаковський Воланд – вона ще й випадково смертна.

Проте життя часто буває непередбачуванішим за будь-які можливі прогнози. Наразі «білоруське диво» почало хитатися ще за живого Лукашенка. За півроку в країні шалено зросли ціни. На 35,2% подорожчала картопля, на 30 – цукор, на 22 – паливо, на 10,2 – алкоголь, на 15 – пасажирські перевезення. Все це в умовах суспільства, що живе на тверду стабільну зарплату, яку, зрозуміло, ніхто не підвищує; і де підприємці можуть брати на роботу не більше трьох родичів.

За даними Белстата, протягом півроку на 40% впав експорт білоруських нафтопродуктів. 15% білоруських підприємств виявилися збитковими. Лідерами зі збитковості наразі є підприємства машинобудування, металообробки, електроенергетики. За півроку 2010-го негативне сальдо білоруської економіки сягнуло \$3,5 млрд за бюджету країни в \$10 млрд. Такого шаленого зростання цін і таких руйнівних процесів в економіці Білорусь не пам'ятала, певно, з «лихих 90-х».

ШТУЧНА ПАСТОРАЛЬ

Аналіз причин падіння білоруської економіки підштовхує до вкрай невтішних висновків – від самого початку її «диво» було цілковито штучним виворотом, який існував виключно завдяки грошовим вливанням із боку Росії.

Усе почалося взимку нинішнього року, коли Росія зажадала змінити умови постачання російської нафти. Лукашенко наполягав, щоб усю нафту в Білорусь завозили за митом у 35%, Росія захотіла, аби Білорусь отримувала 6,3 млн т нафти взагалі без мита (обсяг внутрішнього споживання Білорусі), а решту – зі 100% митом. Офіційний Мінськ мав погодитися з такими умовами – під загрозою зупинки опинилися білоруські НПЗ. «Бацька» кривди не пробачив і пригрозив заблокувати вступ Білорусі до Митного союзу з Росією і Казахстаном.

Проте вже в травні з'явилася нова проблема: з'ясувалося, що Мінськ регулярно недоплачує Москві гроші за газ, уперто розраховуючись за минулорічним тарифом. За п'ять місяців Білорусь заборгувала росіянам близько \$200 млн. Суперечка за газовий борг призвела до газової війни між Мінськом і Москвою та відключеннями газу Білорусі. Лукашенко визнав борг перед Москвою, але натомість зажадав від Росії погасити борг за транзит газу через свою країну. І теж погрозив припинити транзит газу. Врешті-решт Білорусь пішла на налігачі в Москві – за транзит Росія сплатила \$228 млн замість \$260 млн, на яких напо-

лягали білоруси. Мінськ також приєднався до Митного союзу.

А невдовзі на світ Божий вилизли проблеми Білорусі в паливній галузі, спричинені митною політикою Москви. Вона була змушена зменшити імпорт російської нафти на 49,8% на рік. Негативне сальдо зовнішньої торгівлі з енергоносіїв сягнуло \$2,2 млрд. І полегшення Мінську чекати немає звідки – у 2014 році Газпром зобов'язався підняти до рівня світових ціни на газ усередині самої Росії.

Звичайно, бацька демонструє взірцевий оптимізм. Білорусь почала отримувати нафту з Венесуели та Ірану, а на модер-

мова сплачувати борги за газ у 2010-му – все це кого завгодно доведе до сказу. Україну карали за менше.

По-друге, Москва більше не має потреби демонструвати якісь особливі відносини з Білоруссю. Надавати їй дешеві кредити мало сенс на тлі постійних сварок із Ющенком – це був приклад того, яка Росія добра й щира зі своїми друзями.

По-третє, «білоруське диво» мозолить очі мешканцям РФ. Не маючи змоги та бажання будувати «дива» для власних громадян, керманічі Росії втомлюєся пояснювати, чому вони позичають гроші «диву» чужому.

Четверте й найголовніше – Росія і сама не має більше грошей, щоб підтримувати на плаву «білоруське диво». 2010 року з Резервного фонду Росії на покриття дефіциту бюджету РФ вилучать 1,392 трлн руб. У фонді залишиться близько 467 млрд руб., які випаруються у 2011 році мов роса на сонці.

«Білоруське диво» наразі приречене. Нинішня ситуація для Білорусі загрожує стрибком цін, падінням рівня життя й усіма привабами дикого капіталізму з бандитами, заставними аукціонами й масовою еміграцією білорусів. Лукашенко має тільки два виходи. Або провести масштабну приватизацію білоруських державних підприємств за участю й західних корпорацій – і тоді обов'язково доведеться повернути свободу слова, вільні вибори та відповіді на низку неприємних питань. Або за борги дати приватизувати майно росіянам за дешевими цінами. А це означатиме втрату Мінськом своєї незалежності як такої.

У нинішньому світі дозволити собі «дива» можуть тільки держави з потужною економікою та надійними ринками збуту. «Дива» ж, побудовані завдяки чужим фінансовим вливанням, легко можуть бути зруйновані як економічною кризою, так і свідомими діями тих, хто «інвестував» у такі проекти. Зокрема, й «дива», досягнуті коштом знижок на газ, передачею території під військову базу чужої держави. Приклад Білорусі доводить: коли утриманець стає непотрібним, Кремль позбавляється його без жалю. ■

ПОЛЕГШЕННЯ МІНСЬКУ ЧЕКАТИ НЕМАЄ ЗВІДКИ – У 2014 РОЦІ ГАЗПРОМ ЗОБОВ'ЯЗАВСЯ ПІДНЯТИ ДО РІВНЯ СВІТОВИХ ЦІНИ НА ГАЗ УСЕРЕДИНІ САМОЇ РОСІЇ

За даними
Белстата,
протягом півроку
2010-го
півроку на

40%
впав експорт
білоруських
нафтопродуктів

15%
білоруських
підприємств
виявилися
збитковими

негативне
сальдо
білоруської
економіки
сягнуло

**\$3,5
млрд**

за бюджету
країни
в \$10 млрд

нізацію енергетики та зменшення її залежності від Росії бацька має намір витратити \$46 млрд. Керманічам Газпрому можна закінчити що завгодно, але не необізнаність на суворих нюансах ринку, за яким живе весь світ, окрім білоруської глибинки. В Газпромі чудово розуміють, що нафта з Венесуели та Ірану обходиться Мінську ледь не вдвічі дорожче за російську. А \$46 млрд у Лукашенка банально немає, й узяти йому їх ніде. МВФ уже надав Білорусі допомоги на \$1,5 млрд і обіцяє довести цю суму до \$2 млрд – не більше. Росія ж припинила кредитувати Білорусь іще в 2009 році. Тільки у 2011 році приріст виплат по російських боргах Мінська становитиме близько \$1 млрд.

ТИХЕ РОЗЛУЧЕННЯ

Така прохолода у відносинах Росії з Білоруссю має кілька пояснень. По-перше, білоруський бацька просто гірше від зубного болу набрид кремлівським нововладцям вимогами особливого ставлення до себе коханого. Запровадження експортного мита на транзит російської нафти у 2007 році, відмова підігравати політиці Росії у 2008-му (Абхазія й Південна Осетія), від-

Кава з МОЛОКОМ

Бразилія впевнено й демократично прямує до процвітання, незважаючи на тривалі історичні періоди диктатур та криз

Автор:
Валерій
Дротенко

Словосполучення «латино-американська країна» у новинах найчастіше асоціюється зі злочинністю, безладом, переворотами, корупцією та нелегальними мігрантами до США. Мабуть, саме тому про Колумбію чи Мексику в Україні чули більше, ніж про Бразилію.

ДЕМОГРАФІЧНА ОСНОВА

Навряд чи здобуття незалежності від Португалії було важким чи болісним для Бразилії, попри той факт, що колонією вона була понад три століття. На освоєння земель метрополія воліла витратити мінімум коштів, тож контроль за тим, що відбувалося на місці, був мінімальним. Отже, мотивів прагнути незалежності було небагато. Її проголосили лише після того, як було усвідомлено самодостатність та ментальну незалежність. Понад те, протягом останніх колоніальних років Бразилія була місцем перебування португальської королівської династії Браганса. З метрополії монарх мусив утекти

на інший континент у наслідок тимчасової окупації країни Наполеоном.

Нетривала війна за незалежність Бразилії, яку очолив теж член дому Браганса, позбавила Португалію перлини її колоніальної імперії. Розрив із Португалією 1822 року був свідомим вибором бразильців виключно португальського походження, причому як давно осілих, так і свіжих мігрантів. Люди прагнули йти власним шляхом, осторонь від промислово відсталого метрополії, виснаженої постійними колоніальними війнами за заморські території.

Характер і своєрідність країни пізнаються в порівнянні з іншими. Бразилію можна поставити поруч із США – обидві держави є найбільшими на американському континенті, а освоєнням і розвитком завдячують емігрантам. США заселяло економічно активне, висококваліфіковане населення індустріальних країн більш-менш демократичної й вільної за ду-

хом ментальності. І байдуже, були це селяни чи міщани – вони везли із собою відповідно високі стандарти землеробства, ремесла, науки й техніки, банківської справи тощо. Португальці ж не були на той час промисловцями, тож інженерно-технічних навичок не мали. Вони були передусім вдалими мореплавцями, вояками й торговцями. Саме з таких людей формувалася демографічна база Бразилії; вона зумовлювала екстенсивність розвитку країни протягом дуже тривалого часу – як у колоніальний, так і незалежний період її історії.

ІСТОРІЯ БРАЗИЛІЇ

Понад 6000 років до н.е.
Найдавніші свідчення присутності аборигенів на території сучасної Бразилії

7 червня 1494 року
Укладення Тордесільяського договору, що розділив між Іспанією й Португалією відкриті землі поза Європою вздовж умовного меридіана, що проходив на захід від островів Зеленого мису

22 квітня 1500 року
Відкриття Бразилії експедицією Педру Алвареша Кабрала

Близько 1550 року
Початок масового завезення африканських рабів до Бразилії

12 жовтня 1822 року
Проголошення незалежної Бразильської імперії

13 травня 1888 року
Цілковите скасування рабства

ФОТО: REUTERS

12 млн – чорношкірі, 79 млн – змішане населення. Однак феномен рабства надовго в'ївся у свідомість бразильців: ще коли імператор (уже незалежної) Бразилії Педру II з власної ініціативи намагався спочатку обмежити, а потім скасувати рабство, він наражався на чималий суспільний опір. Тема була занадто делікатною для тодішньої Бразилії: рабів використовували і заможні, і бідні громадяни; багато колишніх рабів не соромилися заводити власних; звичними були випадки, коли раби мали власних рабів. Повстання, що час від часу спалахували в Бразильській імперії, за поодинокими винятками, не мали на меті скасування рабства.

Як і в США, самі раби були недостатньо організованими для боротьби, й ініціатива належала гуманістично та прогресивно налаштованим верствам білого населення. Рабство ліквідували поступово. У 1850 році заборонено работоргівлю. У 1871-му було ухвалено закон про народження дітей рабів вільними, звільнено всіх казенних рабів, інші раби отримали право викупувати власну свободу (для допомоги їм заснували Емансипаційний фонд). У 1885-му звільнено всіх рабів віком понад 60 років. І, нарешті, у 1888-му рабство було остаточно скасовано.

Неволя скінчилася, однак плантаційне господарство вижило. Економіка країни зрештою опритомніла після скасування рабства, незважаючи на деякі втрати під час збору кількох врожаїв. Збанкрутувала лише незначна частина плантаторів. Багато колишніх рабів залишилися при плантаціях, мешкали в тих самих кварталах, отримуючи мізерну платню. До

АФРИКАНСЬКА СКЛАДОВА

Окрім добровільних мігрантів демографічну базу Бразилії становили значною мірою ті, кого сюди везли силоміць, – африканці. Работоргівля була «спеціалізацією» португальців на тих підставах, що тривалий час їм належала монополія на розробку Африки (за Тордесільським договором 1494 року, яким Іспанія та Португалія поділили між собою всі нововідкриті землі). Мало хто знає, що перші словники й граматики мов банту, нігеро-кордофанських та інших африканських мов укладали португальські каторжники, для

яких це було одним із видів вправних робіт. Португальці дивним чином знаходили спільну мову як з африканською елітою, так і зі звичайним населенням. На відміну від інших європейців, які з пересторогою й нерозумінням ставилися до чорношкірих, португальці були до них, вочевидь, набагато ближчими.

Португальці (й відповідно бразильці) не виявляли расизму північноамериканського зразка, що стало сприятливим для міжрасового змішування та інтеграції чорношкірих у суспільство. На сьогодні з-поміж 192 млн населення 93 млн становлять білі,

МОЛОКО ЗДОРОВ'Я. У Бразилії щороку відбувається національна конференція, присвячена темі годування дітей материнським молоком. Там це вважається за поруку здоров'я нації. 1000 матерів зібралися в місті Белем, щоб одночасно нагодувати своїх дітей

15 листопада 1889 року
Скасування монархії і початок так званої Старої Республіки, або режиму Café com leite (кава з молоком)

3 листопада 1930 року
Кінець Старої Республіки – початок диктатури Жетуліо Варгаса

1 квітня 1964 року
Встановлення військової диктатури

16 квітня 1984 року
Кульмінаційний мітинг акції Diretas Já у Сан-Паулу, що зібрав понад 1,5 млн учасників

15 листопада 1989 року
Обрання президентом Фернанду Колор ді Мелу на перших всезагальних виборах

1 липня 1994 року
Впровадження нової валюти – реала – в межах виконання Plano Real і початок успішного подолання галопуючої інфляції

них ненадовго приєднувалися хвилі іммігрантів, але останніх не задовольняли умови праці, тож вони мусли переїжджати до міст або ж узагалі поверталися до Європи. Жодних установ із роботи з колишніми рабами, інститутів їхньої адаптації до вільного життя створено не було – вони лишилися на дні суспільства, де їхні нащадки борсаються й донині.

ДОВГІЙ ШЛЯХ ДО СВОБОДИ

Скасування рабства, однак, імператорові латифундистська еліта не подарувала. В особливо скрутному становищі опинилися північні штати, де господарство надто залежало від рабської праці. Як наслідок, регіон пережив голод, що призвів до загибелі багатьох колишніх рабів. На лібералізаційні тенденції, ініційовані імперською владою, регіональна еліта 1889 року відповіла створенням олігархічної федеративної республіки з децентралізованою владою, де регіональні еліти контролювали справи на місцях. Відсоток населення з правом голосу був мізерним (1874 року – 10%, 1881-го – 1,2%, 1910-го – 2,85%, 1920-го – 2,3%, 1930-го – 3,4%). Така ситуація протрималася аж до впровадження всезагального виборчого права внаслідок проведеної демократичними силами кампанії *Diretas Já* (тобто

«прямі вибори зараз») у середині 1980-х. Перші ж справді демократичні вибори відбулися тільки 1989 року.

Після демонтажу конституційної монархії перед кожним бразильським урядом поставало завдання балансувати між консервативними інтересами латифундистів і потребою розвитку країни; між популізмом, необхідним для приглушення лівацьких (особливо комуністичних) тенденцій, та прагматизмом, що був потрібний для продовження індустріалізації; між демократією та диктатурою.

Попри скромність успіхів Бразилії на тлі таких держав, як США, з-поміж решти латиноамериканських країн вона вигідно вирізняється тривкістю власного розвитку, спадкоємністю патріотизму, непохитністю територіальної цілісності, найпотужнішою економікою та найвищим рівнем розвитку, що, однак, поєднується з дуже великим розривом між доходами різних верств населення. На відміну від сусідніх країн, нащадків Іспанської імперії в Америці, Бразилія змогла втримати за собою свої величезні території й, починаючи з 1990-х, упевнено розвиває демократію. Якщо в Чилі, Нікарагуа, Гватемалі чи Гондурасі диктаторські репресії або громадянські війни оберну-

ДО РЕЧІ

ські бренди займають провідні позиції у світі, як-от «Ембраер» (авіабудування).

Регіональний лайнер Embraer 190. Попри надтривалий період протекціонізму, що дався взнаки технологічною відсталістю багатьох галузей економіки країни, єринки, де бразильські бренди займають провідні позиції у світі, як-от «Ембраер» (авіабудування).

за вибіленими пальмами й основами стовпів...

Один із в'їздів до Прудентополіса. Українська діаспора в Бразилії налічує понад 1 млн осіб. Будь-який українець безпомилково визнає «нашим» місто Прудентополіс – хтось за архітектурними арками, хтось за вибіленими пальмами й основами стовпів...

яких і досі дерев'яні.

Церква Св. Йосафата, Прудентополіс, штат Парана. Церква Св. Йосафата, побудована 1928 року в центрі міста, є чудовим взірцем впливу візантійського стилю. У селах навколо Прудентополіса можна натрапити на десятки таких церков, багато з яких і досі дерев'яні.

Barraes dos primeiros imigrantes ucranianos em São João do Capanema, hoje Prudentópolis, 1896

Знімок переселенських бараків. Так усе починалося – бараки перших українських поселенців, Сан-Жоау ду Капанема (колишня назва Прудентополіса), 1896 рік.

PHOTO: REUTERS

ДИТИНА Й АВТОМАТ.
Жителі нетрів на околицях Ріо-де-Жанейро звикли до зачисток злочинних банд. Побачивши автоматників, вони не тікають і навіть не прискорюють крок

лися серйозними людськими втратами, жодна бразильська диктатура (а в історії країни були два великі періоди диктатур: з 1937-го по 1951-й та з 1964-го по 1985-й) не виливалася у фізичні репресії, хоча іноді не обходилося без ув'язнення занадто затятих лідерів демократів. У той час як більшість економік Латинської Америки є сировинно-аграрними, Бразилії вдалося створити потужну промисловість із повноцінним інфраструктурним та обробними секторами, базовими галузями та галузями кінцевого споживання.

«КОНКУРЕНТНА» ДЕМОКРАТІЯ

На окрему увагу заслуговує політична система Бразилії. Як засвідчила історія, поміж бразильської верхівки ніколи не виникало сумнівів у первинності загальнодержавних інтересів та необхідності боронити територіальну цілісність. Далі, у будь-які часи знаходилася сила, що була здатна виконати функцію контролю над владою крізь призму загальнонаціональних

інтересів, які зажди можна було звести до кількох зрозумілих усім речей, таких як суверенітет, розвиток, добробут. Перша диктатура (1937–1951 роки) виникла як намагання запобігти лівацько-комуністичному перекосу та відповідь на потреби глибокого державного регулювання для виходу з Великої депресії. Друга (1964–1985 роки) – як відповідь військових на безпорадність демократів, які зайшли в глухий кут унаслідок стагнації економіки й того ж таки наростання популярності лівих на континенті.

Та якщо в багатьох інших країнах диктатура призводила до застою в економіці та плекання культу особистості, у Бразилії розвиток не припинявся. Часто саме з періодами диктатур асоціюються неабияке зростання економіки й черговий виток індустріалізації. До речі, саме через реальну загрозу повернення до диктатури бразильські демократи, які прийшли до влади у 1990-х, невідкладно взялися за вирішення гострих соціально-економічних проблем. Вони усвідомлювали, що житимуть «на позичений час», доки не мобілізують усі свої таланти й не подолають, наприклад, галопуючу інфляцію, як їм це вдалося за допомогою впровадження 1994 року програми реформ Plano Real. Звісно, Бразилія теж має свої проблеми, особливо бандитизм у великих мегаполісах та їхніх передміс-

тях, а також недостатню конкурентність більшості галузей промисловості й певну технологічну відсталість унаслідок занадто тривалої політики протекціонізму. Якщо на шлях вирішення останньої країна твердо стала з часів упровадження Plano Real, то бандитизм є дещо серйознішою, хоча й не замовчуваною проблемою. Вона має глибоке ментальне коріння – коріння сучасного бандитизму губиться ще в повстаннях рабів та месіанстві колоніального періоду. Але головною причиною є та глибока світоглядна прірва, що розділяє нащадків колишніх рабів та решту населення. Почасти перші не спроможні зрозуміти правила вільного світу й скористатися його широкими можливостями – це вдається лише схильним до змін у собі особистостям, а також тим, кому поталанило отримати відповідне виховання чи потрапити в добрі руки.

Бразильський стиль життя ніколи не був сповнений динамізму, й легка лінь простежується в усьому, що роблять бразильці. Ці люди, як і будь-які південяни, прагнуть отримувати задоволення від життя, тобто їм не властива надмірна завзятість у напрацюванні якихось здобутків. Утім, країна впевнено торує власний шлях до процвітання, зберігаючи демократичне бачення й не втрачаючи орієнтирів, попри тривалі періоди диктатур, криз і воєн. ■

PLANO REAL

Архітектором плану реформ виступила група науковців-економістів, практично всі з американською академічною освітою (після успіху Плану більшості з них було запропоновано посади голів Нацбанку, Бразильського банку реконструкції та розвитку, міністра фінансів тощо). Успіх плану пов'язують із влучним діагнозом причин економічних проблем та вдалою організацією їх усунення.

Причин було кілька:

- феномен інерційної інфляції (переважно психологічної природи: звичка населення до інфляції та зневіра в стабільність національної валюти);
- надмірна частка державного сектору та його малоефективність (низька продуктивність праці);
- низька конкурентність бразильської економіки загалом (зокрема, через задовго утримуваний протекціонізм).

Всього цього було досягнуто у такий спосіб:

1. Емісія нової нацвалюти (реала).
 2. Офіційна прив'язка реала до долара США (це нівелювало психологічний чинник).
 3. Зменшення видаткових статей державного бюджету паралельно з приватизацією державного сектору.
 4. Лібералізація зовнішньої торгівлі, що відкрило внутрішній ринок для дешевого і якісного імпорту, змусивши місцевих виробників конкурувати й вибивши ще один зі «стовпів» інерційності – регулярну переіндексацію цін виробниками.
 5. Підвищення облікової ставки, що на тлі стабілізації нацвалюти зробило Бразилію інвестиційно привабливою й дало змогу покривати дисбаланс поточного рахунка, який утворювався внаслідок зростання імпорту, за рахунок капітальної частини, тобто іноземних інвестицій.
- Таким чином, економіці Бразилії не залишили іншого вибору, крім конкурентного шляху розвитку й стабілізації національної валюти: в подальші періоди інфляцію вдавалося утримувати на рівні приблизно 6% річних.

КОЗАКИ-ПЛАСТУНИ.
На середину XIX століття кубанці стали передовим
загоном Росії у боротьбі з кавказькими народами

Приручене козацтво

Після ліквідації Січі імперія за допомогою політики батога й пряника перетворила козаків на простих гречкосіїв

Автор:
**Олена
Бачинська**

На сьогодні склалася думка, що історія козацтва в Україні завершується наприкінці XVIII століття ліквідацією автономії Гетьманщини та зруйнуванням Запорозької Січі. Належне віддається лише Чорноморському війську та задунайським запорожцям, яких вважають носіями і продовжувачами козацьких звичаїв. Крім чорноморців і задунайців на українських землях проживала значна кількість населення, яка пов'язувала своє існування з козацькими традиціями – в господарюванні, світогляді, побуті.

ПОЛІТЕМІГРАНТИ

Після того як була зруйнована Запорозька Січ у 1775 році, одна частина козаків розійшлася південними землями України, а інша – від 5 до 10 тисяч – вийшла за межі Російської імперії. Залишити Січ було непросто. Зокрема, козаки доводили необхідність цього заробітками, значаючи генералу Петрові Текелю, який очолював процес зруйнування Січі: «Бач, Пане отамане, ма сорочки, ма штанив – одна гола сірома». Він відпускав їх, і вони переходили до Очаківської округи, до турецького султана, на той час тут про-

ходив кордон між Османською та Російською імперіями. За легендою, складаючи присягу султанові, козаки, набравши рідної землі в чоботи, промовили: «На чий землі стоїмо, тому й служимо».

Вихід запорожців неабияк стурбував російський уряд – за відомостями прикордонної адміністрації, султан схильний був розглядати запорожців як своїх підданих. За таких умов стратегічною метою російської політики стало «виселити» запорожців з Османської імперії. В зв'язку з цим природним було оголосити турецьких запорож-

ців невірними і заборонити вихід колишніх козаків із території Запорозжя на рибні лови за кордон. Крім того, уряд обіцяв запорозцям, які погодяться повернутися, не розглядати їх як злочинців.

На території Південної, Лівобережної та Слобідської України залишалася чимала кількість колишніх козаків, які намагалися відтворити якщо не Січ, то подібну установу, що могла б забезпечити їм сприятливі умови для господарювання, звільнити від феодального гноблення, надати пільги, реалізувати їхнє бажання козакувати. Внаслідок суспільних та адміністративних перетворень розпочинається вписування цих регіонів до загальноросійських, а їхнє населення мало увійти до податних станів Російської імперії. Російська адміністрація мала виробити певні форми відносин із козацьким населенням, що задовольнили б обидві сторони.

Однією з них могло стати залучення козаків до військової служби, зокрема створення іррегулярних формувань. Крім того, перебування в регіоні значної кількості неорганізованого населення зі споконвічним прагненням до козацької волі було небезпечним для держави, і цю козацьку енергію мали спрямувати в контрольоване русло. Таким чином, розпочалося виникнення штучних іррегулярних козацьких військ з українського населення, саме таку назву отримали ці формування в історичних джерелах. Водночас це впливало на вихід частини козаків з Османської імперії. Вдалим початком цього процесу стало створення з колишніх запорозців «Війська вірних козаків» (на противагу «невірним турецьким» запорозцям), яке з квітня 1788 року отримало назву Чорноморського козацького війська.

ЗА ФОРМОЮ КОЗАКИ, ЗА СУТТЮ – РАБИ

Невдовзі на Півдні сформували Бузьке, Катеринославське, Чорноморське козацькі війська, основу яких становили колишні козаки. Їм мали надавати землі під поселення. Основним обов'язком таких формувань була військова служба. У мирний час вони мали займатися господар-

ством: землеробством, скотарством тощо. Хоча зовні устрій цих козацьких формувань нагадував «старі часи», однак більшість козацьких підрозділів підпорядковувалися російським керівникам, не мали виборності старшин, власного суду тощо. На всі подібні формування уряд дивився як на тимчасові, розуміючи серйозність загрози повернення «старих часів».

Звісно, особливістю швидкого формування зазначених козацьких військ стала підготовка до російсько-турецької війни 1787–1791 років. Один із цікавих моментів створення Чорноморського війська, на які звернув увагу одеський історик Тарас Гончарук, – це вимоги Катерини II до князя Григорія Потьомкіна, який формував полки: «Щоб з вашого боку були вжиті необхідні запобіжні заходи, аби зі згаданих колишніх запорозців не було завведено товариство неодружених людей ще й на їхньому старому підґрунті». У відповідь князь засвідчував, що козаки вже «вірні», сімейні та покірні, він схилив козаків, які колись служили в Коші, негайно шукати наречених та поспішати записуватися до чорноморців. Намагання одружити якомога більше козаків не є випадковим, адже козак, який має родину, менш мобільний і не схильний до різноманітних мандрів. Такі вимоги до сімейного статусу застосовували і в процесі формування інших козацьких військ. Так, організатор Дунайського козацького війська полковник Чолобітчиков у 1828 році вважав за потрібне одружити значну кількість козаків-«бурлак», пояснюючи це тим, що людина, яка не має дружини, дітей та оселі, «не може бути корисною для суспільства». Після підписання Яського миру 1791 року з Османською імперією практично всі створені іррегулярні козацькі частини переформовувалися, ліквідовувалися або переселялися з території України (йдеться про Чорноморське війська), чим зведено нанівець навіть незначні спроби відновлення військової козацької організації в останній чверті XVIII століття.

Молодий кубанець, фото 1890 року

Переселення на Кубань поставило чорноморців у скрутне становище. Намагаючись колонізувати ці райони і посилити Чорноморське військо здібними і звичними до військової служби людьми, уряд вдався до переселення на кубанські землі козаків і селян зі слобідських та лівобережних районів України. Це давало також можливість зменшити земельний голод в українських губерніях. Ще одну важливу причину таких заходів відзначив історик Микола Стороженко: «Зменшуючи чисельність козацької верстви» [в українських землях], це сприятиме його становому «знеособленню» й «асиміляції... з іншими податними верствами імперії».

ПОДІЛИТИ Й АСИМІЛЮВАТИ

Внаслідок таких перетворень старі козацькі звичаї зберігали тепер лише турецькі запорозці. Так чи інакше, але до 1828 року на території Османської імперії існувала Дунавецька Січ у пониззі Дунаю (сучасна територія Румунії). Вона відтворювала устрій та управління, що існували колись у Січі на Дніпрі. Задунайці, які воювали в османських військах, зазвичай уникали бойових дій проти козаків, які служили у складі російських військ. Документи свідчать про певні курйози. Під час відпо- ▶

ОЖЕНИТИ І ПРИРУЧИТИ.
Однією з форм приборкування козацтва стало осідле життя

чатку на території Слобідської, а потім і Лівобережної України козацький устрій було ліквідовано. Козацькі полки розформували, а замість них створили гусарські, карабінерні та інші регулярні військові одиниці. Перетворити козаків на гусарів виявилось непросто. Як стверджують дослідники, від тих, хто все ж таки став гусаром, відверталися навіть батьки та брати, хоча вони – «гусари» – впродовж років вперто трималися козацьких звичаїв і демонстративно підкреслювали своє козацьке походження: голили голови і довгу чуприну закладали за вухо. Однак комплектування полків на загальних засадах із рекрутів і відбування служби в російській армії все ж таки призводило до втрати козацьких особливостей.

Маніфестом від 3 травня 1783 року в Слобідській та Лівобережній Україні узаконювалося кріпацтво, внаслідок

В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТОЛІТТЯ ВІДБУЛАСЯ ЛІКВІДАЦІЯ ОСТАННІХ КОЗАЦЬКИХ ФОРМУВАНЬ НА ТЕРИТОРІЇ ПІВДЕННОЇ ТА ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ

чинку задунайці запрошували друзів, родичів із чорноморців на бенкет. І ті залишалися за Дунаєм, а російське командування вважало, що задунайські козаки «викрадають людей». Для козаків поняття кордону було зовсім іншим, ніж тепер, значущою була лише козацька спільнота.

Російська імперія і далі використовувала засіб створення штучних козацьких військ для перетягування задунайців на свій бік. Так, під час російсько-турецької війни 1806–1012 років з'явилося Усть-Дунайське Буджацьке козацьке військо, до якого записували колишніх козаків. Однак проіснувало воно лише півроку. Здебільшого так сталося через чутки про створення Нової Січі на Дунаї, що швидко облетіли Південно-український регіон. І до війська потягнулося багато селян-утікачів, оскільки на той час не було інституту перевірки особи,

а саме: два козаки мали підтвердити, що інша людина, яка бажала записатися до війська, теж є козаком. Ті, не моргнувши оком, підтверджували. Поміщики почали скаржитися, і військо ліквідували. Значна частина його козаків перейшла до задунайців, а частина була переселена до чорноморців на Кубань.

Під час російсько-турецької війни 1828–1829 років кошовий отаман Дунавецької Січі Йосип Гладкий перейшов із частиною козаків на бік Російської імперії. Це стало ознакою ліквідації останньої козацької Січі. Згодом із цих козаків було сформовано Азовське й Дунайське війська. Розміщувалися вони відповідно в сучасних районах Запорізької та Одеської областей України і проіснували до кінця 60-х років XIX століття.

На інших козацьких територіях України після ліквідації автономії Гетьманщини спо-

чого розпочалося так зване шукання козацтва, а саме намагання щойно покріпачених довести належність до груп населення, яких обійшла кріпацька доля. Непроста ситуація склалася й з іншою частиною населення, яка отримала назву «малоросійське козацтво». Уряд мав зважати на їхні історичні поземельні права, чим створив, як стверджують дослідники, «правову колізію», і «малоросійське козацтво» отримало частину прав дворян, не належачи до останніх. Легальне перетворення населення на козацький стан породжувало надії на повернення старої автономії та пільг, що спонукало на звернення до влади з вимогою повернути старі права.

З цих «малоросійських козаків» уряд не раз створював штучні козацькі війська. Зокрема, під час війни з Наполеоном у 1812-му, Східної війни

А вже років з двісті, як козак в неволі Понад Дніпром ходить, викликає волю.

Гей-гей, вийди воле, із води. Визволь моє серденько із біди...
З народної пісні

1853–1856 років, польських повстань початку 1830-х та 1860-х оперативно сформувалися «Малоросійські кінно-козацькі полки». Після завершення воєнних дій полки розформували і зрештою ліквідували. У 1862 році «малоросійські козаки» становили 33% усіх жителів Чернігівської та 46% – Полтавської губерній.

ЗАЛИШКИ АТРИБУТІВ

Отже, в другій половині XIX століття відбулася ліквідація останніх козацьких іррегулярних формувань на території Південної та Лівобережної України. Водночас це сприяло відродженню зацікавленості своїм минулим, вивченню історії козацтва, зберіганню сімейних документів, архівів тощо, адже тепер це мало протиставити козаків іншим категоріям населення якщо не в офіційних структурах, то хоча б у повсякденному житті. Дуже чітко це відзначали священики сіл Лівобережної України вже наприкінці XIX – початку XX століття, коли в традиційний спосіб життя крім інших факторів втручалася й нова міська культура. Так, своєрідність козаків, які проживали разом із державними та поміщицькими селянами, помітив священик села Вишеньок Чернігівської губернії: «Дивна різниця між козаком і селянином. Перший, зберігаючи за собою хвалькуватий гонор, через силу піддається впливу часу та освітнього начала; розважний, стриманий в домашньому житті, чесний. Селянин, особливо молодий, з бажанням йде назустріч усьому новому, кмітливий, франт, марнотратний. В багатьох випадках виявляє навіть деякого роду витонченість життя, наприклад, вживання самовара, цигарок та ін.». Зберігалася різниця і в самосвідомості самих козаків. Зокрема, у 1905 році священик села Середняків Полтавської губернії писав, що парафіяни «просто говорять: «ми мужики» – це колишні кріпаки, «ми козаки» – це колишні реєстрові козаки». Священик містечка Переволочна тієї самої губернії зауважував, що навіть у дуже скрутному становищі в господарстві служити наймалися не-

часто через «властиву обивателям містечка козацьку гордість, яка не дозволяє їм йти у батраки».

Таким чином, відновлення штучних козацьких формувань стало формою організації козацького населення українських територій у складі Російської імперії, що сприяла встановленню над ним контролю, передбачала створення боєздатної сили для нових територіальних надбань, становила альтернативу Задунайській Січі в Османській імперії. Причиною створення цих військових одиниць став збіг різних факторів, що визначили добре продуману політику високоставлених осіб і російської адміністрації. Слід урахувати й бажання самого козацтва зберегти залишки

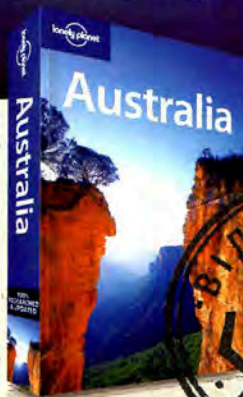

СВЯЩЕНИК З ПОЛТАВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ ПИСАВ, ЩО ПАРАФІЯНИ «ПРОСТО ГОВОРЯТЬ: «МИ МУЖИКИ» – ЦЕ КОЛИШНІ КРІПАКИ, «МИ КОЗАКИ» – ЦЕ КОЛИШНІ РЕЄСТРОВІ КОЗАКИ»

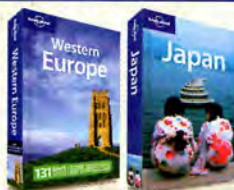
власних традицій у нових умовах. Їхні сподівання здебільшого не виправдалися. Козацьким військам і населенню надавалися лише зовнішні атрибути колишніх традицій, відновлення останніх у повному обсязі було неприйнятним для Російської держави. Отримала оформлення свого стану й козацька старшина, що перетворювалася на дворянство і відтепер могла лише сумувати за власним минулим та об'єднуватися навколо своїх нездійснених мрій. Отже, козацтво було поступово вписане в загальноросійську суспільну структуру протягом кінця XVIII–XIX століть, але намагалося зберегти в пам'яті власні традиції, які стали «в пригоді» під час бурхливих подій першої чверті XX століття. ■

One of these
is your perfect
travel companion.*

Colourful...

To the point...

Easy going...

All the highlights.

м. Київ
вул. Лисенка, 3
тел.: (044) 235-88-54

* Один з них твій
ідеальний супутник

К Н И Г А Р Н Я

www.book-ye.com.ua

Гарматне м'ясо для імперії

У безславній обороні Севастополя поклали
голови тисячі українців

Автор:
Олексій
Сокирко

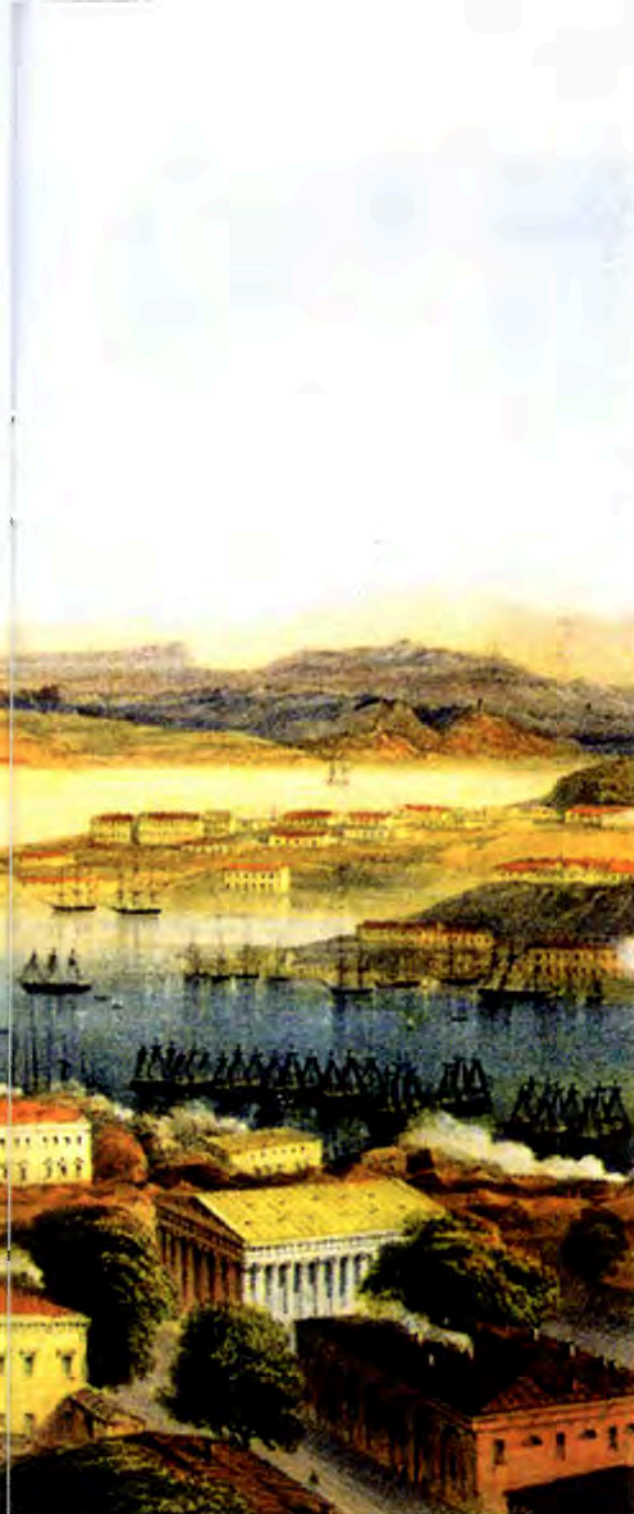
Цьогоріч минула 155-та річниця від завершення оборони Севастополя – кульмінаційної точки Кримської війни, на якій були густо замішані пропагандистські міфи обох імперій: і Російської, і радянської. Урочистості, які логічно було б очікувати від нової влади в контексті її пієтету перед спадщиною «Русского міра», не відбулися, вони були затінені ефектнішими «перемогами», оформленими харківськими угодами. **Тиждень** спробував ро-

зібратися, чим були Кримська війна і севастопольська оборона для українців.

ГАНЕБНА СЛАВА

Початок Кримської (інша її назва – Східна) війни був зумовлений зазіханнями Росії на балканські володіння Османської імперії, населені православними болгарами, сербами та іншими народами. Православна риторика не лише використовувалася росіянами задля обґрунтування своїх претензій до

Порти, а й послужила безпосереднім приводом для початку війни – в ході дипломатичного конфлікту з Францією щодо контролю над православними святинами у Вифліємі Росія з метою тиску на Туреччину ввела свої війська в «братні» православні Молдавію та Валахію. Відмова російського імператора Миколи I вивести війська призвела до оголошення 4 жовтня 1855 року Туреччиною війни. Один за одним до неї долучилися Велика Британія та Фран-

ІЛЮСТРАЦІЯ: ЖУРНАЛ АНТИКВАР, №6 2010

система управління армією, брак нових озброєнь (зокрема, нарізної зброї) і, як наслідок, відстала тактика ведення бою. Не відкидаючи суто технічних переваг союзників (екіпіювання російського солдата часів Кримської війни так само різьчє поступалося його британським супротивникам, як і тепер), зауважимо, що головною причиною був катастрофічний брак стратегічно мислячих воєначальників. По суті, вся наступна «героїчна оборона» Севастополя стала наслідком нерішучості й повільності командування російської армії, що дали змогу союзникам, які не мали переваги в живій силі, взяти ініціативу в свої руки і спрямувати удар в найважливіше, зі стратегічного погляду, місце півострова. Крім того, вже навесні 1855 року росіяни сконцентрували в Криму переважаючі сили, але так і не змогли витіснити французькі та британські війська, ще й допустивши до висадки допоміжний турецький корпус під командуванням Омер-паші.

Блокада та облога міста розпочалися вже в середині вересня 1854 року. Головнокомандувач російських сил у Криму князь Олександр Меншиков (правнук петровського фаворита) на підході союзників до Севастополя відвів своє угруповання до Бахчисарая, фактично кинувши місто напризволяще. Його обороною мало відати флотське начальство, в розпорядженні якого залишилося лише 18 тис. моряків, слабо пристосованих до суходільної війни. Затопивши при вході до севастопольської бухти старі кораблі, оборонці майже 11 місяців стримували штурми союзників, втративши близько 80 тис. осіб – безпрецедентно багато (втрати союзників сягали 70 тис. осіб), якщо врахувати, що під час облог міст оборонці традиційно мають менше втрат, аніж нападники. Попри загалом успішну оборону міста, росіяни вирішили вивести звідти свої війська, щоб створити ефект своєрідної нічєї, яка дала б змогу завершити війну переговорами або ж воєнними успіхами на інших фронтах. 30 серпня 1855 року оборонці покинули практично щент зруйноване місто.

«Велич народного подвигу», яким хизувалася імперська та радянська пропаганда, описуючи оборону Севастополя й Кримську війну загалом, погано уживалася з побутовою пам'яттю про війну – страшну, криваву, цинічну, сповнену байдужості до людського життя та гідності. Тлом подвигів, за спогадами сучасників, були казнокрадство тилових чиновників, масштабні спекуляції підрядників, вражаюча некомпетентність командирів. Російські війська, відступаючи, вдавалися до перевіреної ще за наполеонівських часів тактики «випаленої землі», знищуючи й спалюючи все, що могло стати у пригоді противнику. І хоча союзники поводитися більшою мірою в стилі європейської «цивілізованої» війни, прагнучи налаштувати проти себе місцеве населення, турецькі війська, повернувшись на землі, що колись належали Порті, поводитися зухвало й жорстоко.

Чи не найтрагічніше складалася доля корінних мешканців півострова – кримських татар, які опинилися немов між молотом і ковадлом. У деяких повітах Криму татари перестали визнавати місцеву російську адміністрацію, а на зайнятих союзницькими військами територіях обирали поміж себе власну. Втім, такі випадки були радше винятками, бо командування союзників, особливо турецьке, не сприймало татар як козир у війні проти Росії. Натомість півостровом швидко поширювалися безпідставні чутки, що татари переріжуть усіх росіян, тільки-но армія і поліція залишать ту чи іншу місцевість. Завершення війни також не віщувало нічого доброго для татарського населення: старий хазйя, який повертався до своїх володінь, безжално віддавав татарські села на поталу солдатам і козакам. Тогочасний мемуарист Євген Марков, описуючи наслідки російської «реконкїсти», із сумом констатував: «Замість того щоб гнати й розстрілювати на місці злодійчинників, у нас гнали й розстрілювали найбільш чесне з кримських племен – татар... Хто був у Криму хоча б один місяць, той одразу ж зрозуміє, що Крим загинув після вигнання татар». ■

ція, зацікавлені в ослабленні позицій Росії на чорноморському узбережжі Кавказу та Закавказзі.

У вересні 1854 року союзники висадили під Євпаторією 60-тисячний десант, який, розбивши російську армію в битві під Альмою, просунувся до Севастополя – головної військово-морської бази імперії над Чорним морем. За одним із найпоширеніших міфів довкола війни, визначальними причинами невдач Росії були застаріла

МІСТО РОЗБРАТУ. Блокада та облога Севастополя почалася у середині вересня 1854 року

ІЛЮСТРАЦІЯ: ЖУРНАЛ АНТИКВАР, №6 2010

СВІДОК ВІЙНИ. Михайлівський собор був пошкоджено наприцілі, проте постраждав несуттєво

«МАЛАДЕЦЬ, ХАХЛЮНОК!»

Українцям доводилося брати участь в обороні Севастополя та інших подіях війни, оскільки вони були задіяні в збройних силах Російської імперії. Нащадки козацького стану після ліквідації автономії Гетьманщини та Слобідської України традиційно служили в регулярній кавалерії, але вже з кінця XVIII століття на українців було поширено і рекрутські набори. На відміну від новобранців інших регіонів імперії їхній термін служби був меншим – лише 15 років замість 25. Вихідцями з України традиційно поповнювалися кавалерія, артилерія і флот, себто ті роди війська, служба в яких потребувала кмітливості, ініціативності, розважливості, а то й елементарної письменності. Інші риси українців також не пройшли повз увагу армійських «селекціонерів». У виданій напередодні війни «Пам'ятній книжці військових настанов для штаб- і обер-офіцерів» її упорядник зазначав, що «малоросіянин вирізняється повільністю, скритністю, твердою волею, що часто межує із впертістю».

Так чи інакше, але наші співвітчизники були представлені практично на всіх щаблях імперської військової машини – від її найвищих поверхів, як-от нащадок полтавських козаків, командувач Дунайської армії фельдмаршал Іван Паскевич та слобожанин, начальник пів-

денної частини оборони Севастополя віце-адмірал Павло Нахімов, аж до найнижчих, як-от подільський селянин, а згодом відомий матрос-розвідник Петро Кішка. Якщо малоросійське дворянство і до того вірно й охоче служило російському престолу, втішаючись можливістю робити кар'єру на військовій службі, то для рядового жовнірства вона була аж ніяк не медом із молоком. Більшість кандидатів у рекрути, особливо з-поміж колишніх козаків, воліли відкупитися від солдатчини або ж виставити замість себе «наємщика» (тогочасні військові положення дозволяли робити це на цілком законних підставах), тоді як солдатську лямку тягли ті селяни, котрих поміщики часто-густо «здавали» в армію в якості покарання. Достатньо сказати, що то й же «народний герой» Петро Кішка потрапив до війська саме в такий спосіб.

Прославляючи заслуги і подвиги відданих руському отечеству «малоросів-хохлів», імперські панегіристи воліли мовчати про інших учасників Кримської війни – чорноморських козаків-пластунів. Перші пластунські команди були сформовані в Чорноморському козацькому війську ще 1842 року для відбування сторожової та розвідувальної служби. Фактично йшлося про створення такого собі прообразу спецназу – військової розвідки, адже в пластуни добирали

військові будні. Оборонці Севастополя втратили 80 тисяч військових, французи, англійці та турки – 70 тисяч

вправних стрільців, витривалих та кмітливих козаків, здатних днями проводити час у засідках, вистежувати сили противника, безшумно «знімати» ворожих вартових або ж брати язиків». Цього разу в пригоді стали традиційні якості запорожців, із залишків яких початково формувалося Чорноморське військо. Щоправда, відтепер зброя і мужність степового лицаря застосовувалися задля нових потреб: підкорення Кавказу та втримання російської присутності в Криму. Бойове використання пластунів у часи севастопольської оборони було

ЧИ НЕ НАЙТРАГІЧНІШИМ НАСЛІДКОМ КРИМСЬКОЇ ВІЙНИ СТАЛА ТАК ЗВАНА КИЇВСЬКА КОЗАЧЧИНА

таким успішним, що за їхнім зразком командири польових частин почали створювати окремі пластунські команди, а армійське начальство набирало з них охоронців і вістунів.

«БРАТЕРСТВО» ПО ЗБРОЇ

Кримська війна, як і практично всі інші коаліційні війни, що точилися на теренах Східної Європи, вкотре порушила козацьке питання, але тепер у вельми специфічний спосіб. Ще напередодні війни турецький уряд схвалив проект польського авантюриста Міхала Чайковського щодо утворення

ІЛІСТРАЦІЯ: ЖУРНАЛ АНТИКОР, №8 2010

спеціального корпусу «козак-алай», котрий османи, подібно до задунайських запорожців, планували використовувати в порубіжних конфліктах із Росією. Склад формування був дуже строкатим: поляки, болгары, румуни, угорці, турки і навіть євреї, причому достеменно не відомо й досі, чи служили в ньому українці. Козацький проект Чайковського завдяки скандальній популярності й невгамовному авантюризму свого очільника наробив більше галасу в європейській пресі, аніж зажив собі слави на бойовищах.

Однак чи не найтрагічнішим наслідком Кримської війни стала так звана Київська козащина. Попри те що на потреби армії традиційно витрачалася лєвова частка імперського бюджету, хронічна відсталість військової машини не дозволяла армії самостійно захищати інтереси держави. Ще від початку XIX століття, коли імперський військовий потенціал «підірвався» на війнах із Наполеоном, у Росії традиційно скликалися ополчення – добровольчі формування, які мали виконувати допоміжні завдання на фронті й у тилу, таким чином вивільнюючи польові та гарнізонні полки регулярної армії для головних воєнних дій. Саме такий маніфест було видано 1855 року, коли стало зрозу-

міло, що власними силами армія з цією війною не впроваджується. Втім, уряд і гадки не мав, що замість дармового гарматного м'яса він отримає стихійне покращення українських селян, які сприйняли маніфест як сигнал до відновлення втрачених вольностей. Дуже швидко на Київщині стали поширюватися чутки про те, що, записавшись в ополчення (у «козаки»), всі будуть звільнені від кріпосної залежності й отримають поміщицькі землі та майно. Селяни склали списки «вільних козаків», відмовлялися відробляти панщину і виконувати розпорядження місцевої адміністрації, обирали отаманів і готувалися до походу на Південь, де, за наївними повір'ями, на Білій горі сидів православний цар і роздавав усім охочим землю й волю. Вже в лютому 1855 року селянський непослух вилився в сутички з васильківською повітовою поліцією, а до літа охопив 8 із 12 повітів Київської губернії. Замість мати додаткове військо уряд сам був змушений мобілізувати регулярні війська та жандармерію для придушення «козащини», а в деяких селах і містечках, як-от Корсуні й Таганчі, відбулися справжні битви поміж покочаними селянами й військами. Підсумком чергових спекуляцій обох імперій на козацьких ілюзіях була остаточна їхня втрата українським селянином. Спробувавши за кілька років скликати козацьке ополчення для придушення польського повстання 1863 року, імперський уряд, маючи на меті вкотре нацькувати українців на поляків, зіткнувся з цілковитою байдужістю до цього задуму з боку селян – царським обіцянкам уже ніхто не вірив. Останній ренесанс козацької вольниці вирине вже в полум'ї революції та визвольних змагань, які сколихнуть український люд вільнокозацьким рухом, але то буде вже зовсім інша історія. ■

ЖИТТЯ П'ЯТНИЦЯ 22:00 неділя 18:00

Ліцензія Національної Радою України з питань телебачення і радіомовлення № 0809-04-М від 14.12.04 р. ТОВ «ТРС»

BBC
Worldwide

TB1
телеканал

ШУКАЙТЕ ТЕЛЕКАНАЛ ТВ1 У ЕФІРІ, В КАБЕЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ТА У ВІЛЬНОМУ ДОСТУПІ НА СУПУТНИКУ АМОС

Культурний емпат

Маріуш Щигел про чеський менталітет і польську журналістику

Спілкувався
Лесь Белей

Писати про сусідів – справа досить невдячна. Щоб написати якось оригінально і цікаво на цю невдячну тему, слід пробиратися крізь хащі стереотипів, міфів та недомовок. Я вже мовчу про неминучі болючі місця, які всі порядні сусіди мають. Однак так написати можливо. Добрий приклад подав поляк Маріуш Щигел своєю книжкою про Чехію «Готтленд». Переконливим свідченням її об'єктивності можуть слугувати чеський переклад і позитивні рецензії з-над Влтави. Окрім цієї книжки автор славиться як один із визначних польських майстрів репортажу та ведучий ток-шоу. **Тижню** вдалося поспілкуватися з Маріушем на Львівському форумі видавців, куди він приїхав із презентацією українського перекладу «Готтленду».

У. Т.: Перше і логічне запитання: як писався «Готтленд»?

– Спочатку я не уявляв собі, що це буде книжка. Я потрапив до Чехії досить випадково, але закохався в Прагу і чеську мову, що приносить мені метафізичний оргазм. Почав частіше туди приїжджати і якось дізнався про таку співачку, як Марта Кубішова, легенду чеської антикомуністичної опозиції, якій 20 років забороняли співати внаслідок сфабрикованого скандалу про її участь у порнофотосесії. Це була історія жінки, яку повністю випхали на маргінеси. У Польщі ніхто про неї не знав. І я вирішив зробити з нею інтерв'ю. Тоді я ще не володів чеською, але через рік мій рівень знань уже дозволив мені поспілкуватися з нею. Це був мій перший текст до майбутньої книжки. Потім я запитав якось у студентів журналістики, в якій країні знаходиться фірма взуття «Батя», і почув найрізноманітніші відповіді: Німеччина, Австрія, Франція, Канада..., але ніхто не сказав, що це Чехія. Я

подумав, що історія цієї фірми страшенно цікава, але ніхто про неї не знає, тому написав репортаж. Ці два тексти публікувалися у «Газеті виборчій». А ідея книжки у мене з'явилася тоді, коли 2003-го, тобто на третій рік моїх постійних візитів у Прагу, я пішов до театру на виставу за «Перевтіленням» Кафки. Драматург зробив нову інтерпретацію. І кульмінацією не було те, що героєм став комахою, акцент було зроблено на дилему, як він добереться на роботу. Тобто те, що хтось або щось перетворює людей на комах, менш важливе за реакцію на перетворення, яка може бути різною – від самогубства до шизофренічного пристосування. Так я побачив ідею книжки і почав шукати різні теми, які пасують до цієї ідеї.

У. Т.: Назва книжки походить від прізвища співака Карела Готта. На твою думку, це найкращий і найвиразніший символ Чехії ХХ століття? Якщо так, то чому?

– Так. Він уособлює такі риси чеського характеру, які я дуже шаную. Передусім своєрідну чеську «погоду», тобто рівновагу. Він випромінює щось таке позитивне, йому вдалося вижити за комунізму і здобути світову славу. А ще він добре міг пояснити собі й іншим, що той стан, у якому він жив з 1948-го по 1989-й, тобто 40 років, – це не була хвороба. То був час молодості й щастя тодішніх чехів. Готт – це символ позитивного підходу до минулого, навіть якщо воно й було поганим.

У. Т.: Чому в «Готтленді» майже нічого немає про чеське пиво, нєдлики та господи?

– Про це знають усі чехи і поляки. Коли більшість поляків їдуть до Чехії, їх не цікавить ані історія, ані культура, а тільки дешевше і смачніше пиво. Поляки люблять напитися там і галасувати на все місто. Це нетипово для чехів. Коли у Празі або й іншому чеському місті хтось ходить і кричить, то це або американець, або поляк, або росіянин. А я хотів показати трохи іншу перспективу. Однак уже в моїй наступній книжці буде пивна сцена з господи «У Парашутистів». Тут ідеться про парашутистів, які здійснили успішні замах на фашистського протектора

Богемії та Моравії Рейнгарда Гейдріха. Отже, один чех колись за пивом сказав мені, що ми, поляки, на них дивимось трохи зверхньо. Я одразу зрозумів, про що йдеться. Є такий стереотип, ніби поляки, на відміну від чехів, у часи Другої світової війни робили хоч якісь спроби організувати рух опору. Проте я йому сказав, що поляки навіть не змогли вбити свого протектора під час нацистської окупації, нам також не вдалося реалізувати замах на Гітлера на Мазурах, а чехи вбили Гейдріха, одного з головних протектантів голокосту. А далі діалог відбувався так:

– Але ж ми його не вбили!

– Як не вбили?

– Він їхав на кабріолеті й сам напрошувався, щоб його вбили.

– Але ж ви його вбили.

– Він не втівав, а, навпаки, попросив водія, щоб той зупинився, тому його легко було вбити.

– Але ж ви його вбили.

– Він вийшов з автомобіля і хотів стріляти, але виявивши, що не має набоїв, повернувся до авто. Тому його легко було вбити.

– Але ж ви його вбили.

– Рушниця чеха дала осічку, і довелося у нього кидати гранату.

– Але ж ви його вбили.

– Ну так, але він не помер одразу на місці, а тільки у шпиталі – від зараження крові.

– Важко у вас бути героєм, – відказав я чехові.

На наш польський погляд, те, що ми зараховуємо до їхніх вад, вони також вважають недоліками, але вміють про це говорити і випускати пар. Чехи мають самоіронію, зовсім не притаманну полякам.

У. Т.: Саме про це моє наступне запитання – про найбільші контрасти між Польщею та Чехією...

– Поляки, як і італійці та росіяни, емоційні, патетичні та емпатичні. У чехів усе навпаки: не терплять патетики, врівноважені. Якоюсь один чех мене запитав, чому ми, поляки, носимося по світу в пошуках невідомо чого. Я відповів, що ми шукаємо своє місце і спокій, а чех сказав, що вони це вже знайшли. Якщо подивитися на чеха за пивом, то

видно, що він задоволений тим місцем, яке посідає в цьому світі. А поляки завжди чогось шукають.

ЧЕХИ – НАРОД ФІЛОЛОГІВ

У. Т.: Давай поговоримо про анекдоти... Зустрілися поляк, українець і чех. Поляк каже: «У нас у Другій світовій воювала Армія Крайова». Українець каже: «У нас була УПА». Тоді українець і поляк дивляться на мовчазного чеха і питають: «А що було у вас?» А той відповідає: «Це не було дозволено!» Тому моє запитання: звідки береться чеський конформізм?

– Я не хотів би говорити про конформізм як про абсолютно негативну річ, бо моя книжка «Готтленд» – це, власне, опис іншого способу мислення. Чехи інакше сприймають історію, ніж поляки. І я не люблю цього польського стереотипу «чехи гірші, бо не воювали». Насправді немає кращих чі гірших підходів. Бо навіть коли люди борються, то гинуть, а коли стають конформістами, гинуть духовно. І боротьба призводить до трагедії, і конформізм також призводить до трагедії. І боротьба – це шанс вижити, і конформізм – це також шанс вижити. Як писала Ясенська, одна з найбільших чеських журналісток ХХ століття: «Нас замало, щоб ми могли дозволити собі померти». І я загалом виступаю адвокатом цієї позиції. Звісно, конформіст, який завжди мовчить, дозволяє скоювати страшні злочини, але й війна приносить багато жертв. А звідки це взялося?.. Тут я згадаю слова Томаша-Гаріка Масарика. Він казав, що поразка під Білою горою і 1621 рік, коли всю чеську шляхту повісили на Староместській площі в Празі, антигуситська контрреформація навчала чехів тихого існування. Якщо подивитися на Карлів міст, то він з обох боків обставлений кам'яними скульптурами католицьких святих. З тогочасної перспективи це окупанти, які завжди контролювали пражан. Габсбурги чинили жорстокий терор чеського села, але, хоч як парадоксально, саме село зберегло чеську мову. Мічкєвич казав, що чехи – це народ філологів. Вони не влаштували повстань, але свою національність зберегли в мові. »

У. Т.: Наступний анекдот: у 1970-ті роки польський і чеський пси завжди бігали за кордон – польський перебігав до Чехії поїсти, а чеський перебігав до Польщі погавкати. Чи має цей анекдот частку правди? Як відрізнявся польський соціалізм від чеського?

– Так, польський соціалізм був значно легшим, особливо в 1970-х, за Едварда Герека, а в Чехії це період неосталінізму, але вчора один українець мені сказав, що прочитав «Готтленд» і те, що там описано, – це просто казка порівняно з тим, що коїлося в Україні. Моєю улюбленою цитатою є висловлювання Леха Валенси: «Правда – це як дупа: кожен сидить на своїй».

У. Т.: Третій анекдот про найновішу історію Чехії. Говорить Владімір Путін із Вацлавом Клаусом. Путін каже: «Якщо ви поставите у себе систему ПРО, то я зрівняю із землею Прагу». А Клаус відповідає: «Якщо ви бомбардуєте Прагу, то я зрівняю із землею Карлові Вари!» Останнім часом на вулицях Праги чути тільки російську й англійську. Чи культура Чехії протистоїть якомсь подвійній глобалізації – пострадянській та загальнотуристичній?

– Я вважаю, якщо народ хоче, він збереже своє обличчя. Італійці, попри все, і далі йдуть своєю піцу. Обряд італійської вечері, тобто лачени, анітрохи не потерпає від «МакДональдсів». Чехи і далі ходять на своє традиційне пиво з традиційними жартами. Усі хіти поп-музики вони перекладають чеською мовою. А якщо говорити про ставлення до росіян, то воно досить цікаве. Бо Карлові Вари справді захоплені росіянами. Чогось подібного ніколи не сталося б у Польщі. Через нашу нелюбов до росіян ми ніколи не дозволили б їм вільно скуповувати нерухомість. Окрім того, в Празі росіяни вільно й голосно розмовляють між собою російською у кав'ярнях, у Польщі також чимало росіян, але вони не наважуються спілкуватися голосно. Тільки після смоленської катастрофи поляки переглянули своє ставлення до росіян, але це диво протривало лише кілька тижнів.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ СТРИПТИЗ

У. Т.: Як ти ставишся до Мілана Кундери? Чому він зрікається власного коріння?

– Не думаю, що він зрікається. Він просто пише французькою. І в Чехії буває, але тільки інкогніто. Юзеф Конрад мав польське коріння і народився в Україні, і писав англійською, і слава Богу. Він став набутком світової культури. Так само з Кундерою.

Окрім того, я дуже люблю його як письменника. Він мені навіть вислав подарунок за «Готтленд», який мене просто шокував. Це був польський переклад його роману з дарчим

ПОЛЯКИ ШУКАЮТЬ ПО СВІТАХ СВОЄ МІСЦЕ І СПОКІЙ, А ЧЕХИ ЦЕ ВЖЕ ЗНАЙШЛИ

підписом: «Дякую Маріушеві за його чудовий «Готтленд». Це, мабуть, найкраща нагорода для мене. Природно, якщо він мене похвалив, то і я про нього добре відгукуватимуся.

У. Т.: Я часто стикався з таким явищем, що поляки вважають чеську мову смішною. Як думаєш, чому?

– Тому що чехи вважають польську мову смішною. Дві мови виглядають як карикатура одна на одну. Плюс слова, що звучать однаково у двох мовах, мають абсолютно різні значення. Для мене особисто чеська мова музична.

У. Т.: Тебе вважають майстром польського репортажу. Як, із твого досвіду, написати добрий репортаж?

– Хоч на яку тему я пишу, завжди використовую детективний метод викладу. Тут не йдеться про смерть чи злочини, а про те, щоб не розкривати всіх карт від самого початку. Тепер є мода писати все на самому початку. Я розгортаю історію поступово, намагаючись зацікавити читача. Тобто як дівчина, яка не хоче одразу показати всі свої принади...

У. Т.: Репортаж як стриптиз?

– Так, саме про це і йдеться. Факти слід розкривати дуже повільно. І в Польщі так більше ніхто не пише. Окрім того, я за-

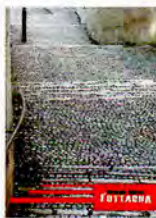
вжди пишу з думкою про читача, бо мені самому швидко стає нудно, коли я щось читаю. Тому факти треба подавати привабливо. Форма також дуже важлива. Я ніколи не починаю писати, доки не маю в голові цілої структури репортажу. Ще потрібно зібрати якомога більше матеріалу, провести якомога більше розмов. Зазвичай у тексті з'являється лише 20% з того, що я зібрав. У розмовах із людьми надзвичайно важливою є емпатія.

У. Т.: У Польщі ти також маєш славу ведучого ток-шоу. В Україні, як на мене, зараз глибока криза телебачення. Яка ситуація у Польщі?

– У нас також панує криза телебачення, хоча воно і процвітає з погляду прибутків. Я вів перше ток-шоу в Польщі шість років, до 2001-го. Спочатку все виглядало нормально, але коли почалися дегенеративні процеси, я пішов звідти. Тепер не хочу мати нічого спільного з телебаченням. Знаю, що таке популярність, що таке стрес перед телекамерою. У цій роботі найгіршим було те, що я не відповідав за власну роботу. Там працювали 25 осіб, і я – це був тільки ефект їхньої роботи. Я вів громадське ток-шоу, тобто там були жінки з ампутованими грудьми, солдати, транссексуали. З часом розмов із цими людьми стало замало, і від мене почали вимагати розваг. Людина розповідає про своє горе, а тут треба було додати ще танець дівчат, пісеньки і так далі. Я вже не витримував. Думав, що невдовзі від мене почнуть вимагати, щоб я роздягнувся перед камерою.

У. Т.: Які зараз маєш плани? Чи не хочеш написати книжки, подібні до «Готтленду»?

– Це дуже хороша ідея, але мені бракує чужих мов. Якби я захотів написати подібну книжку про Україну, то мав би хоч трохи вивчити українську. У мене таке враження, що ваша культура майже невідома для Польщі. Окрім перекладів Андруховича і Прохаська, Польща майже нічого не знає про Україну. Але ці книжки читає вузька група населення, а про культуру знають мало. Варто було би за це взятися. ■

Маріуш Шцигел. «Готтленд»

ХІТИ 90-Х

ХІТ FM

Генеральний радіопартнер

29 жовтня, 19:00

Міжнародний Виставковий Центр
Броварський проспект, 15

La bouche

Ля Буш

E-type

І-тайп

Corona

Корона

Bellini

Белліні

Londonbeat

Лондонбіт

Замовлення квитків

590-55-55

Живий звук

Організатор ТОВ «Білетний рай». М. Київ, пров. Чекістів, 1-А, тел. +380 44 590-55-52

Фільтр для марень

Новий фільм Ігоря Подольчака «Деліріум» має дві мети: дослідити проблематику часу й устигнути на конкурс «Берлінале»

Спілкувався
Ярослав
Підгора-Гвядзовський

Фото:
Сюзанна Тимочко

Не минуло й двох років із часу виходу фільму Ігоря Подольчака *Las Meninas*, як уже на часі нова стрічка режисера – *Delirium*. Мистецька подія, якою стали «Меніні», мала безперечний позитив, попри неоднозначність відгуків – про фільм говорили, і це вже немало. А його участь у конкурсі престижного Роттердамського кінофестивалю так чи інакше додала Україні бодай один бал у європейських кінорейтингах. Проте Подольчак не був би тим відомим художником-провокатором Подольчаком, коли б не обрав за мету щось гучніше, ніж Роттердам. Дранг нах Берлін!

У. Т.: Ви мені розповідали, що «Меніні» як назва фільму й апелювання до картини Дієго Веласкеса виникли не відразу, а в процесі створення стрічки. Як вийшло у випадку з «Деліріумом»? Що було первинним – бажання візуалізувати свої ідеї чи повість Дмитра Белянського «Індуктор»?

– Ідея, але ідея абстрактна. В моєму фільмі немає конкретного сюжету, немає конкретної історії. Оскільки я формаліст, мене спочатку цікавить форма, а потім зміст. Ще під час зйомок «Менін» мене зацікавив час у кіно й час загалом – як він протікає. І в новому фільмі я хотів цю проблему загострити й довести, якщо це можливо, до логічного кінця. Повість «Індуктор» про чоловіка, який індукує, навіює. З цього виникає маячня. А через те що мова зайшла про хвору свідомість, я хотів, використовуючи обставини пограничних станів хворих, попрацю-

вати з проблематикою часу. Словом, точкою відліку був загальний внутрішній інтерес, який є своєрідним фільтром для художника, котрий сприймає дійсність – що бачиш, що читаєш, що чуєш – через цей фільтр. Потім виникла ідея, згодом повість, до якої я намагався пристосувати ідею. Коли пристосування відбувається, коли ідея в'яжеться, утворюється форма можливої передсценарної розробки. Хоча, може, це все ілюзія: пройшло вже два роки з моменту початку роботи над фільмом, хто його вже пам'ятає, як там було насправді.

У. Т.: А чим саме вас зачепила повість?

– Тим, що в ній ішлося про те саме – про проблематику функціонування часу у хворій свідомості, а також про навіювання, зовнішні впливи на особистість. Очевидно, що повість у фільмі використовується «за мотивами», бо сюжет для мене не є важливим, він умовний, тому я легко ним оперую чи, точніше, не оперую зовсім. Але сюжет у фільмі буде – «Деліріум», можна сказати, більш сюжетний, ніж «Меніни».

У. Т.: Як склалися обставини з правами на повість?

– Белянський – мій друг, отже, все складалося дуже добре. Але досі ми ще не уклали контракту – гадаю, це формальність, і він не впаде у стан, який я описую у фільмі, з його свідомістю нічого не станеться, і проблем із підписанням паперів не виникне.

У. Т.: Логічно. Але є певна нелогічність в іншому: рік тому ви мені говорили, що будете

знімати «Деліріум» виключно за свої кошти, а на вашій сторінці в LiveJournal я знайшов заклик про фінансову підтримку фільму...

– Так. Бюджет, не рахуючи внеску авторського колективу – режисера, монтажера, продюсерів та інших – становить €850 тис. На сьогодні витрачено €805 тис., а €45 тис. є дефіцитом бюджету, якого бракує, щоб завершити картину. На жаль, гроші мають властивість закінчуватися, і власні також. Усі ма-

«ДЕЛІРІУМ» – СУТО ФЕСТИВАЛЬНИЙ ПРОЕКТ, ЯКИЙ НЕ МАТИМЕ МАСОВОГО ГЛЯДАЧА І ШИРОКОГО КОМЕРЦІЙНОГО ПРОКАТУ

теріальні ресурси, що ми мали, цілком вичерпано. Фільм перебуває на стадії постпродакшну, а закінчити його не можемо.

У. Т.: А гроші, які вам дають і які ви ще просите, мусять повернутися інвесторам? Тобто питання в тому, чи ці гроші спонсорські, чи меценатські?

– Коли вважати, що спонсорська підтримка – це завжди форма реклами, а меценати підтримують просто так, то меценатів у нас поки що не було. І коли розуміти інвестиції так, що за якийсь час у недалекому майбутньому їх можна буде повернути, тоді інвесторів у нас не було також. Усі чудово розуміють, яке я кіно роблю, – воно не матиме широкого глядача й комерційного прокату. Вкладені гроші можна розглядати як інвестиції в майбутнє., до якого можна й не дожити.

АСКЕТИЧНА СПЕЦИФІКА І АКТОРИ-АМАТОРИ

У. Т.: Чим відрізнятиметься у візуальному плані «Деліріум» від «Меніні»?

– Коли «Меніни» мають майже барокову пишність, то «Деліріум» у кольоровому вирішенні, насиченості кадру... і майже в усьому, крім тексту, більш аскетичний – є тільки одна локація, бо знімали всуціль у невеличкій віллі. Він стриманіший і, в певному сенсі, тендітніший, зі своїми нюансами. А ось у текстовому плані більш насичений.

У. Т.: Як проходив кастинг? Чи мали ви в уяві якихось акторів, хто міг би втілити героїв сценарію?

– Ні, не мав. Бо моє кіно не акторське. Я хотів знайти певну фактуру обличчя, певну індивідуальність, певну «фриковість», я б сказав. Шукали ми і по київських кастингових агенціях, і по львівських театрах. І знайшли Ольгу Бакус і Ольгу Горбач зі Львівського академічного театру імені Леся Курбаса. Хоча знайшов не я, бо просто довіряю своїй дружині, котра була продюсером, і художникові-постановнику Світлані Макаренко, з якою ми робимо вже другий фільм. Загалом у стрічці сім основних персонажів, і всі вони дуже важливі. Але для мене не було принциповим, будуть актори відомими і професійними чи ні. Щоправда, одного разу на одну з головних ролей ми хотіли взяти Петра Бенюка, проте в якийсь момент він просто щез. Загалом у нас багато людей «щезало». Але нам щастило – щоразу ми знаходили кірашу заміну. Зрештою на головні чоловічі ролі ми взяли непрофесій-

«ДЕЛІРІУМ»

Режисер (сценарист, продюсер)

Ігор Подольчак – режисер, художник, фотограф, майстер перформансів і провокаційних мистецьких акцій, викладач, куратор. Народився 1962 року у Львові, живе в Києві. 1991-го читав лекції в австралійських університетах. Того ж року разом із Романом Віктюком та Ігорем Дюричем заснував мистецьке об'єднання «Фонд Мазоха». Займається відеоартом, живописом і станковою графікою, використовуючи техніку офорту, гравюри, сухої голки. Брав участь у багатьох мистецьких проєктах, має нагороди за виставки в Україні, Польщі, Литві, США та Норвегії. Його твори зберігаються в 26 музеях і публічних колекціях світу. Працював у передвиборчих кампаніях як дизайнер і концептуаліст.

Першоджерело

«Індуктор», повість журналіста Дмитра Белянського, написана 2008 року і поки не опублікована. За сюжетом, молодого психоаналітика запрошують наглядати за 55-річним головою сім'ї, який має суїцидальні нахили – він увесь час говорить про вузли та

мотузки, а навколо будинку постійно знаходять повішених птахів і тварин. Та інтрига твору в іншому: хто насправді хворий – старий, за яким наглядать, чи наглядач, який спостерігає за старим? Як письменник Белянський дебютував 2002 року збіркою віршів і оповідань. Цього року дописав новий роман – DP (dramatis personae/double penetration/displaced person).

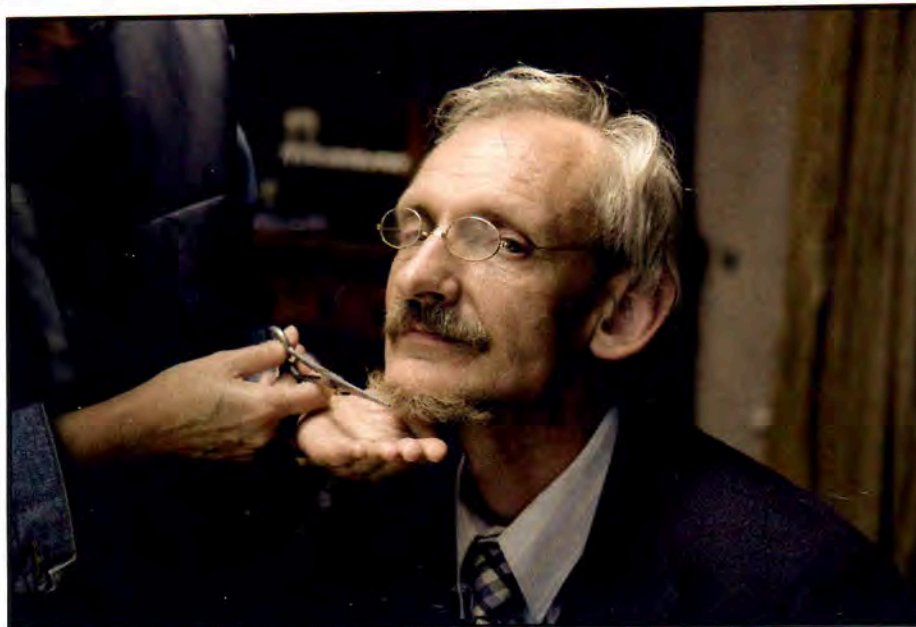
ТРОХИ ПІТЬМИ.
Холодні стримані інтер'єри створюють атмосферу аскетичності

них акторів Петра Рибку і Володимира Хим'яка. Вони дуже фактурні. Нехай і аматори, і це додавало певних складностей під час знімального процесу, але труднощі виникають навіть тоді, коли працюєш із професіоналами. До того ж, на жаль, досвідчених акторів кіно в Україні майже немає. Завжди доводиться боротись зі штампами, стандартами, які мають театральні актори, а кіно – це інша специфіка.

У. Т.: Принаймні в «Деліріумі» у вас був професійний оператор Микола Єфименко. Чи позначилося на візуальній скла-

ФАКТУРНИЙ ГЕРОЙ.
Творці стрічки шукали обличчя з яскраво вираженою індивідуальністю

довій фільму те, що він був асистентом Сергія Михальчука в «Меніах»?

– Є певна інерція бажання: хотілося далі працювати з Михальчуком. Але я радий, що знімав Єфименко, в фільмографії якого «Деліріум» є першою повнометражною стрічкою як оператора-постановника. Ідея була інша, проте не менш складна щодо кольору, фактури, інтер'єрів, екстер'єрів та нічних зйомок. Загалом, дві мої стрічки важко порівнювати, хоча їх робила практично одна й та сама

«ДЕЛІРІУМ»

Локації

Вілла під Львовом. Основне місце зйомок (додатково один день знімали костел під Львовом, ліс, і два тижні проводили нічні зйомки). Іронія пошуків локацій у тому, що найсприятливіше місце знайшли під рідним містом режисера вже після того як обшукали всі Карпати. Вілла була триповерховою спорудою, до того ж вона була в аварійному стані. Зйомки почалися, щойно відповідні органи обстежили будівлю й дали висновок, що вона витримає знімальну групу. Знімальний процес тривав із 1 серпня до 12 вересня 2008 року.

Бюджет

€850 тис. За попереднім планом, передбачали 35 знімальних днів, від початку препродакшну (кастинг, пошук локацій, створення декорацій) до постпродакшну (без урахування рекламної кампанії). Препродакшн тривав близько 1,5 місяця.

Зйомки планували в Західній Україні, пошук охопив Прикарпаття, Закарпаття й Буковину. Через незимання однієї сцени та об'єктивні погодні причини знімальний процес затягнувся і тривав 42 дні. Запланований хронометраж – 101 хвилина, наразі – 91 хвилина (за рішенням режисера, аби трохи полегшити навантаження на око/розум глядача, деякі сцени були вирізані).

команда. Різниця в неключових персонажах і в камері: цього разу ми знімали на нову, як на 2008 рік, цифрову камеру REDONE, що на виході дає 4к. Ми її орендували в Румунії й привозили сюди, бо на той час така камера в Україні була одна, і її оренда коштувала в чотири рази дорожче, ніж у Румунії.

ПОЛЮВАННЯ НА ФЕСТИВАЛЬНИХ ТВАРИН

У. Т.: Ви говорили, що хотіли б презентувати фільм на Венеційському кінофестивалі – «Хочемо в конкурс і хочемо «Золотого лева!» – заявляли ви. Втім, не уточнили, якого року. Цьогорічний фестиваль у Венеції вже минув...

– Цього року не склалося – через творчі й фінансові обставини. Коли немає грошей, їх відсутність можна компенсувати часом – багато речей робити самому, довго вилізувати деталі. А коли терміни притискають, час компенсується грошима – розширенням колективу й розкиданням завдань. Але з фільмом проблема виникла переважно через сирість матеріалу. Минуло два роки, проте для нашого кінопроцесу – це небагато, бо треба враховувати специфіку фінансування: ми все ж таки робимо фільм за свої гроші, і їх «невеличкість» компенсуємо часом.

У. Т.: Венеційський фестиваль буде ще й наступного року...

– Ні. Кожний продукт доходить до того часу, коли покращити його вже неможливо. Цей момент майже настав. А чекати ще рік для прем'єри – немає сенсу. Зараз ми орієнтуємося на Берлін. Гадаю, до 30 жовтня, коли закінчується термін при-

йняття на конкурс фільмів, ми спробуємо закінчити стрічку, хоча б у первинній версії work in progress.

У. Т.: Але Берлінського ведмедя «вполювати» непросто, адже фестиваль підбирає до свого конкурсу трохи інше кіно, ніж таке, якого були, скажімо, «Меніни»...

кінчити його – під місце в конкурсі «Берлінале», звісно, легше знайти кошти, принаймні буде що «продавати». Коли ж ні, матимемо час до Канн.

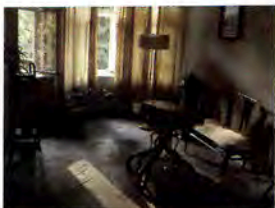
У. Т.: Ви вже брали участь у конкурсі Роттердамського кінофестивалю. Як гадаєте, чи привабило це погляди до України?

ПОЗА ЧАСОМ. Персонажі «Деліріуму» існують у мистецькому вимірі

– Я розумію сенс запитання. Так, сучасна фестивальна політика орієнтована на соціальне кіно, а не на мистецтво. Проте мені видається, рано чи пізно має бути якийсь злам, і хотілося б, щоб він відбувся, власне, на українському кіно. Якщо фільм потрапить до конкурсу – а нас влаштує лише конкурсна програма, – це стане певним стимулом повністю за-

– Відверто кажучи, це відбувається, коли фільм нагороджують. Але так чи інакше для того щоб привернути увагу до країни, мають бути якісь підстави. Наприклад, коли в країні існує кінопроцес і виробляють кілька десятків прокатних фільмів. На жаль, в Україні кінопроцесу немає. Є виробництво телефільмів, серіалів та й усе. ■

Декорації

За словами художника-постановника Світлани Макаренко, мистецьким завданням було створити стильні інтер'єри, але без орієнтації на певний час. Головні предмети декорації – це антикваріат періоду сецесії та art deco (більшу частину надав один із київських магазинів, меншу взято з власної квартири режисера Ігоря Подольчака; деякі предмети використовували в попередньому фільмі Las Meninas). Концепцією фільму є мінімалізм у предметах, що не мусили нести того символізму, який був у «Менінах». Із задуму впливає й колір: герої мусять ніби розчинятися в інтер'єрах, зливаючись із їх холодним сіро-фіолетовим відтінком. Специфіки кольору й форми додає оптика tilt and shift.

Актори

До фільму підбирали акторів із нестандартними обличчями, які б найбільше пасували для психологічного сюжету. На одну з головних ролей узяли непрофесійного актора Петра Рибку, який за освітою є поліграфістом, а за сумісництвом – пілотом повітряної кулі. Інші ролі зіграли здебільшого артисти львівських театрів. Озвученням одночасно трьох персонажів займався актор Київського театру драми і комедії на Лівому березі Віталій Лінецький (цікаво, що Лінецький мав досвід гри у виставах із яскраво вираженою психопатологією, таких як «Кручений біс» і «Трохи вина... або 70 обертів»).

Persona GRATA

Кшиштоф Зануссі про спецслужби і невідписання листів на захист Андрія Сахарова та Романа Поланського

Спілкувався
Ярослав Підгора-Гвяздовський

Польський режисер Кшиштоф Зануссі здобув нагороди на восьми з одинадцяти кінофестивалів класу «А», враховуючи Каннський, Венеційський і Берлінський. Зануссі можна назвати громадянином світу: весь рік він їздить різними країнами, викладаючи в університетах, читаючи лекції і даючи майстер-класи в десятках міст. Однак *Тиждень* цікавило не кіно, а дещо інше – позиція режисера щодо польско-російських відносин, авіакатастрофи під Смоленськом, звинувачення його у співпраці з радянськими спецслужбами й невідписання листів на захист Андрія Сахарова та Романа Поланського.

У. Т.: Почну з важкого для вас питання про торішні скандальні публікації у ЗМІ документів польської спецслужби часів совка, за якими ви нібито були агентом на прізвисько Актор...

– Мушу сказати, що то була прикра справа, але неважка. Бо ті матеріали, що з'явилися в інтернеті й були оприлюднені спецслужбою, – це те саме, про що я писав у своїй книжці. І таємниці з того не робив. 47 років тому, коли я був студентом, мене, як і всіх учнів, викликали на «розмову» і намагалися використати як таке собі джерело інформації. Звісно, мене вписали в певні списки, і півтора року я значився потенційним інформатором, що занотовано в документах. Тричі мав із ними бесіду. І найважливіше, що мені вдалося, – я їх розчарував. Такі самі інструкції отримав від нашого підпілля, з яким радився на предмет «що мені робити в цій ситуації?» Мені порадили не протистояти, а лише зробити їх байдужими до моєї людини. І я досяг цього дуже просто: сказав їм, що

є майбутнім режисером, і це не було таємницею. А вони тепер розповідають про мої зустрічі з ними... Для мене це не проблема. Річ лише в тім, що цей момент було використано в межах низки «сенсаційних викриттів», які робили в Польщі за часів попереднього уряду. Намагалися дискредитувати різних авторитетних людей. А я певний авторитет мав, власне, і тоді, за комуністичного режиму.

У. Т.: А зараз?

– Маю надію... Власне, після тих публікацій вийшло кілька книжок на мій захист. Бо всі звернули увагу на газетні статті й зробили висновок про якусь мою причетність до справи. Але правда в тому, що ще тоді, в 1960-х, за півтора року після початку «розмови» зі мною, в спецслужбах дописали в мої документи після фрази «за відсутністю подальшої справи» таке: «Не пропонували йому співпраці, бо може втекти». І я справді втік (з 1974-го Зануссі почав працювати на Заході: «Вбивство в Катамаунті» знімав у Вермонті, США, п'ять наступних фільмів – у НДР, потім, у 1980-х, – у Франції. – Ред.).

Я маю достатньо інших справ, які мені болять ще з тих часів. Бо відтоді ніхто не вийшов абсолютно чистий. Я не підписав кількох листів протесту, як це зробили мої колеги і втратили можливість працювати. Бо вважав, що важливішою є робота, ніж, приміром, підписання листа на захист Сахарова. І коли я зустрів Сахарова в Москві, здається, у 1989-му, то мусив йому пояснити: «Я не підписав листа на ваш захист не через страх, а лише з розрахунку. Підписувати такого листа нерозумно, бо поляк не має втручатися у справи гегемона, коли у його власній країні все кепсько. Проте, звісно, вважаю вас невинним».

**БІОГРАФІЧНА
НОТА**

**Кшиштоф
Зануссі**

польський кінорежисер. Народився 1939 року у Варшаві. Вивчав фізику у Варшавському університеті (1955 – 1959) і філософію у Ягеллонському університеті в Кракові (1959 – 1962). У 1966 році закінчив режисерський факультет Лодзинської кіношколи. Його дипломна робота «Смерть провінціала» отримала нагороди фестивалів у Венеції і Мангеймі. 1970-ті – період високої працездатності режисера, Зануссі знімає один-два фільми щорічно.

З 1980 року – художній керівник творчого об'єднання «Тор». Автор низки документальних і телевізійних стрічок, сценаріїв, книг («Час помирати», «Бесіди про аматорське кіно»). Фільмографія режисера налічує близько 80 стрічок

У. Т.: Тобто публікації в польських ЗМІ – це велика булька?

– Я вам відповім іншою історією, яка зі мною нещодавно трапилася і була ще дурнішою та резонанснішою. Коли заарештували Романа Поланського, я гостро відповів: «Не захищайте Поланського» – і не підписав листа на його захист (26 вересня 2009 року режисера Романа Поланського було заарештовано в аеропорті Цюриха, куди він при-

те я не згодний підписувати дурного листа таблоїдного гатунку. Справа була така, що дівчину (13-річну Саманту Геймер. – Ред.) підставила власна матір-шантажистка. Дівчина не була професійною моделлю, її використовували як малолітню проститутку. Після цього польські феміністки в момент, коли я отримував звання доктора honoris causa польських університетів, організували демонстрацію, говорячи, що я є ледацюгою і людиною цілком аморальною. Часом мушу захищатися, але не відповідаю на такі нетактовні вислови, як закиди феміністок. З цим я мав більше прикrostі, ніж зі «справою співпраці»... Якщо хтось хоче когось запламувати, він може легко це зробити. Таке наше сучасне життя...

У. Т.: Після розпаду Союзу в кіно тема співпраці з органами комуністичної системи є досить популярною. Німецька стрічка «Життя інших» була однією із найвидатніших у цій царині. Так само, як і польська «Пси». В Україні з нинішнім урядом такого кіно, напевно, вже не зніматимуть...

– Цю ситуацію не можна спрограмувати. Це справа діячів мистецтва. Якщо хтось має сказати про утиски влади в минулому, то мусить це робити. А якщо ніхто не хоче, то все одно, забороняє влада таке кіно чи ні. Мистецтво – це витвір вільних людей, й інакше бути не може.

У. Т.: Але чи можливо робити мистецькі витвори, якщо уряд не є демократичним?

– Демократія ніколи не є остаточною. Просто треба дбати про те, щоб була повага до людей. Але для мене демократія і в цілому світі, і в Україні – це не лише права людини, гідність і загалом шляхетні ідеали, а й економіка.

У. Т.: Економіка?

– Саме так. Бо коли країна є олігархічною, а всі тендери узгоджуються за допомогою телефонного дзвінка, то вона на дні. І тільки коли є вільна преса, тоді тендери будуть чистими, будуть під наглядом. І люди б вірили: якщо живеться погано, то про це говорилося б, і якщо хтось буде фабрику, а не дороги за дер-

жавні гроші, буде подання, що це було вирішено політично. І це було б противагою великому нещастю Росії, де будь-який тендер вирішується за допомогою дзвінка: губернатор телефонує і всі стають по струночці, а ціла країна від того потерпає. Це проблема і для України.

У. Т.: Тобто Польщі тепер непереливки, бо її новий президент лояльний до Росії?

– Коморовський має приятельство до Росії, а не лояльність до неї. Це дуже люб'язний чоловік, а його добре знаю. Можливо, він і не має політичного таланту, проте не вірять, що політиком народжуються. Він завжди був поміркованим і розумів, що з Росією треба мати дружні відносини, а в інтересах Росії зараз добрі відносини з Польщею вигідніші, бо Польща може блокувати рішення Росії в Євросоюзі. Росія має величезні проблеми. Мене це теж дуже цікавить як поляка, який є президентом польсько-російського форуму, де зустрічаються міністри закордонних справ. І я щороку з ними зустрічаюся і говорю про політику. Сподіваюся, нинішній президент не буде істеричним, він дуже спокійний чоловік. І, дбаючи, щоб не робити непотрібних рухів у бік Росії, бо роздратувати її дуже легко, а дратівливих речей для неї багато, тому що в неї багато проблем. Це треба розуміти, і наш новий президент, маю надію, створюватиме в цьому питанні менше проблем і водночас не улещуватиме росіян словами, які просто не потрібні.

У. Т.: Загибель в авіакатастрофі пана Качинського стала великою трагедією для всіх поляків. Ви дуже чутливі до російсько-польських відносин, принаймні і в «Персоні нон грата», і в «Серці на долоні» ви їх зачіпаете. Не хочете зняти фільм про цю трагедію?

– Фільм про авіакатастрофу, що завжди є загадкою, бо ніколи до кінця не відомо, чому літак упав? Я не думаю, що коли-небудь цим зацікавиться кіно, бо йому треба інтрига, сенсаційність, коли невідомо, що буде у фіналі, а тут усе відомо. Хоча, звісно, це не сенсація, а трагічна випадковість. ■

їхав на запрошення місцевого кінофестивалю отримати відзнаку «За заслуги», а вже за два дні відомі актори і режисери світу підписали петицію з вимогою негайно звільнити затриманого. – Ред.) Я підписав би його, якби Поланський був уже засуджений і для нього просили помилування. По справедливості судити треба всіх. І те, що він зробив, – секс із малолітньою, – для мене варте покарання. Про-

Повернення блудного сина

Олівер Стоун:
пан або пропав

Запитання на мільйон доларів: чи варто дивитися новий фільм Олівера Стоуна «Волл-стріт: гроші не сплять»? Є дві відповіді. Перша: не варто. 64-річний ветеран В'єтнаму, прихильник теорії змови, Фіделя Кастро і лівої політичної орієнтації, спієся вже півтора десятка років тому: останній його режисерський шедевр – «Ніксон» – із роллю геніального Ентоні Хопкінса датований 1995 роком. Потім була непогана, але НЕстоунівська спортивна драма «Щонеділі», потім поганий і теж НЕстоунівський історичний пеллум «Олександр», а за ним ще гірші «Вежі-близнюки». По-стоунівськи політичний, але не по-стоунівськи занадто емоційний «Буш» – як епітафія над могилою чудового режисера, котрий подарував нам «Дж. Еф. Кей.», «Дорз» і «Природжених вбивць». Забули про «Поворот»? Згадаємо одним реченням – це був поворот не туди (хоча досить якісно виконаний). Проте фільми Стоуна, починаючи від «Сальвадора», завжди вимагали більше ніж одного речення: багатослівний, важкий, але вдум-

«Волл-стріт: гроші не сплять»
У кінотеатрах України
з 30 вересня

ливий, рефлексуючий, безстрашний та відчайдушний режисер мав талант захоплювати і змогу втримувати біля себе своєю інтелектуальністю. Підкреслимо, що не випадково використали слово «мав», дієслово минулого часу. Бо все коли-небудь вмирає, і часом це трапляється ще за життя. Здається, в сучасному кіно щось змінити спроможна лише одна сила – гроші. «Бабло» не так перемагає зло, як просто перемагає. Голлівуд навіть виніс у підзаголовок сиквелу «Волл-стріт» свою зомбуючу тезу: гроші не сплять. Хто ж, ма-

Анонси

1–3 жовтня

«Вулиця ігор – ігри на вулиці»

(Київ, Андріївський узвіз)
Українсько-німецький фестиваль сучасного мистецтва розпочне концертна інтервенція «Камені», написана відомим композитором Гергаром Штеблером у співпраці з письменником Сергієм Жаданом. На фасадах будівель розмістять масштабні світлини культового німецького фотографа Андреаса Герцау. Також відбудеться фотовиставка «Місцевий час» Штефана Коппелькамма.

Письменники Йоко Тавада та Гергард Фалькнер проведуть літературні читання. Метою фестивалю є діалог щодо перспектив мистецько-соціальної реконструкції публічного простору.

1–7 жовтня

«Золотий Лев»

Театри «Воскресіння», імені Леся Курбаса, Муніципальний, для дітей та юнацтва
(Львів, пл. ген. Григоренка, 5; вул. Л. Курбаса, 3; вул. Городоцька, 36; вул. Гнатюка, 11)

Участь у театральному фестивалі візьмуть 20 колективів. Зокрема Пермський театр «У Моста», Люблінський Provisorium, Кишинівський театр ім. Чехова, Каліфорнійський Arlekin Players, театральна компанія DOGSTAR (Інвернес, Шотландія) та ін. Євпаторійський театр представить проект «Алея живих скульптур», а Краківський театр «КТО» – вуличне дійство «Місто сліпих».

2–3 жовтня, 16.00

«Рок Січ»

(Київ, Труханів острів)
Програма фестивалю налічує близько 40 учасників. Традиційно гратимуть корифеї української рок-музики, поміж яких «Воплі Відоплясова», «ТНМК», «Тартак», «Мандри», Mad Heads XL, «Кому Вниз», Nokturnal Mortum, «Глач Єремії» та ін. Окрім трьох концертних майданчиків цьогоріч з'явиться четверта сцена, з якої звучатиме етно-рок. Крім того, передбачені виступи молодих гуртів і автомобільне шоу, в межах якого відбудеться ретро-ралі Канів-Київ і виставка байків. За словами організатора дійства Олега Скрипки, «Рок Січ 2010» набуде статусу екологічного і запровадить платний вхід.

ючи клепку в голові, поховає курку, що несла золоті яйця у вигляді бонусів прихильності всьому світу до американського кіно? Особливо в наш час кризи і масової недовіри до банків? 23 роки тому в першому фільмі «Волл-стрит» «лівий» Стоун хвацько обстьобав банківську систему США, тоді було можна. А зараз? Герой Майкла Дугласа Гордон Гекко, славний девізом «жадібність – це гарна якість», повернувся. І тепер фільм має \$70 млн бюджету, а не \$15, як раніше. Голлівуд не силе грошми як половою. Тож другу відповідь на запитання «чи варто» дайте самі.

CD

Гуляйгород/Хорея козацька. Terra cosaccorum

Неповторне обличчя музичної культури України барокової доби досліджують і делікатно адаптують для сучасного сприйняття одразу два гурти. Один із них – «Хорея козацька» – уже давно відтворює старовинну аристократичну музику. Натомість «Гуляйгород» зосереджений на експедиційних пошуках маловивчених зразків фольклору. Об'єднання двох шарів – високої культури та народної – дає повнокровний музичний портрет нації в історичній ретроспективі.

«Шедеври української музики». Колекція
Цей бокс-сет із шести дисків – результат ретельної праці музичного видавництва «Країна Мрії» Олега Скрипки. Власне, він і здійснив компіляцію найкращих творів національної музичної спадщини. На диску «Український оперний спів» чуємо голоси Євгенії Мірошниченко, Миколи Кондратюка, Івана Козловського. «Український романс» містить перлини жанру в виконанні Ніни Матвієнко, Дмитра Гнатюка, тріо Мареніч. «Українське ретро» представляють Костянтин Огневий, Тетяна Русова, Лідія Відаш.

Океан Ельзи. The best of

21-трекова збірка найкращих пісень гурту складена з хітів, що походять із усіх семи студійних альбомів, починаючи з дебютника «Там, де нас нема» аж до Dolce vita. Це не перша спроба Вакарчука й компанії акумулювати найвищі досягнення «ОЕ» на одному диску, але саме тут дотримано чіткого балансу між піснями ліричного та громадянського звучання. Окрім того, платівка містить композиції, що били рекорди тривалості перебування в українських радіо-хіт-парадах.

3 жовтня, 19.00

Джо Кокер

**Палац «Україна»
(Київ, вул. Велика
Васильківська, 103)**

За більш ніж 40-річну кар'єру легендарний британський рок-та блюз-виконавець здійснить другий офіційний візит до України. Джо Кокер виступить у столиці в межах європейського турне на підтримку свого нового альбому – платівки сучасної соул-музики Hard Knocks. Звучатимуть і нові композиції, і старі хіти співака, зокрема My Father's Son, Unchain My Heart, You Can Leave Your Hat On тощо. За словами організаторів, концерт відбудеться без особливих спецефектів – лише голос і музика.

3 жовтня, 19.00

Melvin Taylor Blues Band

**Кримський академічний
український музичний театр
(Сімферополь, вул. Кірова, 17)**

Колектив чиказького блюз-гітариста і вокаліста Мелвіна Тейлора зіграє для української публіки найкращі композиції. Критики відзначають новаторський стиль виконання музиканта, що поєднує віртуозну техніку та витончену джазову манеру. Його електричний блюз зазнав впливу рок-музики та джазу. Випустивши шість сольних альбомів, Тейлор працює над новим матеріалом та активно гастролює світом. Разом із ним Україну відвідають піаніст Бернелл Андерсон, басист Джонні Бенні та барабанщик Дарвонт Мюррей.

6 жовтня, 19.00

«Київські солісти»

**Національна філармонія
України
(Київ, Володимирський узвіз, 2)**

До 15-річчя свого заснування Національний камерний ансамбль виступить із ювілейним концертом, присвяченим засновникові оркестру – відомому українському скрипалеві та диригентові Богодару Которовичу. Формат святкування «Грають всі!» передбачає, що кожен артист ансамблю, зокрема Тарас Яропуд, Андрій Чоп, Юрій Погорєцький, Мирослава Которович та ін., виконає сольні партії в супроводі колег. Звучатимуть твори Чайковського, Елгара, Ваксмана, Паганіні, Венявського, Стравінського, Скорика, Колодуба.

Сіль землі

Підземна соляна шахта на Донбасі – рекреаційний і туристичний об'єкт, подібних якому в Європі небагато

Автор:
Тимур
Марченко

Фото:
Олександр
Чекменьов

За останнє десятиліття одна з найобговорюваніших тем у Східній Україні – подальша доля шахт, що закриваються. Поміж усіх ідей є й туристична. Оскільки Донецький край – шахтарська земля, то чому б приїжджим не показати все те, з чим асоціюється Донбас? Якщо вони не проти спуститися в його надра.

Найвдалішим таким бізнес-проектom уже можна назвати спелеосанаторій у Соледарі – у минулому шахтна соляна виробка підприємства «Артем-сіль», зараз він приваблює тисячі приїжджих з усього світу.

ПОВІТРЯ БІЛИХ ПЕЧЕР

Подібні шахти є під Краковом у Величці, в румунській Соваті й у нас на Закарпатті, в Солотвині. На Донбасі перша соляна шахта була заснована 1881 року й належала приватній промисловій компанії генерала Миколи Летуновського. В результаті за понад 100 років підземних робіт у товщі Підбрянцівського родовища виникла система виробок протяжністю понад 200 км. Не тільки довжина, а й висота печер вражають, адже їхнє склепіння часом сягає 30 м. У середині XX століття тут було засновано соляний санаторій «Донбас».

Після розпаду СРСР він проіснував до 1996 року і закрився через збитковість. Саме на його базі й з'явився спелеосанаторій «Соляна симфонія», що складається з двох комплексів: підземного і надземного. Такий самий, але державний санаторій є в Солотвині на Закарпатті, однак там лишилася тільки надземна частина – алергологічна клініка, шахта – у стадії затоплення.

Надземна частина спелеосанаторію в Соледарі – це триповерховий корпус. Підземне ж відділення площею приблизно 5 га розташоване в шахті на глибині 288 м. Геологічний вік Соледарського соляного родо-

вища – 230 млн років. За хімічним складом добута тут сіль не має рівних у світі, оскільки на 98,5% складається з чистого хлориду натрію і лише 1,5% – з домішок. Повітря в соляних виробках насичене часточками солі, розмір яких – від одного до п'яти мікронів. Атмосферний тиск у соляних виробках завжди однаковий – 772 мм рт. ст., як і вологість повітря – 60%, і температура +14... +16 °С. Сіль розріджує мокротиння у бронхах і легенях, яке заважає надходити кисню. За допомогою соляних шахт також лікують неврози. Тут немає алергенів і шкідливих бактерій, тому організм відпочиває – йому

ГАЛЕРЕЯ СПЕЛЕО-САНАТОРІЮ. За шторками – лікарняні палати, де люди залишаються на ніч

ДОБРИЙ ШУБІН. Міфічний охоронець надр, вирізаний у соляному пласті. Улюблений персонаж гірників

Життя одне. Живи!

Феєрія
мандрів

**НАЙКРАЩІ ПОДОРОЖІ УКРАЇНОЮ
ТА УСІМ СВІТОМ**

Крим – Закарпаття – Львівщина

Туризм. Відпочинок. Екскурсії. Авіаквитки.

м. Київ, вул. Гайцана, 8/9, ☎ Арсенальна

тел.: (044) 501 01 82/83, 583 05 20

www.feerie.com.ua

№ ДТАУ АВ № 020121 від 14.02.2006

не потрібно ні з чим боротися. Денне перебування в соляній шахті зазвичай не перевищує чотирьох годин, а вночі людей залишають до самого ранку.

МУЗИКА Й АЕРОНАВТИКА

Перед спуском обов'язковий інструктаж: читають лекцію про техніку безпеки і правильну поведінку під землею. «Стаємо в три ряди, тримаємося за поручні, середина – за тих, хто тримається за поручні. Виходимо з клітки – взуваємо бахили», – інструктує підземних туристів-новачків гірничий майстер Сергій Зелений. Екскурсоводами працюють колишні соляні шахтарі. Занурення під

СОЛЕДАР.

1 На поверхні – типове селище Донбасу із унікальною шахтою. **2** Святі лики, викарбувані у солі, підсвічені лампою-коногонкою. **3** Підземна концертна зала мезозою проступає на стіні копальні.

землю відбувається у справжній шахтній клітці, яка за 1 хв 40 с спускається на глибину 300 м. Тому в туристів іноді від такого стрімкого спуску закладає вуха.

Під невтомну розповідь гірничого майстра екскурсія триває близько двох годин. «Жоден із шахтарів, які тут працювали, не захворів на бронхіальну астму. Вони мають стійкішу імунну систему і не схильні до захворювань щитоподібної залози. До речі, тут зовсім немає радіоактивного фону», – зазначає екскурсовод.

Якось у величезній підземній залі, так званій камері 41-біс, найвищій з усіх соляних галерей, на висоту 9-етажного бу-

динку піднялася повітряна куля. Цей випадок підземної аеронавтики занесено до Книги рекордів Гіннеса. Тут же, в шахті, відбувся концерт Донбаського симфонічного оркестру під керівництвом австрійського диригента Курта Шміда, який про звучання оркестру в соляній шахті висловився так: «Я просто вражений! Ноти злітали до склепінь печери, а потім повільно, як хмаринки, опускалися».

Найважче після відвідання соляних шахт – підніматися на поверхню. І не так тому, що відчуваєш перепад тиску, а тому, що там на тебе чекають невлаштованість і проблеми, шум і суєта. ■

З 1 по 8 жовтня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

К Н И Г А Р Н Я

◆ У Києві (вул. Лисенка, 3):

1 жовтня, 18.00 – презентація книжки Зірки Мензатюк «Український квітник» (видавництво «Грані-Т»).

4 жовтня, 18.00 – презентація видання романів Йозефа Рота «Йов» та «Фальшива вага». За участю Юрка Прохаська, Богдани Матіяш та Матвія Вайсберґа.

Модерує Андрій Мокроусов (видавництво «Критика»).

5 жовтня, 18.00 – зустріч-обговорення книжки Юрія Ілленка «Парадигма кіно».

6 жовтня, 18.00 – презентація літературного проекту «Щоденник».

7 жовтня, 18.00 – дискусія на тему «Copyright в епоху електронних книжок». Професійне обговорення ініціативи Книжкової палати України стосовно створення та використання фонду електронних оригінал-макетів друкованих видань.

8 жовтня, 18.00 – презентація книжки Петра Масляка «День Незалежності»

◆ В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31):

5 жовтня, 18.00, 4-й поверх – зустріч з історико-краєзнавчим об'єднання «Моє місто» та презентація книжки Романа Круцика «Дем'янів Лаз».

6 жовтня 18.00, 5-й поверх – майстер-клас «Французький Дворик» від Арт-Хатки.

6 жовтня, 19.30, 4-й поверх – показ фільму «Вихід через сувенірну лавку»

◆ У Львові (пр-т Свободи, 7):

1 жовтня, 18.00 – лекція-тренінг від ВГО «Фундація регіональних ініціатив» на тему «Історія розвитку молодіжного руху. Що таке третій сектор?»

2 жовтня, 12.00 – «Мандрівка до Дивокраю» (майстер-клас для дітей з ілюстрації казки «Аліса в Дивокраї»): проведитимуть художниці Галя Павлишин та Алла Галімурка).

9 жовтня, 12.00 – презентація книжки «Абетка» (видавництво «Свічадо»)

◆ У Харкові (вул. Сумська, 3):

2 жовтня, 16.00 – DEUTSCH-Club. Засідання німецького розмовного клубу.

3 жовтня, 16.00 – відкриття іспанського розмовного клубу.

4 жовтня, 18.30 – презентація найбільшої у світі громадської організації AIESEC. Лекція на тему «Хто такі лідери та звідки вони беруться?».

5 жовтня, 18.30 – засідання українського культурно-мовного центру «Апостроф». Творчий вечір професора, філолога, поетеси Олени Свенцицької.

6 жовтня, 16.00 – кіноклуб ArtHouse. Перегляд та обговорення кінофільму «Прощавай, самець» (1977) режисера Марко Феррері.

8 жовтня, 18.30 – презентація книжок Стефана Таранушенка «Старі хати Харкова», «Вітряки» та «Козіївка». Проводитиме Володимир Васильчук

Інформаційний партнер

Тиждень
Книжковий клуб

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

НА ЩАСТЯ, НЕ ОБІКРАЛИ

Я з дитинства боюся циган – не всіх, звісно, а тих, що на вулиці ходять великими групами жінок із дітьми. Я боюся на них дивитися і говорити з ними, бо неймовірно підпадаю під їхній вплив і ладна віддати їм усе, що маю. У Парижі на Монмартрі ми зустріли просунутих циган, які видавали себе за місіонерів і збирали нібито гроші для глухонімих, вони начебто також не чули і не говорили. €50 з мого гаманця перейшли до циганки. Я вчасно зрозуміла, що нас дурять, і таки відстояла свої гроші. Мій чоловік все ж таки залишив їм €5. Тішить хоча б те, що гроші в нас не вкрали, а артистично заробили. ■

Таня
Овчар

ЗАЙВІ БІЛЬЙОНИ

Вичитав у книжці, що російські чиновники вкрали у Чечні скількись там більйонів рублів. Зазирнув у довідники: більйон – скільки ж це? Ого! Мільйон мільйонів, або 10^{12} . Сьогоднішні доходи бюджету Росії – трохи більше ніж 5 трлн рублів на рік. Звісно, в Росії крадуть із розмахом. Але щоб отримати більйон рублів, треба присвоювати весь нишній держбюджет країни двісті років поспіль. Колега пояснив, що так у деяких країнах називають мільярд. Трапилася типова помилка перекладу: так звані різномовні омоніми, або «неширі друзі перекладача». Ми – гуманітарії, але ж не настільки, щоб помилятися в цифрах на кілька порядків. ■

Ігор
Кручик

СТАМБУЛ

З Європи до Азії тут можна потрапити за 15 хвилин. Усе дуже просто: купуєш в автоматі на набережній Еміньоно жетончик за півтори ліри (8 гривень), проходиш через турнікет до зали очікування і сідаєш на величезний пором, із якого невдовзі спостерігаєш, як від тебе поступово віддаляється Європа: Галатська вежа, султанський палац Топкапи, низка монументальних мечетей. Ось і пристань Ускуюдур на азійському боці. Пасажирів пором миттєво розбігаються по автобусах, які повезуть їх далі, у спальні райони. Туристові там робити особливо нічого, тож, оглянувши кілька мечетей, вирушаємо назад до Європи. ■

Дмитро
Губенко

Наталія
Петринська

В'ячеслав
Дарпінянц

Олена
Чекан

ЙДЕМО ДО ВАС!

Дорогою до Києва стоять «вартові» – білборди з обличчями політиків. Усі вони щось обіцяють чи до чогось закликають. Відфотошоплений до невпізнаності Арсеній Яценюк звертається в імперативі: «Зміни своє майбутнє» (певно, після фотожаб на «Арсенія» Яценюк став обережнішим із креативом). «Батьківщина» теж апелює безпосередньо до кожного: «Поверни собі Україну». Регіонали як противники індивідуалізму, звісно, обрали колективістський підхід «Будуємо нову країну». Але всіх перевершив «Єдиний центр» зі своєю «якісною Україною». Ідея цілковито скопійована з реклами «ТНК», навіть кольори збігаються. Інші теж могли б не напружуватися і видати щось на кшталт «Ви ще не в ПР? Тоді ми йдемо до вас!». ■

ЗУСТРІВ ПО ОДЕЖЦІ

Сумно – дорогою на роботу зустрів лише чотирьох жінок. Справді, справи кепські – трьох бабусь і одну циганку. Ще кілька сотень осіб ідентифікував умовно. Дамочки були вдягнені, переважно як і я, у джинси, і з шаленою завзятістю поспішали... Розумію, що чимало жінок змушені працювати в полі, деякі, на жаль, за двох. Але навіщо закріплювати цей зміст формою? Ковбойська теорія про те, що в джинсах зручно і вони пасують до плуга, якимось не переконує. Що заважає вийти в поле у спідниці? Хіба ж не зросте ККД чоловіків, зачарованих іншою природною формою? Невже жіноча натура потребує джинсів? Дитина ангельського віку формулює запитання простіше: «Чим відрізняється мама від тата?». Найлегше відповісти: спідницею. ■

ДИКТОФОН

Найголовніша річ у моїй відпускній валізі. Важливіша за ласти, купальники, ноутбук. Хочу нарешті зрозуміти: той страшний рев над Гібралтарською протокою, який так лякав давніх фінікійців, греків, римлян, від якого мороз по шкірі, тільки-но згадаю, – то звук чи якісь підземні коливання? Гераклові, Геркулесові Стопи, Стопи Мелькарта. Кордон античного світу. Якщо зупинитися на автобані десь між Тарифою та Альжасірасом, далеко-далеко внизу побачите два потоки, чітко розділені білими бурнучиками піни: один мчить із Середземного моря в Атлантичний океан, інший – з океану в море. І ревуть. Чи не ревуть? Видовище таке приголомшливе, що завжди забуваю спитати у друзів, чи чують вони той рев. Одна надія на диктофон. ■

Тиждень
український www.ut.net.ua

MANHATTAN SHORT FILM FESTIVAL

МАНХЕТТЕНСЬКИЙ ФЕСТИВАЛЬ
КОРОТКОМЕТРАЖНИХ ФІЛЬМІВ

3 29 ВЕРЕСНЯ

**у кінотеатрах
“КИЇВ” та
“ЖОВТЕНЬ”**

**САМЕ ТИ
ОБИРАЄШ
ПЕРЕМОЖЦЯ!**

ЖУРНАЛ **ТОП 10**
представляє

MTV
MUSIC TELEVISION
WWW.MTV.UA

Корреспондент.net

**ПРОСТО
РАДИО**

okino.ua
кінотеатри, все о кино

**ПІРХІС
ТРЕНК**

ПАРТІЙНА СВОБОДА

**ВРУ ДОЗВОЛИЛА УЧАСТЬ У МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ
УСІМ ПАРТІЯМ, НЕЗАЛЕЖНО ВІД ЧАСУ ЇХ РЕЄСТРАЦІЇ**

НОВИНИ | Україна, Київ

ПЕРШИЙ ТРАНШ

**ЧАСТИНУ \$1,89 МІЛЬЯРДНОГО КРЕДИТУ МВФ УКРАЇНА
ВИТРАТИТЬ НА ПОКРИТТЯ ДЕФІЦИТУ БЮДЖЕТУ**

НОВИНИ | Україна, Київ

**УМОВИ
ПАРТНЕРСТВА**

**"ГАЗПРОМ" ОБІЦЯЄ ДЕШЕВИЙ ГАЗ У РАЗІ
СТВОРЕННЯ СП З "НАФТОГАЗОМ УКРАЇНИ"**

НОВИНИ | Україна, Росія

ЛІЦЕНЗІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ТЕЛЕБачЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ СЕРІЯ НР№0057-М Від 10.01.2006